

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน  
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางสาวอรพิน นิชานาญ



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต  
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Factors Affecting to Success of Community Rice Center Operation  
in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

**Miss Aorapin Nichamnan**



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for  
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน  
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
ชื่อและนามสกุล นางสาวอรพิน นิษานาญ  
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร  
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช  
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ  
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



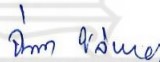
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.รณชัย ช่างศรี)



กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)



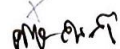
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)



ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)



**ชื่อวิทยานิพนธ์** ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**ผู้วิจัย** นางสาวอรพิน นิษานานู รหัสนักศึกษา 2629002185

**ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

**อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

**ปีการศึกษา** 2564

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 2) การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 3) ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และ 5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 แห่ง สมาชิกรวม 161 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 115 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.74 ปี ระยะเวลาเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 5.10 ปี ผลผลิตข้าวปี 2563/64 ได้แก่ ข้าวคุณภาพดีเฉลี่ย 23,624.37 กก. เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 14,316.67 กก. ใช้ต้นทุนเฉลี่ย 5,598.60 บาทต่อไร่ 2) การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ การวางแผน การประสานงาน การควบคุมคุณภาพ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสำเร็จในการดำเนินงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม และการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นความสำเร็จในการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ คือ การควบคุมคุณภาพ และการประสานงาน 4) ปัญหาการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยพบปัญหาการควบคุมคุณภาพเป็นปัญหามากที่สุด และมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการดำเนินงานเกี่ยวกับการประสานงานมากที่สุด 5) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับข้าวให้กับศูนย์ข้าวชุมชน ผ่านวิธีการแบบผสมผสาน

**คำสำคัญ** ศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงาน ความสำเร็จ แนวทางการส่งเสริม

**Thesis title:** Factors Affecting to Success of Community Rice Center Operation in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

**Researcher:** Miss Aorapin Nichamnan **ID:** 2629002185;

**Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

**Thesis advisors:** (1) Dr. Chalemsak Toomhiran, Associate Professor; (2) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor;

**Academic year:** 2021

### Abstract

The purposes of this research were to study 1) general, social, and economic data of community rice center members 2) the operation of community rice center 3) success in the operation of community rice center 4) problems and suggestions in the extension of the operation of community rice center and 5) the analysis of the extension guidelines in the operation of the community rice center

The population was 161 members from 6 community rice centers in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The sample size of 115 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, and standard deviation.

The results of the research found out that 1) most of the members were male with the average age of 55.74 years old and had the average membership time of 5.10 years. The rice productivity of the year 2020/21 was such as the average good quality rice of 23,624.37 kg. average rice seeds of 14,316.67 kg., and average production cost of 5,598.60 Baht/Rai. 2) The operation of community rice center, cooperation, quality control, operation, management, overall, were at the high level. 3) Successes in the operation, overall, were at the high level which the group development and group management and rice seed production. represented the success. creation, which, overall, at the high level. Factors related to success were such as quality control and coordination. 3) In the operation, the most influential factors toward success were quality control and cooperation. 4) Problems regarding quality control were the most problematic issue. They suggested the operational extension regarding the coordination at the highest level. 4) problems in the operation, overall, were at the lowest level. The most problematic issue was on quality control. Suggestion would be about the cooperative at the highest level. 5) The extension guidelines in the operation of the community rice center by integrating among agencies for knowledge transfer about rice to community rice center through mixed methods.

**Keywords:** Community Rice Center, Operation, Success, Extension guideline

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณา และความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์และติดตามอย่างใกล้ชิดเป็นอย่างดี ตลอดจนคณาจารย์จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาชี้แนะและเอาใจใส่เป็นอย่างดี ตลอดจนให้การสนับสนุน ให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร. รณชัย ช่างศรี ประธานกรรมการ ที่กรุณาสละเวลามาร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ รวมถึงให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา กรุณา และความเอาใจใส่ของท่าน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 ทุกท่าน ที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์และการ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข่าวพระนครศรีอยุธยาที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยประสานนัดหมายศูนย์ข่าวชุมชน รวมถึงร่วมลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช ที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ ขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่นพี่และรุ่นน้อง นักศึกษาปริญญาโท มสธ. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจกันและกันตลอดมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือและกำลังใจจากครอบครัว ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน จากเจ้าหน้าที่ของสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมากที่ไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา ความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณมาใน โอกาสนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเกิดประโยชน์และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ขอกราบขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

อรพิน นิษานาญ

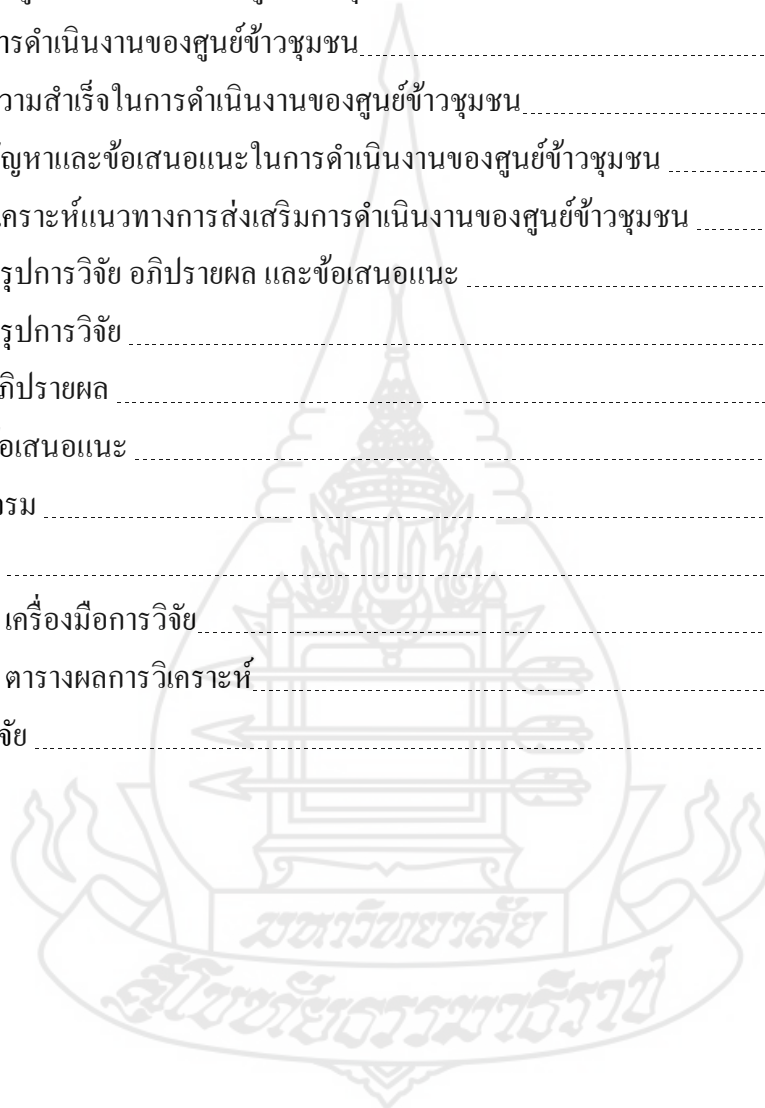
สิงหาคม 2565

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย .....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	จ
กิตติกรรมประกาศ .....	ฉ
สารบัญตาราง .....	ฅ
สารบัญภาพ .....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา .....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย .....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย .....	4
สมมติฐานการวิจัย .....	4
ขอบเขตของการวิจัย .....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ .....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง .....	7
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา .....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ .....	12
การดำเนินงานในรูปแบบศูนย์ข่าวชุมชน .....	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร .....	38
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	50
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย .....	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล .....	61

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล .....	65
ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน .....	65
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน .....	79
ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน .....	83
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน .....	97
วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน .....	106
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	109
สรุปการวิจัย .....	109
อภิปรายผล .....	116
ข้อเสนอแนะ .....	119
บรรณานุกรม .....	121
ภาคผนวก .....	126
ก เครื่องมือการวิจัย .....	128
ข ตารางผลการวิเคราะห์ .....	140
ประวัติผู้วิจัย .....	154





สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	11
ตารางที่ 2.2 แบบประเมินศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ปี 2563.....	31
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	55
ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของสมาชิก.....	65
ตารางที่ 4.2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพทางสังคมของสมาชิก.....	68
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก.....	71
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ รายได้ของสมาชิก.....	75
ตารางที่ 4.5 สรุปค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต้นทุนการผลิตข้าว ของสมาชิก.....	78
ตารางที่ 4.6 สรุปการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	79
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	80
ตารางที่ 4.8 สรุปความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	84
ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จในการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน.....	85
ตารางที่ 4.10 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน.....	91
ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน 8 ด้าน.....	92
ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน.....	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13 สรุปภาพรวมปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน.....	97
ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน....	98
ตารางที่ 4.15 สรุปภาพรวมข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน....	102
ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อเสนอแนะในการส่งเสริม การดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน .....	102
ตารางที่ 4.17 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน.....	106



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	8
ภาพที่ 2.2 รูปแบบการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน.....	26
ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน.....	107



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักของประชากรโลก ประเทศไทยเคยครองอันดับ 1 ของผู้ส่งออกข้าวในตลาดโลก แต่ระยะหลังมีประเทศที่พัฒนาการผลิตข้าวมาเป็นคู่แข่งของไทย เช่น ประเทศเวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และประเทศจีนที่ได้เปลี่ยนจากประเทศนำเข้ามาเป็นประเทศคู่แข่งในการส่งออก สำหรับปัญหาหลักในการผลิตข้าวของไทย คือ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ มีต้นทุนการผลิตสูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาด้านคุณภาพ ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ จำหน่ายข้าวได้ราคาต่ำ ซึ่งจากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สังกศรร่วมเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2560/61 พบว่า ชาวนาไทยมีค่าตอบแทนรายได้ต่ำกว่าการประกอบอาชีพอื่น โดยได้สรุปรายได้ – รายจ่าย เงินสดทางการเกษตร จำแนกตามประเภทฟาร์ม ครัวเรือนชาวนามีรายได้สุทธิ 9,071 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ต่ำกว่าครัวเรือนปลูกพืชไร่ที่มีรายได้สุทธิ 61,845 บาท ครัวเรือนปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น 60,282 บาท ครัวเรือนปศุสัตว์ 84,829 บาท และครัวเรือนเลี้ยงสัตว์น้ำ 90,255 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) ปัจจุบันประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 4.1 ล้านครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าวในปีและนาปรังรวมประมาณ 70 ล้านไร่ (ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2563) มีความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวรวม 1,374.6 ล้านตัน แบ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรเก็บไว้ใช้เองประมาณ 0.6756 ล้านตัน และเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการซื้อนอกเหนือ จากเก็บไว้ใช้เอง จำนวน 0.699 ล้านตัน แบ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตโดยภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ กรมการข้าว ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย 0.86 ล้านตัน สหกรณ์การเกษตร ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย 0.30 ล้านตัน ศูนย์ข้าวชุมชน ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย 0.156 ล้านตัน และเอกชนผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย 0.3 ล้านตัน ยังขาดเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่จำเป็นต้องใช้อีก 0.127 ล้านตัน (กรมการข้าว, 2563) โดยเกษตรกรที่ยังเข้าไม่ถึงเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเหล่านี้จำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพ มาใช้เพาะปลูกแทน ทำให้ผลผลิตข้าวไม่ดี ปริมาณผลผลิตต่ำ เกิดปัญหาข้าวแดง ข้าววัชพืช ข้าวดีดข้าวแดง ส่งผลต่อคุณภาพผลผลิต ขายไม่ได้ราคาเป็นปัญหาของประเทศ

กรมการข้าวในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลงานด้านการผลิตข้าวและพัฒนาชาวนา ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรวมกลุ่มจัดตั้ง ศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวของประเทศ และในแผน ปฏิบัติราชการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทย ด้านการผลิตปี 2563 – 2567 ภายใต้วิสัยทัศน์ “ไทยเป็นผู้นำการผลิต การตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าว คุณภาพของโลก” ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้กำหนดเป้าหมายให้มีชุมชนข้าว ได้แก่ ศูนย์ข้าว ชุมชน สหกรณ์การเกษตรข้าว วิชากิจชุมชนข้าว กลุ่มชาวนา ให้มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน ไม่น้อยกว่า 10,000 กลุ่ม สำหรับศูนย์ข้าวชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง ศูนย์ข้าวชุมชนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 ซึ่งปัจจุบันการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนและการดำเนินงานกรมการข้าว ได้ออกระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560 เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดตั้ง ศูนย์ฯ และให้มีรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยได้ให้การรับรองการขึ้นทะเบียนศูนย์ข้าวชุมชน ตั้งแต่ปี 2560 - ปี 2563 รวมจำนวน 2,478 แห่ง ใน 74 จังหวัดทั่วประเทศ (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2564, 30 กันยายน) นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงาน โครงการระบบส่งเสริมเกษตร แบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้ศูนย์ฯ ที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ศูนย์ฯ สามารถผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง อดีตเคยเป็นราชธานี ของไทยมีหลักฐานของการเป็นเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 – 18 และยังเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารดังคำขวัญที่กล่าวว่า "ราชธานีเก่า อู่ข้าว อู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา เลอคุณค่ามรดกโลก" โดยข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรและประกอบอาชีพทำการเกษตร 45,020 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพทำนา มีพื้นที่ปลูกข้าว 872,240.50 ไร่ จากพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 1,597,900 ไร่ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปัจจุบัน จำนวนทั้งสิ้น 29 แห่ง (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2564, 30 กันยายน) โดยกระจาย อยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ รวม 10 อำเภอ และมีศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านเกณฑ์เข้าร่วม โครงการระบบ ส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 จำนวน 6 แห่ง การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วม โครงการดังกล่าว ยังไม่ได้มีการศึกษาที่ชัดเจนว่า มีการดำเนินงาน มีประสบปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานเป็นอย่างไร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะทำให้สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการวางแผนการดำเนินงานให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอและกระจายเมล็ดพันธุ์สู่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องสืบไป

## 2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

## 3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาได้ จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 2) การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 3) ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และ 5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 4. สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินงาน ได้แก่ การบริหารจัดการ การวางแผน การดำเนินงานการประสานงาน และการควบคุมคุณภาพ มีอย่างน้อย 1 ด้านที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

#### 5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีขอบเขตการวิจัย จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้กำหนดเนื้อหาสำหรับการศึกษาไว้ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

5.1.2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

5.1.3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

5.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

5.1.5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

**5.2 ขอบเขตด้านประชากร** การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตประชากรและกลุ่มประชากร ดังนี้

**1) ประชากร** คือ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 6 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกรวมจำนวน 161 ราย

**2) กลุ่มตัวอย่าง** กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (Yamane 1973, pp.725-727) (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง, 2557) จำนวน 115 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.42 ของประชากร

**5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ที่ทำการวิจัย เป็นศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนเท่านั้น

**5.4 ขอบเขตด้านเวลา** ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการวิจัยครอบคลุม ระยะเวลาเตรียมการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัย และระยะสรุป รายงานผลการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนสิงหาคม 2565 รวมระยะเวลา 10 เดือน

## 6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

**6.1 ศูนย์ข้าวชุมชน** หมายถึง ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและของประเทศ และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

**6.2 คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน** หมายถึง บุคคลที่สมาชิกกลุ่มเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่ม เป็นผู้ดำเนินการบริหารงานกลุ่ม ในที่นี้หมายถึง คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**6.3 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน** หมายถึง บุคคลที่สมัครเข้าเป็นศูนย์ข้าวชุมชน ในที่นี้หมายถึง สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**6.4 การดำเนินงาน** หมายถึง การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม



**6.5 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน** หมายถึง คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนสามารถบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมในกลุ่มได้โดยไม่พึ่งหน่วยงานราชการหรือเอกชน สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม สมาชิกมีรายจ่ายลดลง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในชุมชน รวมทั้งการจัดทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาข้าวของชุมชน

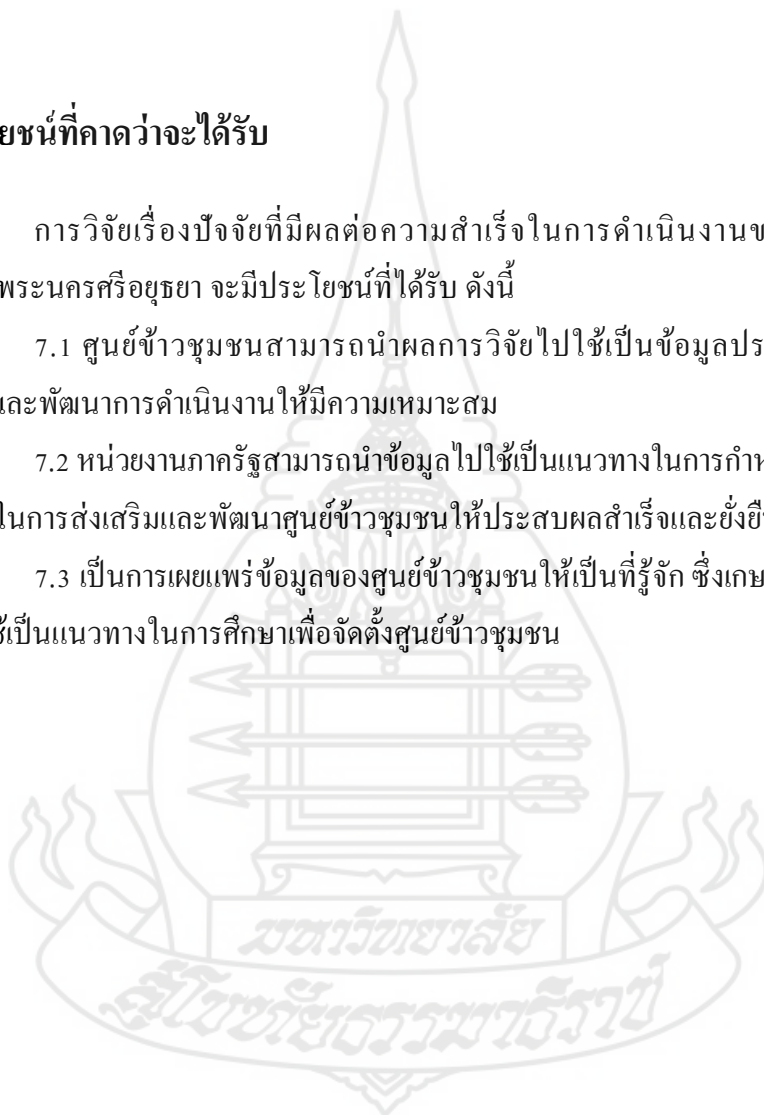
## 7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีประโยชน์ที่ได้รับ ดังนี้

7.1 ศูนย์ข้าวชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม

7.2 หน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ โครงการ ในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

7.3 เป็นการเผยแพร่ข้อมูลของศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งเกษตรกรที่มีความสนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน



## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ สภาพทั่วไป สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

3. การดำเนินงานในรูปแบบศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ความหมายและความเป็นมาของศูนย์ข้าวชุมชน บทบาทและภารกิจของศูนย์ข้าวชุมชน องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดประเภทของศูนย์ข้าวชุมชน ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน การจัดตั้งองค์กรชวนา และการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การตรวจรับรอง และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว การขยายผลการดำเนินงาน การประเมินศูนย์ข้าวชุมชน และความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ความหมายการส่งเสริมการเกษตร รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการส่งเสริมการเกษตร 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ แบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของเบอร์โล วิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 3) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ ความหมายและองค์ประกอบของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไป สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานและความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

## 1. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

### 1.1 สภาพทั่วไป

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 75 กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ 72 กิโลเมตร และทางเรือประมาณ 103 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.64 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,597.500 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 63 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดในภาคกลาง

#### 1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต



ภาพที่ 2.1 แผนที่ตั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดอ่างทองและ จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสุพรรณบุรี

### 1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย รวมความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร มีลำคลองใหญ่น้อยประมาณ 1,254 คลอง เชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วบริเวณพื้นที่

### 1.1.3 ลักษณะดิน

ลักษณะดินแยกเป็น 6 ประเภท คือ ดินเหนียว 1,154,080 ไร่ ดินเหนียวปนดินร่วน 207,716 ไร่ ดินเหนียวปนดินทราย 47,942 ไร่ ดินร่วนปนดินทราย 12,300 ไร่ ดินทราย 8,500 ไร่ และเป็นดินร่วน 300 ไร่ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ มีดินร่วนปนดินทรายสีเทาอมเหลืองที่อำเภอบางบาลและอำเภอบางปะหัน เหมาะในการทำอัญมณีได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังมีทรายมากตามบริเวณลุ่มแม่น้ำลำคลอง ได้แก่ เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางบาล และอำเภอบางปะหัน ส่วนใหญ่เป็นทรายที่ใหลมที่เพื่อการก่อสร้าง

### 1.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากทำเลที่ตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในเขตเงาฝนหรือเขตกึ่งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้อากาศค่อนข้างร้อนและแห้งแล้ง อุณหภูมิเฉลี่ย 24 – 31 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน อากาศร้อน อบอุ่น ฤดูฝนเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม เมื่อถึงหน้าฝน ฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม

### 1.1.5 แหล่งน้ำการเกษตรและระบบชลประทาน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย นอกจากนี้ยังมีลำคลองธรรมชาติและคลองขุดอีกมากมาย เช่น คลองบางบาล คลองบางหลวง คลองเจ้าเจ็ด คลองอุทัย คลองบางแก้ว คลองบางพระครู คลองลากค้อน คลองลาดชะโด คลองระพีพัฒน์ คลองลาดชิด คลองพระยาบันลือ ฯลฯ และมีเขื่อนพระรามหกเขื่อนทดน้ำแห่งแรกของประเทศ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 ในรัชกาลที่ 6 กั้นลำน้ำป่าสักที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ ตัวเขื่อนยาว 90.25 เมตร สูง 20 เมตร มีช่องระบายน้ำทำด้วยบานเหล็ก 6 ช่อง ทางด้านขวาของตัวเขื่อนมีประตูเปิดให้เรือผ่านขึ้นล่องได้ ชื่อ "ประตูน้ำพระนเรศวร" ส่วนทางด้านซ้ายเป็นประตูทดน้ำสู่คลองระพีพัฒน์ มีชื่อว่า "ประตูระบายน้ำพระนารายณ์"

## 1.2 สภาพสังคม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งออกเป็น 16 อำเภอ ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ข้อมูล ณ ธันวาคม พ.ศ. 2563) มีประชากรรวม 819,088 ราย (336,357 ครัวเรือน) เป็นชาย 393,551 ราย เป็นหญิง 425,537 ราย อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 70,480 ราย และอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอบ้านแพรก จำนวน 6,851 ราย

## 1.3 สภาพเศรษฐกิจ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ข้อมูล ณ พฤศจิกายน 2563) มีครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรและประกอบอาชีพทำการเกษตร ทั้งสิ้น 45,020 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด (จำนวนประชากรโดยเฉลี่ย 3 - 5 ราย/ครัวเรือน) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว เมล่อนญี่ปุ่น ผักบุ้งจีน และสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ไก่ สุกร โค และสัตว์น้ำจืด โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 1,597,900 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 946,299.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59 ของพื้นที่ทั้งหมด ดังนี้

- 1) พื้นที่ปลูกข้าว 872,240.50 ไร่
- 2) พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 14,607.86 ไร่
- 3) พื้นที่ปลูกผัก 9,691 ไร่
- 4) พื้นที่ปลูกพืชไร่ 2,203.25 ไร่
- 5) พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 4,440.75 ไร่
- 6) พื้นที่ปลูกสมุนไพรเครื่องเทศและอื่นๆ 44.75 ไร่

### ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว ได้ดำเนินโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ กิจกรรมหลักเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้การสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ รวม 400 แห่ง ผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและของประเทศ จำนวน 40,000 ตัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งศูนย์ข้าวชุมชนให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านเกณฑ์เข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 แห่ง (จากศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 29 แห่ง) โดยมีข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและการได้รับสนับสนุนจากกรมการข้าวแสดงดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่  
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	ศูนย์ข้าวชุมชน	สมาชิก (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	พันธุ์ข้าว ที่ผลิต	ผลผลิต (ตัน)	เครื่องคัด (เครื่อง)	เครื่องอบ (ชุด)
1	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลช้างใหญ่	30	600	ปทุมธานี 1	120		1
2	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลมารวิชัย	20	300	กข57 กข61	70 70	1	
3	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลสามัคคี	25	663	กข31 กข79	50 50	1	
4	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลตลาดเกรียบ	30	965	กข41	50	1	
5	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลท่าตะเคียน	36	400	กข41 ปทุมธานี 1	100 60	1	
6	ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลหันสัง	20	493	ปทุมธานี 1	70	1	
	รวม	161	3,421		640		

หมายเหตุ 1. สนับสนุนกระสอบบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 500 ใบต่อแห่ง

2. เครื่องคัดทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว และเครื่องอบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นการสนับสนุนให้บริการในลักษณะการยืมใช้งาน

กล่าวโดยสรุปบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศ มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.64 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย มีระบบชลประทานที่รองรับน้ำจากเขื่อนพระรามหก ลักษณะภูมิอากาศค่อนข้างร้อนและแห้งแล้ง สภาพเศรษฐกิจมีสินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว และเมล็ดพันธุ์ป้อน มีครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรและประกอบอาชีพทำการเกษตรทั้งสิ้น 45,020 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งมีพื้นที่ปลูกข้าว 872,240.50 ไร่ จากพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1,597,900 ไร่ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านเกณฑ์เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกรมการข้าว จำนวน 6 แห่ง โดยมีพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวม 3,421 ไร่ ซึ่งผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ปทุมธานี 1 กข31 กข41 กข57 กข61 และพันธุ์ กข79 และได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวม 640 ตัน

## 2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

### 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการดำเนินงาน

มานน เขียวประจวบ (2557, น. 3 - 30) ได้อธิบายถึงความหมายของการจัดการการดำเนินงาน (Operations Management) ว่าเป็นการจัดระบบการทำงานของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแปลงสภาพปัจจัยนำเข้าให้เกิดผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตนสามารถจับต้องได้ และการบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

2.1.1 ระบบการดำเนินงาน ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการแปรรูปหรือการดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Output) ในรูปของสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตนสามารถจับต้องได้ และการบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ แรงงาน (Men) วัตถุดิบ (Materials) อุปกรณ์เครื่องจักร (Machines) เงินทุน (Money) และสารสนเทศ (Information)

2) กระบวนการ (Process) โดยกรณีที่เป็น การดำเนินงานด้านการผลิต (Manufacturing Operations) จะเป็นกระบวนการแปรรูปปัจจัยนำเข้าต่างๆ และกรณีที่เป็น การดำเนินงานด้านบริการ (Service Operations) จะเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้า

3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตนสามารถจับต้องได้ และการบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งจะยังคงคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจะเป็นสารสนเทศที่ย้อนกลับเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาสินค้าและบริการ

2.1.2 ระดับของสินค้าและบริการ จะขึ้นอยู่กับผลผลิต (Output) ที่ลูกค้าได้รับ สามารถแบ่งระดับของสินค้าและบริการออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) สินค้าที่มีตัวตน (Pure Tangible Goods) เป็นสินค้าที่มีตัวตนสามารถจับต้องได้ มีบริการเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปธรรมน้อยหรือไม่มีบริการเลย เช่น อาหารกระป๋อง สบู่ ยาสิฟีน ผงซักฟอก อาจมีบริการได้ในส่วนของการสอบถามข้อมูลผลิตภัณฑ์

2) สินค้าที่มีตัวตนพร้อมมีบริการควบ (Tangible Goods with Accompanying Services) ซึ่งจะทำให้ความสำคัญกับตัวสินค้าที่มีตัวตนและการบริการที่แฝงมากับตัวสินค้า เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ เป็นสินค้าต้องขายพร้อมบริการด้วยเสมอ โดยสินค้านี้จะเห็นว่ามีส่วนบริการหรือศูนย์ซ่อมในการให้บริการลูกค้า

3) *สินค้าและบริการอย่างละเท่ากัน (Hybrid)* มีลักษณะของสินค้าที่มีตัวตน และการบริการใกล้เคียงกัน เช่น ธุรกิจร้านอาหาร ผู้บริโภคต้องการอาหารอร่อยและการบริการที่ดี

4) *การบริการเป็นส่วนสำคัญพร้อมด้วยสินค้าเป็นส่วนเสริม (Major Service with Accompanying Minor Goods and Services)* จะมุ่งเน้นไปที่การบริการโดยมีสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์เสริม เช่น ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจเสริมความงาม ลูกค้าจะให้ความสำคัญกับการบริการ ส่วนสินค้าที่ขายถือเป็นสินค้าบริการเสริมที่ลูกค้ามีความต้องการน้อยกว่าการรับบริการ

5) *การบริการล้วน (Pure Service)* เป็นธุรกิจที่ให้บริการอย่างเดียว มีผลิตภัณฑ์เกี่ยวข้องกับน้อยมากหรือไม่มีเลย เช่น ธุรกิจรับเลี้ยงเด็ก ธุรกิจให้คำปรึกษา อาจจะมีเอกสารหรือบันทึก เป็นผลิตภัณฑ์เสริม

ดังนั้น การจัดการการดำเนินงาน เป็นการจัดระบบการทำงานของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแปลงสภาพปัจจัยนำเข้าให้เกิดผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม เป็นสินค้าและบริการ ซึ่งมีตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ วัตถุประสงค์ เพื่อนำมาพัฒนาผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ปรับปรุงสมรรถนะของเครื่องจักร รวมไปถึงพัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบ โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระหว่างองค์กรอย่างยั่งยืน

## 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

### 2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

สมยศ นาวิการ (2550: น. 14) อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายของงานที่กำหนดไว้

เสนาะ ดิเียว (2543: น. 1) อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานสำเร็จ โดยอาศัยคนอื่น หรือการบริหารคือกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การบริหารกิจกรรมในการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจ การควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรวัตถุให้บรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยดี

พนัส หัสนาสินทร์ (2544: 5) อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจบริหารทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ



คีรีวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545: 19) อธิบายถึงการจัดการว่า เป็นกระบวนการ ออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม โดยบุคคลจะปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือการจัดการ หมายถึง กระบวนการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การชักนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ทรัพยากรมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กล่าวสรุปได้ว่า การบริหารการจัดการ คือ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สอง คนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความเหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การอย่างสูงสุด

### 2.2.2 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

สมคิด บางโม (2542: 32-33) อธิบายว่า การจัดการมิใช่การปฏิบัติงานเพื่อให้งาน เสร็จสิ้นไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่การจัดการจำเป็นต้องใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วยมิใช่อาศัย ประสบการณ์แต่เพียงอย่างเดียว การศึกษาอสังกาศวิชาการมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานย่อมที่จะเกิด คุณค่าหลายประการ คือ

1) *คุณค่าในด้านการประหยัด* หมายถึง การใช้เงินทุนเกิดประโยชน์สูงสุด ได้กำไร หรือผลตอบแทนสูงสุด ประหยัดทั้งคน เงิน วัสดุสิ่งของ และเวลา

2) *คุณค่าในด้านประสิทธิผล* หมายถึง การปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือตามที่คาดหวังไว้ เรียกว่า การจัดการนั้นมีประสิทธิผล แต่ผลสำเร็จของงานอาจไม่มีประสิทธิภาพ หากไม่นำหลักวิชาการเข้ามาช่วยในการจัดการ

3) *คุณค่าในด้านประสิทธิภาพ* หมายถึง การปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

4) *คุณค่าด้านความเป็นธรรม* หมายถึง หากปฏิบัติตามความพอใจของผู้จัดการ โดยมีได้ยึดหลักเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ เป็นหลักอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น โดยมีได้ตั้งใจ ทำให้ขวัญของคนในหน่วยงานไม่ดี ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงานที่ปฏิบัติด้วย

5) *คุณค่าในเกียรติยศ* หมายถึง ชื่อเสียงของผู้จัดการที่ดีมีประสิทธิภาพในทุกสาขา งานและในทุกระดับย่อมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ตรงข้ามกับผู้จัดการที่บริหารงาน ตามใจตนเองปราศจากหลักเกณฑ์เด่นพวกพ้อง ซึ่งการศึกษาวิชาการบริหารและการจัดการจะช่วยให้ มีความเข้าใจลึกซึ้งมองเห็นลู่ทางที่จะบริหารงานให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ ของสังคม

การศึกษาเรื่องการบริหารเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมจะพบว่า บทบาทและความสำคัญของการบริหาร จะมาควบคู่กับอารยะธรรม รวมถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากเมื่อมนุษย์รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม มีหัวหน้าทำหน้าที่ปกครอง หรือบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำ ตามลักษณะความรู้และความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างพวกหรือเผ่าเดียวกัน ซึ่งจะมีจริยประเพณีและวัฒนธรรม ใช้เป็นเครื่องกำกับความประพฤติเมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวและมีความซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ก็จะเริ่มสร้างความมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อยอย่างสงบสุขขึ้นในสังคมนั้น ซึ่งอาจสรุปถึงความสำคัญของการบริหารได้ดังนี้ คือ

- 1) การบริหารที่เจริญเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีพของมนุษย์ และเป็นสิ่งช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก
- 2) จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้องค์การต่าง ๆ ต้องขยายงานด้านบริหารให้กว้างขวาง
- 3) การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม วิทยาการด้านต่าง ๆ ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น
- 4) การบริหารเป็นวิธีการสำคัญที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
- 5) การบริหารจะช่วยชี้ให้เห็นถึงแนวโน้ม ทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต
- 6) การบริหารมีลักษณะเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ฉะนั้นความสำเร็จของการบริหาร จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง
- 7) การบริหารต้องใช้การตัดสินใจสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งอาจเป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักบริหาร รวมทั้งความเจริญเติบโตของการบริหาร
- 8) ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือในองค์การ ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารเสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องน่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีพอย่างฉลาด
- 9) การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กันไม่อาจแยกจากกัน โดยเด็ดขาดได้ ดังที่กล่าวว่า "การเมืองกับการบริหารนั้นเปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญเดียวกัน" ฉะนั้นการศึกษาวิชาการบริหารจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย

จากแนวคิดของการบริหาร สรุปได้ว่า การบริหารจำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร โดยทั่วไปทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารมีอยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4M ได้แก่ คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์กรนั้น ๆ เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็นค่าจ้างและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วัสดุสิ่งของ (Materials) อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และการบริหารจัดการ (Management)

### 2.2.3 องค์ประกอบของการบริหาร

สมยศ นาวิการ (2550: 24 - 25) กล่าวว่า กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1) *การวางแผน* หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการพิจารณาถึงความพร้อมขององค์กรตลอดจนปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรหรือหน่วยงานบรรลุเป้าหมายและจัดทำแผนงานขึ้นมาเพื่อดำเนินงาน

2) *การจัดองค์การ* หมายถึง การให้รายละเอียดงานทุกอย่างที่ต้องกระทำเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร การแบ่งปริมาณงานทั้งหมดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถปฏิบัติได้โดยบุคคลคนเดียว และการกำหนดกลไกสำหรับการประสานงานของสมาชิกในองค์กร เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3) *การจูงใจ* หมายถึง กระบวนการของการจูงใจ และการจูงใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม

4) *การควบคุม* หมายถึง ความพยายามอย่างมีระบบเพื่อกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การออกแบบระบบข้อมูลย้อนกลับ การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า พิจารณามีข้อแตกต่างหรือไม่ และทำการแก้ไขอย่างไร เพื่อเป็นหลักประกันว่าทรัพยากรทุกอย่างขององค์กรได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 19) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารจัดการ โดยแบ่งหน้าที่ของการบริหารจัดการออกเป็น 4 หน้าที่ คือ

1) *การวางแผน* เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์และพิจารณาถึงวิธีการที่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ผู้บริหารต้องตัดสินใจว่าบริษัทมีวัตถุประสงค์อะไรในอนาคต และจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีลักษณะการวางแผน ดังนี้

- (1) *การดำเนินการตรวจสอบตัวเอง* เพื่อกำหนดสถานภาพในปัจจุบันขององค์กร
- (2) *การสำรวจสภาพแวดล้อม*
- (3) *การกำหนดวัตถุประสงค์*

(4) การพยากรณ์สถานการณ์ในอนาคต

(5) การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานและความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร

(6) การประเมินแนวทางการปฏิบัติงานที่วางไว้

(7) การทบทวนและปรับแผน เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

(8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการวางแผนเป็นอย่างทั่วถึง

2) การจัดองค์การ เป็นขั้นตอนในการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน หรือเป็นการจัดแบ่งงานและจัดสรรทรัพยากรสำหรับงานเพื่อให้งานสำเร็จ การจัดองค์การ ประกอบด้วย

(1) การระบุและอธิบายงานที่จะถูกนำไปดำเนินการ

(2) การกระจายงานออกเป็นหน้าที่

(3) การรวมหน้าที่ต่าง ๆ เข้าเป็นตำแหน่งงาน

(4) การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความต้องการของตำแหน่งงาน

(5) การรวมตำแหน่งงานต่าง ๆ เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์อย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการได้

(6) การมอบหมายงานความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่

(7) การทบทวนและปรับโครงสร้างขององค์การเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

(8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการจัดองค์การเป็นไปอย่างทั่วถึง

(9) การกำหนดความจำเป็นของทรัพยากรมนุษย์

(10) การสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

(11) การคัดเลือกจากบุคคลที่สรรหามา

(12) การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ

(13) การทบทวนและปรับคุณภาพปริมาณของทรัพยากรมนุษย์ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

(14) การติดต่อสื่อสาร ในกระบวนการของการจัดคนเข้าปฏิบัติงานเป็นไปอย่างทั่วถึง

3) การนำ เป็นขั้นตอนในการกระตุ้นให้เกิดการกระตือรือร้น และชักนำความพยายามของพนักงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการใช้ความพยายามของผู้จัดการที่จะกระตุ้นให้พนักงานมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง ดังนั้นการนำจะช่วยให้งานบรรลุผลสำเร็จ เสริมสร้างขวัญ และจงใจผู้ได้บังคับบัญชา การนำ ประกอบด้วย

(1) การติดต่อสื่อสารและอธิบายวัตถุประสงค์ ให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้ทราบ

(2) การมอบหมายมาตรฐานของการปฏิบัติงานต่าง ๆ

(3) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการปฏิบัติงาน

(4) การให้รางวัลแก่ผู้ได้บังคับบัญชา บนพื้นฐานของผลการปฏิบัติงาน

(5) การยกย่องและสรรเสริญและการดำเนินนโยบายอย่างยุติธรรมและถูกต้องเหมาะสม

(6) การจัดหาสภาพแวดล้อมมากระตุ้นการจูงใจ โดยการติดต่อสื่อสารเพื่อสำรวจความต้องการและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

(7) การทบทวนและปรับวิธีการ ของภาวะความเป็นผู้นำเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

(8) การติดต่อสื่อสารโดยทั่วทุกแห่งในกระบวนการของภาวะความเป็นผู้นำ

4) การควบคุม เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานและแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่จำเป็นหรือเป็นขั้นตอนของการวัดผลการปฏิบัติงานและดำเนินการแก้ไขเพื่อให้บรรลุผลที่ต้องการ ซึ่งประกอบด้วย

(1) การกำหนดมาตรฐาน

(2) การเปรียบเทียบและติดตามผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน

(3) การแก้ไขความบกพร่อง

(4) การทบทวนและปรับวิธีการควบคุม เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1977. 145-150) ได้จัดลำดับขั้นตอนของกระบวนการบริหารไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1) *การตัดสินใจ* โดยจะต้องวิเคราะห์ปัญหาหรือประเด็นนั้นให้เข้าใจถูกต้องก่อนเท่านั้นก่อนวิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน เก็บข้อมูลและตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีใดที่ดีที่สุด

2) *การจัดโปรแกรม* หรืออาจจะเรียกว่า การจัดโครงการ ซึ่งหมายถึง การจัดกำลังบุคลากร วัสดุ กำลังเงิน ลำดับขั้นการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการที่ได้ตัดสินใจเลือกไป

3) *การกระตุ้นหรืออาจจะเรียกว่า การออกคำสั่งหรือการสั่งงาน* ซึ่งต้องคำนึงถึงจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ มีการพูดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อให้หมดข้อสงสัยและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

4) *การประสานงาน* คือ การประสานความร่วมมือกันระหว่างบุคคลหรือระหว่างหน่วยงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ความเข้าใจอันดีต่อกัน เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตรงตามตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชื่อเสียงความสำเร็จจะต้องเป็นของทุกคน

5) *การประเมินผล* ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหาร ซึ่งแบ่งวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ 2 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไร บรรลุถึงเป้าหมายมากน้อยเพียงใด และเพื่อตรวจสอบว่าสถาบันนั้นได้รับการดูแลเอาใจใส่หรือบำรุงรักษาเอาไว้ดีเพียงใด

จากแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ สรุปได้ว่า การดำเนินงานขององค์กร ต้องมีการวางแผนความต้องการทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นการล่วงหน้า และต้องพิจารณาถึงกำลังการผลิตที่กิจการมีอยู่และการจัดกำลังการผลิตได้อย่างเหมาะสมกับแผนการผลิตที่กำหนด การวางแผนและควบคุมการดำเนินงาน ผู้บริหารอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนที่ได้วางไว้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ธุรกิจ ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ด้านการวางแผน เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) ด้านการจัดองค์กร เป็นขั้นตอนการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 3) ด้านการจูงใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ และ 4) ด้านการควบคุม เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ภายใต้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างคนในองค์กร

### 3. การดำเนินงานในรูปแบบศูนย์ข้าวชุมชน

#### 3.1 ความหมายและความเป็นมาของศูนย์ข้าวชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2543, น.15-23) ได้อธิบายว่า จากปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาและผลผลิตต่อไร่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากระบบการปลูกข้าวของชาวนาส่วนใหญ่ใช้วิธีการปลูกโดยการทำนาหว่านน้ำตม และการทำนาหว่านข้าวแห้ง ส่งผลให้ต้องใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ปลูกต่อไร่ค่อนข้างสูง ความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาจึงสูงตามไปด้วย ในขณะที่ภาครัฐ องค์กรเกษตรกร และภาคเอกชน ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้มีนโยบายในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนา โดยการดำเนินโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนขึ้นในปี พ.ศ.2543 ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนชุมชนในด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรชาวนาในชุมชน การเป็นจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว โดยจะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำบล อำเภอ จังหวัด และศูนย์ขยายพันธุ์พืช (ปัจจุบันคือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว) เกษตรกรภายในชุมชนรวมที่ตัวกัน จะเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาการผลิตข้าวของประเทศไทยในอนาคต

กรมการข้าว (2557) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อปี พ.ศ.2547 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดตั้งกรมการข้าวขึ้น เพื่อรองรับภารกิจด้านข้าวของประเทศ โยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ถ่ายโอนภารกิจด้านข้าวให้กรมการข้าวรับผิดชอบ ซึ่งสำนักส่งเสริมการผลิตข้าวที่เป็นหน่วยงานสังกัดกรมการข้าว ได้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีการบริหารจัดการร่วมกันของชาวนาเพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชาวนาในอนาคต จึงได้สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนที่จัดตั้งขึ้น โดยกรมส่งเสริมการเกษตร และได้ออกระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรต้องแจ้งขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ภายใต้ชื่อ "ศูนย์ข้าวชุมชน" ซึ่งกรมการข้าวจะออกไปรับรองการจัดตั้งให้กับศูนย์ข้าวชุมชนด้วย

กรมการข้าว (2560, น.1) ตามระเบียบกรมการข้าวว่าด้วย ศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ.2560 "ศูนย์ข้าวชุมชน" หมายถึง องค์กรของชาวนาที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาข้าวและชาวนาในระดับชุมชน และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าวเรียกโดยย่อว่า "ศชช." ใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Community Rice Center (CRC) และได้ให้ความหมายของสมาชิกว่า "สมาชิก" หมายถึง สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนที่ปรากฏรายชื่ออยู่ในทะเบียนศูนย์ข้าวชุมชน

### 3.2 บทบาทและภารกิจของศูนย์ข้าวชุมชน สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว (2555: น.73-77)

3.2.1 เป็นศูนย์กลางการผลิตและกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชน  
ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อให้กระจายไปสู่ชาวนาในชุมชน

3.2.2 เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ให้กับเกษตรกรเป้าหมายในด้านต่าง ๆ  
และบริการข้อมูลข่าวสาร ทั้งการผลิตและการตลาดใหม่ ๆ ได้แก่ พันธุ์ ปลูก การป้องกันการกำจัดศัตรูข้าว  
การเก็บเกี่ยว เครื่องจักรกล และการลดต้นทุนการผลิตข้าว

3.2.3 เป็นศูนย์กลางการพยากรณ์เตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว โดยการคัดเลือกชาวนา  
อาสาทำหน้าที่สำรวจสถานการณ์การระบาดของศัตรูข้าว ซึ่งกรมการข้าวจะจัดฝึกอบรมให้ความรู้  
ในการพยากรณ์เตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว

3.2.4 สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการสร้างกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก รวมทั้งใช้  
ในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย

3.2.5 ศูนย์บริการเครื่องจักรกลการเกษตร โคนการสร้างกิจกรรมในการจัดหาเครื่องจักรกล  
การเกษตรเพื่อให้บริการสมาชิก

3.2.6 พัฒนาวัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับข้าวและชาวนา เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่ง  
อันเดียวกันในชุมชน

3.2.7 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศน์ในนาข้าว โดยการจัดการระบบนิเวศน์  
ในนาข้าว

3.2.8 เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต การตลาดข้าวและสังคมชาวนา เพื่อให้สอดคล้อง  
กับแนวคิดในการถ่ายโอนอำนาจจากภาครัฐลงสู่ท้องถิ่น

3.2.9 บริหารจัดการศูนย์ให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ โดยการจัดให้มีคณะกรรมการ  
บริหาร เพื่อเป็นผู้แทนเกษตรกรทั้งหมดในทำหน้าที่การวางแผนและกระจายพันธุ์ รวมถึงถ่ายทอด  
เทคโนโลยี ตลอดจนเก็บรวบรวมเงินกองทุนจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของทางราชการ  
สำหรับใช้ซื้อเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ทุกปี โดยกำหนด  
ให้มีการประชุมเพื่อพบปะหารือในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ



### 3.3 องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว (2555: น.77)

3.3.1 **มีแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 200 ไร่** คือ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชนและสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

3.3.2 **มีสถานที่ตั้งศูนย์/อุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว** คือ เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้างขวาง เพื่อใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลิตผลและกระจายพันธุ์ที่ได้จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ อาจมีอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย ๆ หรืออาจเป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่จัดประชุมสมาชิก หรือเป็นโรงเรียนเกษตรกร

3.3.3 **ชุมชน/เกษตรกรสมาชิก/คณะกรรมการ** เป็นเจ้าของศูนย์ข้าวชุมชนร่วมกันดำเนินงานโดยจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่บริหาร/จัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาด

3.3.4 **กองทุนการผลิต** คือ เงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการหรือเงินที่ได้มาจากแหล่งอื่น ๆ

### 3.4 การกำหนดประเภทของศูนย์ข้าวชุมชน

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว (2555: น.78-83) อธิบายว่า เนื่องจากการพัฒนาชุมชนจะมีลักษณะที่หลากหลายและกิจกรรมที่ดำเนินการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ลักษณะสังคม ความคิดเห็น เจตคติของประชาชนในชุมชน รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ความสำเร็จหรือลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน จึงสามารถจำแนกประเภทของศูนย์ข้าวชุมชนเป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.4.1 **ศูนย์ข้าวชุมชนประเภทก้าวหน้า** หมายถึง ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการดำเนินงานเชิงธุรกิจครบวงจรสามารถทำบทบาทได้หลายบทบาท โดยมีบทบาทที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิก เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่าย การแปรรูปหรือแปรรูป การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตสารชีวภัณฑ์หรือสารสมุนไพร รวมทั้งการให้บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร

3.4.2 **ศูนย์ข้าวชุมชนประเภทแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์** หมายถึง ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีบทบาทในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยไม่มีศักยภาพในการนำเมล็ดพันธุ์มาปรับปรุงสภาพจำหน่ายศูนย์ฯ ประเภทนี้จำเป็นต้องหาเครือข่ายกับผู้ประกอบการ หรือสหกรณ์การเกษตรเข้ามารับซื้อผลผลิตจากแปลงไปปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ หรือจำหน่ายเมล็ดพันธุ์หลังจากเก็บเกี่ยวให้กับเกษตรกรในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงนำไปตากและปรับปรุงเป็นเมล็ดพันธุ์ แต่ขณะเดียวกันศูนย์ฯ ประเภทนี้ยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตปุ๋ยอินทรีย์หรือกิจกรรมอื่นที่จะทำให้เพิ่มรายได้ให้สมาชิกได้

3.4.3 **ศูนย์ข้าวชุมชนประเภทพึ่งพาตนเอง** มีบทบาทบริการชุมชนและกิจการขนาดเล็ก โดยเน้นในเขตที่ผลิตข้าวเพื่อบริโภค หรือผลิตข้าวปีละ 1 ครั้ง คือ จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ยืมแลกเปลี่ยน อาจจะมีขนาดแปลงพันธุ์ขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีแปรสภาพข้าวสาร ข้าวกล้องเพื่อจำหน่ายหรือบริโภค

3.5 **ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน การจัดตั้งองค์กรชานา และการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์**

### 3.5.1 การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน

#### 1) การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

(1) เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่มีความสำคัญ มีพื้นที่ขนาดใหญ่ติดกัน ถ้าในเขต ตำบลเดียวกันจะช่วยให้เป้าหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณา ดังนี้

ก. ถ้าตำบลมีพื้นที่ปลูกข้าว 8,000 ไร่ อยู่แล้วสามารถตั้งศูนย์ได้ 1 ศูนย์

ข. ถ้าตำบลมีพื้นที่ไม่ถึงเกณฑ์ให้รวมกันจัดตั้งศูนย์กับตำบลใกล้เคียง จนมีพื้นที่ตามเกณฑ์

ค. ถ้ามีพื้นที่ปลูกข้าวกระจายให้รวมกันจัดตั้งศูนย์จากหลาย ๆ ตำบล หรือหลาย ๆ อำเภอจนมีพื้นที่ตามเกณฑ์

(2) ความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ คือ สภาพดินและมีน้ำดีพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้ บรรลุผลได้ง่ายขึ้น

(3) ชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าร่วมโดยเข้าใจในหลักวิธีการ และเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ในการเริ่มต้นควรประชุมชี้แจงกับคณะกรรมการ องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดองค์กรเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชนและเป้าหมาย พื้นที่กระจายพันธุ์ข้าว

(4) ตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกร ซึ่งจะใช้พื้นที่เป็นจุดที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชนควรมี บริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุม บริหารจัดการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกร เป้าหมาย นอกจากนี้อาจเตรียมการจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ในอนาคต เช่น โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ เครื่องอบ เครื่องบรรจุ เครื่องคัดแยกทำความสะอาด ฯลฯ

2) **การจัดเวทีชุมชน** เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและกระจาย เมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชานาและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งมีแนวทาง การดำเนินงาน คือ จัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาข้อตกลงร่วม โดยสรุปประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

(1) ประเด็นปัญหาในเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในชุมชน/ความจำเป็น/จำนวนเงินในการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละปีของชุมชน

(2) ประเด็นเกี่ยวกับหลักการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน มีการบริหารจัดการและควบคุมคุณภาพการผลิต โดยใช้มาตรฐานของทางราชการ ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชน

(3) ประเด็นการกระจายพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ไปในชุมชน/ตำบลอย่างทั่วถึงเพื่อให้ชาวนาในตำบลมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี/มีคุณภาพ ใช้ในการปลูกทุกสามปี จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมจัดการ

(4) ประเด็นปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านมา และแสดงแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาหนทางและวิธีปฏิบัติที่จะนำภารกิจการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวไปสู่ความสำเร็จ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เงื่อนไข/จุดเน้น คือ การจัดเวทีชุมชนต้องเชิญผู้แทนองค์กรและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนมาร่วมคิดร่วมทำแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน/โครงการร่วมกันไม่รู้สึกว่าเป็นงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและเมื่อชุมชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลร่วมกันก็จะสามารถผลักดันการดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน คือ มองเห็นประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกัน สามารถตัดสินใจร่วมกันในการขับเคลื่อนโครงการ เป็นไปตามหลักของการพึ่งพาตนเองของชุมชน หากขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในชุมชนที่สำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว การจัดเวทีชุมชนก็จะไม่เกิดประโยชน์เพราะไม่มีแรงขับเคลื่อนจากชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชนก็ต้องช่วยเหลือตนเองเกิดความยากลำบากหากไม่เข้มแข็งพอก็จะล้มเหลวในที่สุด

3.5.2 การจัดตั้งองค์กรชาวนา ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ สมาชิกศูนย์และคณะกรรมการบริหารศูนย์

1) สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนมี 2 ส่วน

(1) ชาวนาที่ร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ (พื้นที่ไร่แดง) โดยมีคุณสมบัติ คือ มีความสมัครใจในการเข้าร่วม และยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่และข้อตกลงของกลุ่มมีความต้องการในการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่าย และมีพื้นที่เหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อฝนแล้งหรือน้ำท่วม

(2) *ชาวนาผู้ใช้เมล็ดพันธุ์* (พื้นที่ไข่ขาว) เป็นชาวนาที่อยู่ในเป้าหมายในการกระจายพันธุ์พื้นที่ 7,800 ไร่ โดยมีคุณสมบัติ คือ มีความสมัครใจและสนใจในการใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพดี และเกษตรกรได้รับการชี้แจงและเชิญชวนในการเข้ารับการอบรมให้ความรู้ในการผลิตข้าวคุณภาพดี

3.5.3 *การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์* ทำหน้าที่เพื่อเป็นผู้แทนชาวนาทั้งหมดในการวางแผนและกระจายพันธุ์ ร่วมถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนเก็บรวบรวมเงินกองทุนจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของทางราชการ เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ทุกปี ประกอบด้วย

1) *คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ* มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน กำหนดแผน ระเบียบเป้าหมายในการปฏิบัติงาน จัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์ให้บรรลุเป้าหมาย

2) *คณะกรรมการฝ่ายบริหารกองทุน* มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาทุน กำหนดระเบียบกองทุน เพื่อสร้างหลักเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์กองทุนและการเก็บรักษาให้เกิดประสิทธิภาพและโปร่งใสตรวจสอบได้

3) *คณะกรรมการฝ่ายผลิตเมล็ดพันธุ์และตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์* มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ทั้งชนิดและปริมาณ กำหนดพื้นที่และคัดเลือกสมาชิกผู้จัดทำแปลง วางแผนการจัดอบรมผู้จัดทำแปลง ตรวจสอบคุณภาพแปลงและเมล็ดพันธุ์ปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งบรรจุและเก็บรักษา

4) *คณะกรรมการฝ่ายตลาดและการกระจายพันธุ์* มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการกระจายพันธุ์ประชาสัมพันธ์ จัดหาตลาด แหล่งเงินทุน เป็นต้น

5) *คณะกรรมการฝ่ายอื่น ๆ* เช่น โรงเรียน ไร่ปุ๋ย หรือเครื่องจักรกล เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ให้เกิดประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมของสมาชิกคณะกรรมการในแต่ละชุดสามารถเข้ากันได้ โดยมีบทบาทหน้าที่ตามข้อตกลงร่วมในชุมชน

3.6 การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การตรวจรับรองและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.6.1 การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

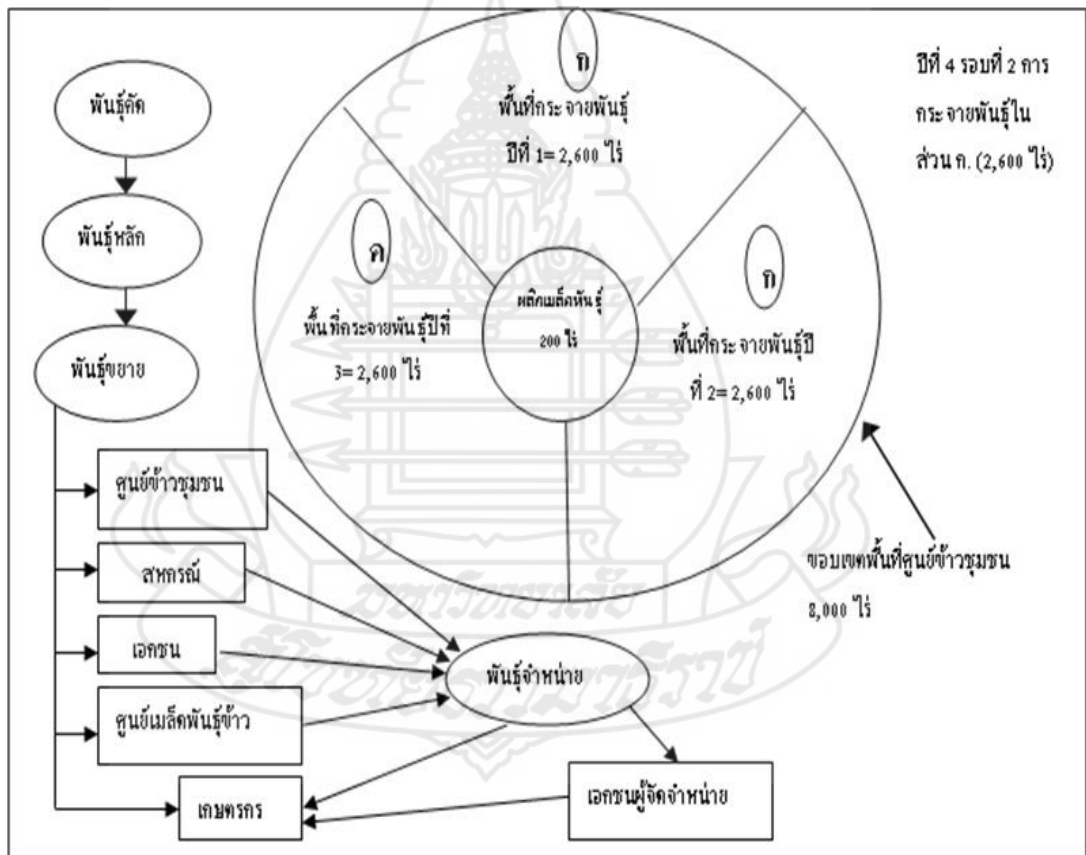
1) ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน กำหนดให้มีการนำผลผลิตที่ได้ร้อยละ 50 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย 2,600 ไร่ ดังนี้

ปีที่ 1 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 2 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 3 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 4 ผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ จะต้องกระจายพันธุ์เริ่มต้นในพื้นที่กระจายพันธุ์ไปแล้วในปีที่ 1 หมุนวนใหม่ เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิกจะได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ทุกๆ 3 ปี ตามหลักวิชาการ ดังภาพที่ 2.2



ภาพที่ 2.2 รูปแบบการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน

2) *สาริตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว* ที่ถูกต้องเหมาะสมให้แก่ชาวนาเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย 7,800 ไร่ โดยกรมการข้าวจะพิจารณาสร้างชาวนาชั้นนำ จากชาวนาสมาชิกศูนย์ฯ ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการพิจารณาเป็นวิทยากรชาวนาและมีความเสถียรในการทำงาน ให้กับส่วนรวมจำนวนศูนย์ละ 5 คน โดยมีหน้าที่หลักในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชาวนาสมาชิกในอัตรา 1: 10 คนต่อปี โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร การสาริตและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรเป้าหมายรับไปปฏิบัติตาม มีจุดมุ่งหมาย คือ

(1) *เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น*

(2) *เพิ่มคุณภาพข้าว* โดยการเพิ่มเปอร์เซ็นต์ตันข้าวและได้ผลผลิตข้าวที่ถูกสุขอนามัย

(3) *ลดต้นทุนการผลิตข้าว* โดยให้แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทำหน้าที่เป็นแปลงสาริตเทคโนโลยีที่เหมาะสมเฉพาะพื้นที่ของชุมชน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน แล้วกำหนดเทคโนโลยีร่วมกันระหว่างนักวิชาการและเกษตรกร โดยมีนักวิชาการจากศูนย์วิจัยข้าวหรือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวใกล้เคียงให้คำแนะนำ แล้วให้เชิญชวนพี่น้องเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงให้มาเรียนรู้ โดยมีชาวนาชั้นนำทำหน้าที่เป็นวิทยากร

3) *การเลือกชนิดพันธุ์ข้าว* เพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรเป็นการตัดสินใจของชุมชนกล่าวคือ เกษตรกรทั้ง 2 ส่วน ที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ โดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด ส่วนการใช้เทคโนโลยีควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง

4) *เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ และตำบล* ควรจัดทำแผนให้ชัดเจนเพื่อตรวจเยี่ยมดูแล แนะนำ และช่วยเหลือเรื่องการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ตามหลักวิชาการ และการขยายเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย โดยอาจกำหนดให้จุดทำแปลงเป็นจุดสาริตและมีเกษตรกรเป็นวิทยากร เพื่อเป็นแกนในการถ่ายทอดเทคโนโลยี

5) *เจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว* ที่ได้รับมอบหมายจะดูแลให้คำแนะนำในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่เพาะปลูกจนกระทั่งเก็บรักษาผลผลิตหรือกระจายพันธุ์ ทั้งนี้โดยการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน

### 3.6.2 การตรวจรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์และระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1) หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเมล็ดพันธุ์จากแปลง 200 ไร่ นำมาตากให้แห้งบนลานตาก หรือวัสดุรองตากที่สะอาดได้แก่ ตาข่ายในล่อนปูพื้นรองตากหรือใช้วัสดุอื่นๆ ควรจะต้องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ได้มาตรฐาน ทั้งนี้ ควรสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐานด้วยรายละเอียด 1 ตัวอย่าง โดยจะวิเคราะห์หาพันธุปน สิ่งเจือปน ความชื้น ความงอก ให้ได้ตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย ที่กำหนดให้มีพันธุปนได้ไม่เกินร้อยละ 0.5 สิ่งเจือปนไม่เกินร้อยละ 2 ความชื้นไม่เกินร้อยละ 14 ความงอกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2) การตรวจรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าวให้บริการในการตรวจรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชนและให้การรับรอง โดยมีเป้าหมายเบื้องต้นร้อยละ 10 ของศูนย์ฯ ที่มีการส่งเสริมในแต่ละปี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ศูนย์ฯ ที่มีการดำเนินงานที่ดี ได้การรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อประกอบในการสร้างมั่นใจของผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ในชุมชนโดยมีการรับรองในระบบกลุ่ม

### 3.6.3 การกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว

1) วิธีการกระจายพันธุ์ เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม ไปปลูกแล้วคืน ภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้แล้วแต่ว่าศูนย์ข้าวชุมชนจะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน หรือเกษตรกรเป้าหมายผู้เป็นสมาชิก

2) การกระจายพันธุ์อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาต่างกัน คือ

(1) เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้วกระจายไปสู่ชาวนาเป้าหมาย (พื้นที่ไข่ขาว) พันธุ์ที่กรณีนี้ศูนย์ข้าวชุมชนไม่มีภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ จนกระทั่งถึงฤดูกาลเพาะปลูกข้าวต่อไป

(2) เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วกระจายสู่ชาวนาเป้าหมาย (พื้นที่ไข่ขาว) เมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป กรณีนี้ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของศูนย์ข้าวชุมชนหรือชาวนาที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ (พื้นที่ไข่แดง) ประเด็นสำคัญคือ จะต้องเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้คงอยู่สภาพตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

(3) กรณีศูนย์ข้าวชุมชนไม่สามารถปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ได้ เช่น อยู่ในเขตชลประทาน ศูนย์ข้าวชุมชนควรประสานงานกับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ โรงสี พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ ในการเข้าร่วมโครงการโดยดำเนินการเป็นคู่สัญญา (Contract Farming) ให้เข้ามารับซื้อข้าวเปลือกหลังจากเก็บเกี่ยว แล้วนำไปตากลดความชื้นและปรับปรุงสภาพให้มีมาตรฐานแล้วบรรจุถุงหรือศูนย์ฯ จ้างให้ดำเนินการแล้วนำเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้กับสมาชิกในพื้นที่ไข่ขาวในราคาที่กำหนดร่วมกัน

(4) การกระจายพันธุ์ โดยการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวประจำหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. ผ่านโครงการ SML โครงการกองทุนหมู่บ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตได้ หมู่บ้านละ 5-10 ตัน เป็นเงิน 75,000 – 150,000 บาท ซึ่งหากได้รับครบทุกหมู่บ้านต่อไปทั้งตำบล ก็จะมีการผลิตข้าวคุณภาพดี อย่างยั่งยืน ไม่มีปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีอีกต่อไป และสามารถพัฒนาอาชีพการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับชาวนาได้อย่างยั่งยืนและชุมชนก็จะพึ่งพาตนเองได้ เพราะกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจะบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการและจัดหาเมล็ดพันธุ์ให้ชาวนา ในหมู่บ้านยืม ไปปลูก แล้วส่งคืนหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อนำไปจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป เป็นการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นที่กระจายบริการให้แก่ประชาชนได้ทั่วถึงทุกคนในชุมชน

### 3.7 การขยายผลการดำเนินงาน

การขอสนับสนุนการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเติม ได้แก่ เครื่องคัดทำความสะอาด และคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าว โรงสีชุมชน ยุ้งฉาง ลานตากข้าว โรงอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์ รถแทรกเตอร์ รถเกี่ยวข้าว และร้านค้าชุมชน เป็นต้น แหล่งงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัด องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล โครงการ SML หน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กรมการข้าวยังมีนโยบายในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหลัก โดยสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สนับสนุนการแปรรูปและการผลิตข้าวอย่างครบวงจร การดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนศูนย์ข้าวชุมชนมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

**3.7.1 กรมการข้าวสนับสนุนปัจจัยการผลิต** ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 3 ปี ปีที่ 1 จำนวน ศูนย์ละ 3 ตัน ปีที่ 2 และปีที่ 3 จำนวน ปีละ 2 ตัน ผ่านศูนย์ฯ ซึ่งมีผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ประมาณ 20 คน เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่ 200 ไร่ และได้รับการสนับสนุนควบคุมกำกับดูแล จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

#### 3.7.2 ศูนย์ข้าวชุมชนคัดเลือกเกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่



### 3.8 การประเมินศูนย์ข้าวชุมชน

3.8.1 *กรมการข้าว* (กรมการข้าว : 2557) ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพของศูนย์ฯ และกระตุ้นให้ศูนย์ฯ มีการยกระดับตนเองในอนาคต โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของศูนย์ฯ ได้แก่ เรื่องการเตรียมการ การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ การกระจายพันธุ์ การสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี องค์การบริหารและชุมชน กองทุนหมุนเวียนและการตลาดและอื่น ๆ ทั้งนี้ภายใต้คะแนนที่กำหนด 100 คะแนน กำหนดเกณฑ์ประเมินศูนย์ฯ เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ชั้นที่ 1 เกณฑ์ ดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป
ชั้นที่ 2 เกณฑ์ ดี	ได้คะแนนตั้งแต่ 80 - 89 คะแนน
ชั้นที่ 3 เกณฑ์ ปานกลาง	ได้คะแนนตั้งแต่ 60 – 79 คะแนน
ชั้นที่ 4 เกณฑ์ ต้องปรับปรุง	ได้คะแนนน้อยกว่า 60 คะแนน

รายละเอียดของประเด็นในการให้คะแนน

#### 1) การเตรียมการ (5 คะแนน)

- (1) การประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์
- (2) การคัดเลือกพื้นที่ และความเหมาะสมของแปลง 200 ไร่
- (3) จำนวนสมาชิกที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์มีส่วนร่วม
- (4) มีสถานที่ตั้งสำนักงานที่เหมาะสม

#### 2) การจัดทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่ (15 คะแนน)

- (1) ป้ายแปลง/ชนิดพันธุ์ข้าว ตรงตามความต้องการของสมาชิก
- (2) การตรวจสอบเพื่อตัดพันธุ์ปน/คุณภาพเมล็ดพันธุ์

#### 3) การกระจายพันธุ์ให้ได้ตามเป้าหมายปีละ 2,600 ไร่ (30 คะแนน)

- (1) ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ตามเป้าหมาย
- (2) มีแผนการกระจายพันธุ์
- (3) มีการรวบรวมพันธุ์เพื่อจำหน่าย/กระจายพันธุ์
- (4) การบรรจุถุงเพื่อจำหน่าย

#### 4) การถ่ายทอดเทคโนโลยี (20 คะแนน)

- (1) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์
- (2) การถ่ายทอดสู่ชาวบ้านในพื้นที่ที่กระจายพันธุ์
- (3) การนำไปปฏิบัติ

## 5) องค์การบริหารและชุมชน (10 คะแนน)

- (1) มีคณะกรรมการบริหาร มีบทบาทภารกิจและระเบียบบริหารศูนย์ข่าวชุมชนที่ชัดเจน
- (2) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหาร รวมทั้งให้สมาชิกและองค์กรส่วน

ท้องถิ่นมีส่วนร่วม

6) กองทุนหมุนเวียน (15 คะแนน) พิจารณาจากการบริหารกองทุนและการกำหนดระเบียบกองทุน การจัดหากองทุนและการใช้ประโยชน์

## 7) การตลาดและอื่น ๆ (15 คะแนน)

3.8.2 **อูมา ประสิทธิ์วัฒนเสรี** (2563, น.36) กล่าวว่า การประเมินศักยภาพของศูนย์ข่าวชุมชนในปี 2563 กรมการข่าวได้สำรวจศูนย์ฯ ทั่วประเทศ เพื่อจัดระดับชั้นศูนย์ฯ ที่ดำเนินการตามระเบียบกรมการข่าวเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป แบ่งเป็นระดับเกรด A (ศักยภาพสูงมาก) ระดับเกรด B (ศักยภาพสูง) ระดับเกรด C (ศักยภาพปานกลาง) และระดับเกรด D (ศักยภาพต่ำ) โดยการศึกษาข้อมูลทั่วไปของศูนย์ฯ ผลการดำเนินงานด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข่าว ผลการดำเนินงานด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ของศูนย์ฯ จุดแข็งข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเข้าร่วมรับการสนับสนุนตาม โครงการต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.2 แบบประเมินศักยภาพศูนย์ข่าวชุมชน ปี 2563

ที่	ประเด็นพิจารณา	ระดับคะแนน			คะแนน
		1	2	3	
<b>ด้านโครงสร้างของศูนย์ข่าวชุมชน</b>					
1	ที่ตั้งของศูนย์ข่าวชุมชน	ไม่มี	มี เป็นที่ส่วนบุคคล	มี เป็นที่สาธารณะ	
2	การใช้ประโยชน์ของที่ทำการศูนย์ข่าวชุมชน	ไม่มี	มีสถานที่ใช้จัดประชุมกลุ่มเท่านั้น	มีอาคารอเนกประสงค์และเป็นที่เรียนรู้	
3	การมีส่วนร่วมของสมาชิก	ไม่มี	ให้ความร่วมมือบางส่วน	ให้ความร่วมมือมาก	
4	จัดทำระเบียบศูนย์ข่าวชุมชน	ไม่มี	มี แต่ไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบ	มี และดำเนินการตามระเบียบ	
5	มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน/การประชุมสามัญประจำปี	ไม่มี	1 – 4 ครั้งต่อปี	5 ครั้งต่อปีขึ้นไป	
6	เครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์ปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ และโรงเรือนของศูนย์ข่าวชุมชน	ไม่มี	มี แต่ไม่เพียงพอการใช้งานของสมาชิก	มีและเพียงพอต่อการใช้งานของสมาชิก	
7	กองทุนหมุนเวียนและระเบียบการบริหารจัดการ	ต่ำกว่า 300,000 บาท	300,001–750,000 บาท	750,001 บาทขึ้นไป	

ที่	ประเด็นพิจารณา	ระดับคะแนน			คะแนน
		1	2	3	
<b>ด้านการผลิตและตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว</b>					
8	ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้	ต่ำกว่า 30 ตัน	31 – 50 ตัน	51 ตันขึ้นไป	
9	ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายได้	ต่ำกว่า 30 ตัน	31 – 50 ตัน	51 ตันขึ้นไป	
10	การรับรองมาตรฐาน GAP Seed	ไม่ประสงค์ขอรับรอง	ยื่นเตรียมความพร้อมในการขอรับรอง	ผ่านการรับรอง	
11	การเชื่อมโยงตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว	จำหน่ายเฉพาะสมาชิก	จำหน่ายในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง	มีการจำหน่ายและเชื่อมโยงตลาดนอกพื้นที่	
<b>ด้านขีดความสามารถของศูนย์ข้าวชุมชน</b>					
12	จุดแข็งของการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน	มีจุดแข็งในการดำเนินงานน้อย	มีจุดแข็งในการดำเนินงานปานกลาง	มีจุดแข็งในการดำเนินงานมาก	
13	ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน	มีข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงานมาก	มีข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงานปานกลาง	มีข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงานน้อย	
14	ข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชน	มีแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน	มีแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม	มีแนวทางการดำเนินงานที่ดีและชัดเจน	
<b>รวม</b>					

จากตารางที่ 2.2 แบ่งประเด็นการพิจารณาเป็น 3 ด้าน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนในประเด็นพิจารณาอยู่ในแต่ละด้านเป็นคะแนน 1 2 และ 3 รวมทั้งสิ้น 14 ประเด็นย่อย มีคะแนนรวม 42 คะแนน ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างของศูนย์ข้าวชุมชน (21 คะแนน)

- (1) ที่ตั้งของศูนย์ข้าวชุมชน
- (2) การใช้ประโยชน์ของที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชน
- (3) การมีส่วนร่วมของสมาชิก
- (4) การจัดทำระเบียบศูนย์ข้าวชุมชน
- (5) การประชุมคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน/การประชุมสามัญประจำปี
- (6) เครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์ปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ และ โรงเรือน

ของศูนย์ข้าวชุมชน

- (7) กองทุนหมุนเวียนและระเบียบการบริหารจัดการ

2) ด้านการผลิตและตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว ( 12 คะแนน)

- (1) ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้
- (2) ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายได้
- (3) การรับรองมาตรฐาน GAP Seed
- (4) การเชื่อมโยงตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว

3) ด้านขีดความสามารถของศูนย์ข้าวชุมชน ( 9 คะแนน)

(1) จุดแข็งของการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ (ข้อ 7 หมวด 1 บททั่วไป ในระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560) ได้แก่

ก. เป็นศูนย์กลางในด้านการพัฒนาการผลิตข้าวในชุมชน รวมทั้งพัฒนาและส่งเสริมชาวนาให้มีความสามารถในการผลิต การจัดการผลผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้อย่างพอเพียงและต่อเนื่อง เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ข. เป็นศูนย์กลางการผลิตและกระจายพันธุ์ดี การพยากรณ์เตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว และการบริการข้อมูลข่าวสารในด้านต่างๆ ให้กับเกษตรกรในชุมชน รวมทั้งการบริการเครื่องจักรกลการเกษตรให้แก่สมาชิก ตลอดจนการจัดสวัสดิการและการสร้างกิจกรรมเสริม เพื่อเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายให้กับสมาชิก

ค. อนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี เกี่ยวกับข้าวและชาวนา เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนรวมทั้งร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศน์ในนาข้าว

(2) ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560 ตามข้อ 7 หมวด 1 บททั่วไป

(3) ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชน

เมื่อได้พิจารณาให้คะแนนทั้งหมดครบทั้ง 3 ด้าน จะเป็นคะแนนรวมทั้งหมด 42 คะแนน และคำนวณเป็นร้อยละคะแนนที่ได้ ดังสูตรนี้

$$\text{ร้อยละคะแนนที่ได้} = \frac{\text{คะแนนที่ได้}}{42} \times 100$$

ผลการประเมินศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน เป็นช่วงร้อยละของคะแนนที่ได้ ดังนี้

เกรด A	ศักยภาพสูงมาก	คะแนน 80 ขึ้นไป
เกรด B	ศักยภาพสูง	คะแนน 70 - 79
เกรด C	ศักยภาพปานกลาง	คะแนน 50 - 69
เกรด D	ศักยภาพต่ำ	คะแนน ต่ำกว่า 50

### 3.9 ความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2557 : น.41-42) อธิบายว่า การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ต้องพิจารณาศึกษาหลักการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม หลักการส่งเสริมการเกษตรและระบบการพัฒนาส่งเสริมการผลิตข้าว เพื่อมุ่งเน้นให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาอาชีพของตนเองให้ก้าวหน้ามั่นคงศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งจากภายในกลุ่ม ชุมชนและสร้างเครือข่ายจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีหน่วยภาครัฐต่าง ๆ พร้อมจะให้การสนับสนุน การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยทั้งจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ ดังนี้

#### 3.9.1 ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

1) ควรเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วม หรือฝนแล้ง โดยควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ไม่เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนจนเกินไป

2) ควรใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลง เน้นการปลูกเป็นแถว โดยวิธีนาดำหรือนาหยอดหรือ ไรยเป็นแถว เพื่อความสะดวกในการกำจัดวัชพืช

3) มีการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยชั้นพันธุ์ขยาย ในการจัดทำแปลงพันธุ์ เพื่อให้มีความมั่นใจในด้านมาตรฐานของแปลง และการควบคุมคุณภาพคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำแปลงพันธุ์

4) มีนาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์รวมของศูนย์

5) ปรับปรุงดิน โดยการปลูกพืชปุ๋ยสด ไถกลบตอฟาง ปลูกพืชหมุนเวียน

6) ควรตัดพันธุ์ปนสม่ำเสมอต่อเนื่อง

7) การบันทึกข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์

8) การทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเมล็ดพันธุ์ชนิดอื่น

9) การลดต้นทุนการผลิต เช่น การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ย น้ำ

ชีวภาพ สารสกัดสมุนไพร ไล่แมลง

### 3.9.2 ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์

- 1) มีการติดตามการตรวจแปลง ให้ได้มาตรฐานไม่มีพันธุ์ปน โดยการตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม และมีการตรวจแปลงโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- 2) สนับสนุนให้ศูนย์ข้าวชุมชนจัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ ให้ได้มาตรฐาน เช่น เครื่องทำความสะอาดและคัดเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย เช่น การปรับใช้รถนวดข้าวในการเป่าทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ หรือเครื่องสีฝัดข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ ควรจัดหาวัสดุรองตากข้าว กระสอบบรรจุ และเครื่องเย็บกระสอบ
- 3) การสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของสมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพ ก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน

### 3.9.3 ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด

- 1) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปีให้ชัดเจน
- 2) ปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ
- 3) ส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อจัดหาแหล่งเงินทุนโดยกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิก
- 4) ส่งเสริมการกระจายพันธุ์ข้าวให้หลากหลายวิธี เช่น การขาย แลกเปลี่ยนให้ยืม หรือเงินเชื่อ
- 5) จัดหาพันธมิตรในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก เช่น โครงการส่งเสริมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร และภาคเอกชน
- 6) การจัดหาอุปกรณ์เมล็ดพันธุ์และเครื่องเย็บถุงบรรจุ โดยศูนย์ข้าวชุมชน
- 7) การตั้งกรรมการดูแลด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด
- 8) การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว
- 9) มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการตลาดกับสมาชิกสมาชิกเข้าใจต่อเนื่อง

### 3.9.4 ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

- 1) พัฒนาสมรรถนะ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน และสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน
- 2) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน และระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ โดยการนำไปดูงานศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ
- 4) การติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอของเจ้าหน้าที่

### 3.9.5 ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม

- 1) การรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง
- 2) การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 4) การจัดการประชุมศูนย์ชุมชนสม่ำเสมอ กำหนดเวลาการประชุมให้เหมาะสม
- 5) มีการเลือกตั้งกรรมการที่เป็นคนดี มีความสามารถ และเป็นที่ยอมรับและมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน มีกรรมการดูแลงานในด้านต่าง ๆ เหมาะสม
- 6) มีการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้
- 7) การบริหารงานเป็นระบบและตรวจสอบได้

### 3.9.6 ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน

- 1) การเพิ่มเงินกองทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้น หรือยืมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปลอดดอกเบี้ย
- 2) การบริหารกองทุนมีระบบตรวจสอบโปร่งใส
- 3) มีการปันผล
- 4) มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุนเป็นงบประมาณในด้านต่าง ๆ
- 5) ส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 6) การนำเงินกองทุนไปลงทุน

### 3.9.7 ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้

- 1) มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนรู้จากเงินกองทุน
- 2) มีนาแปลงรวมสำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และฝึกฝนทักษะความชำนาญ
- 3) มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปี
- 4) มีการศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ
- 5) มีการสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้สมาชิกทราบ

### 3.9.8 ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

- 1) พัฒนาสมรรถนะ ของเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน
- 2) กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
- 3) สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามผลการทำงาน

จากข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ต่อมาเพื่อมีการจัดตั้งกรมการข้าวเมื่อปี พ.ศ. 2549 จึงได้ออกระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรต้องแจ้งขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ภายใต้ชื่อ “ศูนย์ข้าวชุมชน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชาวนามีการผลิตและการกระจายพันธุ์ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชาวนาให้มีความสามารถในการผลิตและการตลาดข้าว รวมทั้งสร้างเครือข่าย มีองค์ประกอบของศูนย์ประกอบด้วยแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ สถานที่ตั้งศูนย์ฯ/เกษตรกรสมาชิก/คณะกรรมการ และกองทุนการผลิต วิธีการดำเนินงานของศูนย์ ซึ่งนอกจากจะคำนึงถึงกระบวนการในการบริหารแล้ว การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีขอบเขตเป้าหมายในการขยายผลที่ชัดเจน ก็จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดมากำหนดเป็นตัวแปรในเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ ได้นำมากำหนดเป็นตัวแปรหลักๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านการวางแผน (3) ด้านการดำเนินงาน (4) ด้านการประสานงาน และ (5) ด้านการควบคุม และได้นำข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชนมากำหนดเป็นประเด็นคำถามย่อยในแต่ละด้าน

2) ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำแนวคิดความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนมากำหนดเป็นตัวแปร โดยแยกเป็นประเด็นหลักๆ ได้ 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ (3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด (4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ (5) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม (6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน (7) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ และ (8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่



#### 4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रในงานการศึกษานี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र และแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

##### 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

###### 4.1.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2563, น. 4-17) อธิบายความหมายของการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งมั่นพัฒนาผลิตผลที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดี กินพอดีและมีความสุข ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

###### 4.1.2 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร มีรูปแบบที่สำคัญ 2 รูปแบบ ได้แก่

###### 1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร โดยทั่วไป

(1) การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Conventional Agricultural Extension Approach) เป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมตามระเบียบราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร การบริหารจัดการจะดำเนินการโดยรัฐบาลส่วนกลาง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหลัก

(2) การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (training & Visiting System) เป็นรูปแบบของระบบมุ่งที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ใกล้ชิดเกษตรกร โดยการเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรและนำปัญหาไปสู่การแก้ไขอย่างเป็นระบบ

(3) การส่งเสริมการเกษตร โดยสถาบันการศึกษา (Educational Institute Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมในรูปแบบของการดำเนินการโดยมหาวิทยาลัย มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถานีวิจัยและฟาร์มทดลองของมหาวิทยาลัย

###### 1) รูปแบบการส่งเสริมทางเลือก (Alternative Approaches) ประกอบด้วย

(1) รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง (Commodity Specialized Approach) เป็นการมุ่งการผลิตเป็นสำคัญ โดยการบริหารจัดการหน่วยเดียว การส่งเสริมจะเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อผลผลิต การใช้ทรัพยากรนำเข้า การตลาด และราคาสินค้าเป็นเป้าหมายสำคัญ ความสำเร็จของการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถจะวัดได้จากผลผลิตและผลิตภัณฑ์รวมเฉพาะพืชนั้น ๆ

(2) *การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม (Agricultural Extension Participatory Approach)* เป็นการส่งเสริมที่มีกรวางแผน โครงการส่งเสริมโดยเกษตรกร องค์กร ท้องถิ่น โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยช่วยให้คำแนะนำการดำเนินการ ความสำเร็จของการส่งเสริมรูปแบบนี้สามารถวัดจากความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การดำเนินการสามารถขยายผลต่อเนื่องได้อย่างดีด้วย

(3) *การส่งเสริมในรูปแบบของโครงการ (Project Approach)* เป็นการมุ่งที่จะดำเนินการส่งเสริมที่ต้องการเวลาที่รวดเร็ว ดำเนินการโดยองค์กรของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ความสำเร็จของโครงการสามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นเท่านั้น

(4) *การส่งเสริมในรูปแบบของการพัฒนาระบบฟาร์ม (The Farming System Development Approach)* เป็นรูปแบบของการส่งเสริมที่มุ่งจะใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย การวัดความสำเร็จสามารถจะดำเนินการวัดจาก การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรจากโครงการส่งเสริม และสามารถประยุกต์ใช้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว

(5) *การส่งเสริมในรูปแบบของการร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่าย (Cost Sharing Approach)* การส่งเสริมในรูปแบบนี้เป็นการคาดหมายว่าการดำเนินการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลผลิตจะเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น โดยสามารถจะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นของเกษตรกรได้ โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจะเป็นภาระของท้องถิ่นส่วนหนึ่งด้วย สำหรับเกษตรกรอาจจะมีข้อจำกัดในด้านค่าใช้จ่าย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดร่วมกัน

**4.1.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Methods)** เป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร มีวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่

1) *วิธีการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร* โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ แบ่งออกได้ 3 วิธี ดังนี้

(1) *วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล* เป็นการส่งเสริมโดยให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นโอกาสที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถจะรับรู้ข้อมูลปัญหา ตลอดจนภูมิปัญญาของเกษตรกรกลับมาพิจารณาในกระบวนการส่งเสริมได้ ในวิธีการนี้ พบว่า มีหลายวิธีและเทคนิคที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่

ก. *การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร* เป็นวิธีที่สามารถสร้างความคุ้นเคยและเป็นกันเองความมั่นใจ และความพอใจแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี การส่งเสริมโดยวิธีการนี้ พบว่า มีประสิทธิภาพมาก แต่ก็มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การใช้เวลามาก

ข. เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน เป็นวิธีที่สามารถแก้ไข ปัญหาและความต้องการเร่งด่วนให้กับเกษตรกรได้ทันทั่วถึง

ค. การติดต่อทางโทรศัพท์ วิธีการส่งเสริมแบบนี้สามารถช่วยเหลือ ในการแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ดียิ่ง

ฅ. การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว บางครั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็สามารถ เขียนถึงผู้รับการส่งเสริม เพื่อแจ้งข่าวสาร ติดตามผลการส่งเสริม ย้ำถึงความร่วมมือ หรือเป็นการให้ การรับรองในผลงานที่ดีได้

ง. การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ เป็นการพบปะกับเกษตรกรโดยบังเอิญ ทำให้สามารถพูดคุยซักถามปัญหา และช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ ตลอดจนแจ้งข่าวสารให้เกษตรกรทราบ

(2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Method) จะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริม จากชั้นสนใจไปสู่การทดลองทำดู และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับเลยก็ได้ วิธีการนี้หากมีการเตรียมการเป็นอย่างดี ก็จะทำให้ผลดีอย่างมากต่อการสร้างพลังกลุ่ม จะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการกระทำของกลุ่ม ซึ่งวิธีการที่มีประสิทธิภาพและนิยมใช้มาก ดังนี้

ก. การประชุมกลุ่ม เป็นวิธีการส่งเสริมที่เก่าแก่สำคัญและยังใช้ได้ผลอยู่เสมอมา คือ ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เข้าประชุมมีการใช้ความคิดร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมกันและมีการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งการประชุมกลุ่ม ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากเมื่อเทียบกับวิธีอื่น ๆ

ข. การฝึกอบรม เป็นวิธีที่มีการ ใช้กันมากและเป็นประจำ และเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมจะพิจารณาดำเนินการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ

ค. การสาธิต เป็นวิธีการใช้การบรรยายประกอบการแสดงทำให้ผู้เรียนรู้ ได้ฟังและได้เห็น ไปพร้อมกัน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

ก) การสาธิตวิธี เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน เป็นลำดับไป เพื่อให้ผู้เรียนรู้มีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้

ข) การสาธิตผล การแสดงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า การปฏิบัติที่ได้ปรับปรุง หรือที่ได้มีการวิจัยค้นคว้ามาแล้วนั้น จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ในท้องถิ่น สร้างความเชื่อมั่นให้เกิด แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเอง และตัวผู้รับการส่งเสริมด้วย จากผลสำเร็จของการสาธิตที่ดีว่าผลงาน ค้นคว้าวิจัยนั้น สามารถปรับใช้ในสภาพความเป็นจริงของผู้รับการส่งเสริมและท้องถิ่นได้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมสามารถพูด และเขียนถึงการปฏิบัติได้ด้วยความเชื่อมั่นในประสบการณ์

ฅ. การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นวิธีส่งเสริมที่เพิ่มความรู้และประสบการณ์ เพราะผู้ร่วมในการศึกษาและดูงาน มีโอกาสได้เห็นผลงานของผู้อื่น ซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว ทำให้เกิดความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ร่วมศึกษาดูงานให้ยอมรับในสิ่งใหม่มากขึ้น

(3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้นแล้ว และก็มีอยู่บางคนอาจสนใจที่จะศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติมอีก ซึ่งในขั้นนี้สื่อมวลชนก็ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี และใช้กับคนจำนวนมาก ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ภาพโฆษณา หรือโปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2) การส่งเสริม โดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ การดำเนินการส่งเสริมโดยวิธีนี้ จะมีลักษณะแตกต่างกันในหลายแบบด้วยกัน ดังนี้

(1) การส่งเสริม โดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว มีข้อสมมติว่า ถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่า เขาปฏิบัติตามได้ผลเป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ ภายหลัง การเข้าถึงแบบนี้มีการเลือกเรื่องก็ทำการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว

(2) การส่งเสริม โดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลาย ๆ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพร้อม ๆ กัน โดยการส่งเสริมให้ผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการปรับปรุงปัจจัยในการผลิตหลาย ๆ อย่างตามความจำเป็น

(3) การส่งเสริม โดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน ต้องคำนึงว่าฟาร์มและบ้านเรือนรวมกันเป็นหน่วยเดียว และต้องคำนึงว่าทำอย่างไร ถึงจะทำให้การจัดการฟาร์มและบ้านเรือนอยู่ในลักษณะครบครัน มีรายได้สุทธิสูงในสถานการณ์และช่วงเวลาหนึ่ง ๆ การเข้าถึงแบบนี้จะทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลง

(4) การส่งเสริม โดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมายในลักษณะเฉพาะ โดยการส่งเสริมเฉพาะพื้นที่ ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้นเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ

3) วิธีการส่งเสริม โดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์

(1) การใช้ Change agent ที่มีความรู้แบบกว้าง โดยถ่ายทอดแบบกว้าง ๆ หรือทั่วไป ไม่เป็นรายวิชาหรือเฉพาะอย่าง

(2) การใช้ทีมนักวิชาการ กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย นักส่งเสริมที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

(3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย ดำเนินการคล้ายวิธีที่ 2 แต่เจ้าหน้าที่มาจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักส่งเสริม พัฒนาการ เข้าไปร่วมกันทำงาน อาจจะเข้าไปพร้อมกันหรือคนละครั้งก็ได้ประสานงานกันในการพัฒนาการเกษตร

(4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่าง ๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดของเกษตรกร

4) วิธีการส่งเสริมโดยอิงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดมากที่สุดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการที่สามารถนำข้อได้เปรียบหรือสิ่งที่มีอยู่ในระบบสื่อสารข้อมูลทางไกลมาใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกและผลิตผลผลิตการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดยิ่ง โดยผนวกเข้ากับวิธีอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

5) วิธีการส่งเสริมโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ ในปัจจุบันนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการเกษตร ในลักษณะของการประสานหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นลักษณะผสมผสานตามความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยจัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ และปฏิบัติการผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่ดี แนวทางในการผสมผสานความต้องการชุมชน ทรัพยากรท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกร และองค์กรปกครองท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการให้เทคโนโลยีการผลิตของกระทรวง

(1) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล

(2) ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล

(3) การถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/ประชารัฐพัฒนา

แบบบูรณาการ

#### 4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2563) อธิบายว่า การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดระหว่างบุคคลโดยผ่านสื่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตอบสนองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยมีความสำคัญทั้งในบทบาทของการสื่อสารและมีความสำคัญด้านชีวิตประจำวัน สังคม ธุรกิจอุตสาหกรรม และการเมืองการปกครอง

ความสำคัญของการสื่อสาร ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นปกติของมนุษย์ และมีความเกี่ยวข้องกับถึงบุคคลอื่น ตลอดสังคมมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ล้วนต้องใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือต่อการแสดงในบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ บทบาทที่ทำให้เกิดความเข้าใจ บทบาทที่ช่วยในการคาดคะเนความคิดของกัน ได้ บทบาทในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารยังมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านชีวิตประจำวัน ด้านสังคม ด้านธุรกิจอุตสาหกรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านการเมืองระหว่างประเทศ โดยวัตถุประสงค์ของการสื่อสารคือ สื่อสารเพื่อแจ้งให้ทราบ เพื่อสอนหรือให้การศึกษา เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการ และเพื่อสังคม

#### 4.2.1 แบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของเบอร์โล (Berlo)

เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับ แปลความหมาย และมี การโต้ตอบกับสารนั้นอย่างไร ทฤษฎี S M C R ประกอบด้วย

ผู้ส่งสาร (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร มีความสามารถใน “การเข้ารหัส” (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะสามารถในการปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

ข้อมูลข่าวสาร (message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

ช่องทางในการส่ง (channel) หมายถึง การที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสานทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถใน “การถอดรหัส” (decode) สาร เป็นผู้ที่ มีทัศนคติ ระดับความ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งจึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ลักษณะของทฤษฎี SMCR มีปัจจัยที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่ง และรับที่จะทำการสื่อสารความหมายให้ได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด มีปัจจัย ดังนี้

1) ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) หมายถึง ทักษะความชำนาญที่ผู้ส่งและผู้รับใช้ในการส่งและรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัสสาร มีพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจน มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองในการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้อง สละสลวยน่าอ่าน ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่ง โดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมาได้

2) ทักษะคติ (attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับ ซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับ มีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี เพราะทัศนคติจะเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูดก็มักจะมีทัศนคติคล้อยตามไปได้ง่าย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดก็จะฟังแล้วไม่เห็นชอบด้วย และมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูด หรืออาจมีท้วงทำนองหรือนำเสียงในการพูดที่ห้วนห้าวไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้วมักจะพูดกันด้วยความไพเราะอ่อนหวานน่าฟัง

3) ระดับความรู้ (knowledge levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกันส่งผลให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกันย่อมจะต้องมีการปรับปรุงความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่ง ในเรื่องความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศ หรือถ้อยคำยาว ๆ สำนวนสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ ตัวอย่างเช่น การที่หมอรักษาคนไข้แล้วพูดแต่คำศัพท์การแพทย์เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ย่อมทำให้คนไข้ไม่เข้าใจว่าตนเองเป็นโรคอะไรแน่ หรือการให้คำแนะนำทางด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์แก่ชาวบ้าน ถ้าพูดแต่ศัพท์ทางวิชาการโดยไม่อธิบายด้วยถ้อยคำภาษาง่าย ๆ หรือไม่ใช้ภาษาท้องถิ่นอาจจะทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดได้ หรือในกรณีของการใช้ภาษามือของผู้พิการทางหู ถ้าผู้รับไม่เคยได้เรียนภาษามือ มาก่อนให้ไม่เข้าใจและไม่สามารสื่อสารกันได้

4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio - culture systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ ฯลฯ ดังนั้น ในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษา จะต้องมีการศึกษาถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาด้วย

#### 4.2.2 วิธีการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร

เจ็ดพงษ์ จีระจิตต์ (2563) ได้อธิบายว่าในการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรใช้เกณฑ์จำนวนผู้รับสารเป็นตัวแบ่งประเภท สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบมวลชนมีรายละเอียด ดังนี้

1) การสื่อสารรายบุคคล เป็นการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบการสื่อสารตัวต่อตัว ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกรโดยตรง เป็นวิธีการที่เกษตรกรและนักส่งเสริมจะได้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ ทำให้ทั้งรูปแบบการตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ไร่นา และการที่เกษตรกรมาขอพบนักส่งเสริมที่สำนักงานผู้ส่งสารจะต้องพูดในสิ่งที่ผู้ฟังสนใจ และสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟัง เพื่อก่อให้เกิดการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ

2) การสื่อสารแบบกลุ่ม เป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ซึ่งข้อดีของการสื่อสารแบบกลุ่ม คือ เกษตรกรและนักส่งเสริมจะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้การจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยสามารถทำได้หลากหลายวิธี ดังนี้

(1) การฝึกอบรม เป็นกระบวนการในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด หรือทักษะความชำนาญ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(2) การบรรยาย เป็นวิธีการที่นักส่งเสริมจะต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรเพื่อบอกเล่าหรืออธิบายเนื้อหาแก่เกษตรกร ซึ่งวิธีการนี้วิทยากรจะต้องเป็นผู้เตรียมเนื้อหาที่จะใช้ในการบรรยายมาเป็นอย่างดี มีการกำหนดเนื้อหา และวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด วิทยากรจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนในเรื่องที่จะบรรยาย ซึ่งหากนักส่งเสริมไม่มีความถนัด หรือความชำนาญเฉพาะด้านในทั้งนี้ในกระบวนการเรื่องที่จะบรรยาย อาจจะต้องหานักวิชาการที่มีความชำนาญทางด้านนั้นมาบรรยายแทน

(3) การสัมมนา เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันในระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยวิธีการนี้จะช่วยให้นักส่งเสริม นักวิชาการ นักวิจัย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเอกชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม เป็นเครื่องมือ

(4) การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล เพื่อรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งวิธีการนี้ ผู้เข้าร่วมการระดมสมองมีความรู้ ความสามารถในการในเรื่องที่จะพูดคุยกันเป็นอย่างดี เหมาะสำหรับกลุ่มคนที่มีไม่เกิน 20 คน และควรมีเลขานุการทำหน้าที่ในการจดบันทึก และรวบรวมความคิดเห็นในขณะประชุมทันที เพื่อนำผลที่ได้จากการระดมสมองไปใช้ในการกำหนดแนวทาง หรือนโยบายที่ใช้ในการพัฒนาต่อไป



(5) *การประชุมกลุ่มย่อย* นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการดำเนินโครงการที่จะมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน วิธีการนี้ผู้ดำเนินการจะต้องมีทักษะในการพูดคุย เพื่อจุดประเด็นในการสนทนา สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา และจะต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง การประชุมกลุ่มย่อยเหมาะสำหรับผู้ร่วมสนทนาในกลุ่มละประมาณ 10 -12 คน โดยจัดเก้าอี้นั่งล้อมรอบเป็นวงกลมจะช่วยให้การสนทนามีความรู้สึกเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งการประชุมจะประสบผลสำเร็จ ผู้ดำเนินการต้องพยายามให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนได้มีส่วนในการออกความคิดเห็นและได้ร่วมพูดมากที่สุด และเมื่อจบการประชุมทุกครั้ง ผู้ดำเนินการควรสรุปผลการประชุมเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนรับทราบ และเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

(6) *การสาธิต* เป็นวิธีการที่นักส่งเสริมจะต้องทำการแสดงเป็นตัวอย่างตามลำดับขั้นตอนให้เกษตรกรได้เรียนรู้ และได้เห็นวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถนำมาใช้อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น เหมาะสำหรับการใช้อธิบายเนื้อหาที่เป็นลำดับขั้นตอน และเห็นภาพจริง โดยการสาธิตแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสาธิตวิธี เป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่างตามลำดับ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้ทดลองปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดทักษะในการปฏิบัติงานต่อไป และ 2) การสาธิตผล เป็นวิธีการแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่สามารถเห็นถึงความแตกต่างเพื่อให้เกษตรกรสามารถประเมินข้อดี และความคุ้มค่าที่จะได้รับ จนนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรมดังกล่าว

(7) *ทัศนศึกษา* เป็นกระบวนการที่นักส่งเสริมใช้ในการช่วยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยนักส่งเสริมและเกษตรกรจะได้เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น เพื่อไปคู่วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือไปศึกษาการดำเนินงานของกลุ่ม โดยวิธีการนี้จะทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร หรือนักวิชาการในพื้นที่อื่น ๆ ช่วยให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์ตรงที่สามารถสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3) *การสื่อสารแบบมวลชน* เป็นวิธีการที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสาร ไปถึงกลุ่มเป้าหมายแบบไม่เจาะจงผู้รับสาร ผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีข้อดีคือ สามารถส่งกระจายข้อมูลข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถแพร่กระจายได้อย่างกว้างขวาง และบางครั้งยังสามารถใช้แก้ปัญหาการขาดแคลนนักส่งเสริม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล นอกจากนี้ยังมีการนำระบบการจัดการข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารผ่านดาวเทียมมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และได้มีการแบ่งประเภทของการสื่อสารแบบมวลชนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) **วิทยุกระจายเสียง** การนำวิทยุกระจายเสียงมาใช้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นสื่อในการสื่อสารระหว่างเกษตรกรและนักส่งเสริม ให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และทักษะ แก่บุคคลเป้าหมาย โดยเฉพาะเกษตรกร ข้อดีของการนำวิทยุกระจายเสียงมาใช้ คือ สามารถใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก ทำให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณในการติดต่อ สื่อสาร สามารถกระจายเสียงไปได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ สามารถครอบคลุมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ที่อยู่ห่างไกลได้ เสียค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ

(2) **วิทยุโทรทัศน์** เป็นสื่อกระจายภาพและเสียงที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จวบจนถึงปัจจุบัน อาจจะกล่าวได้ว่า เกือบทุกครัวเรือนในประเทศไทย สามารถรับชมรายการวิทยุ โทรทัศน์ได้ ไม่ว่าจะผ่านรูปแบบการรับสัญญาณจากคลื่นวิทยุ ระบบโทรทัศน์ตามสาย หรือที่เรียกว่า เคเบิลทีวี ระบบโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม หรือแม้แต่รับชมผ่านทางอินเทอร์เน็ต สำหรับบทบาท ของการใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คือ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจให้เกษตรกร ได้ทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเกษตร ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจำเป็นที่จะต้องเลือกรูปแบบรายการที่เหมาะสมกับเนื้อหาและเกษตรกร ผู้รับชมรายการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ด้วยคุณสมบัติของวิทยุ โทรทัศน์ ที่มีทั้งภาพและเสียง ประกอบกับคุณสมบัติในการนำเสนอภาพที่สามารถทำเทคนิคพิเศษได้ สามารถ เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเพิ่มความน่าสนใจได้อีกทางหนึ่ง

(3) **สื่อสิ่งพิมพ์** เป็นสื่อที่ผู้รับสารจะต้องมีทักษะในการอ่านและการแปลความหมาย ข้อความ รวมถึงภาพประกอบที่นำมาใช้ให้ตรงกับเจตนาของผู้ส่งสารที่ได้ทำการพิมพ์สื่อออกไป ดังนั้นนักส่งเสริมในฐานะของผู้ออกแบบการสื่อสาร จะต้องออกแบบเนื้อหา ข้อความ และรูปภาพ ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สามารถดึงดูดความสนใจ และทำให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ จากสื่อสิ่งพิมพ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำสื่อสิ่งพิมพ์มาใช้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถนำมาใช้บูรณาการร่วมกับการสื่อสารรูปแบบอื่นๆ เช่น เอกสารประกอบการฝึกอบรม เอกสารประกอบการสาธิต คู่มือการใช้งานสื่อต่าง ๆ

(4) **สื่อออนไลน์** คือ การประยุกต์ใช้สื่อผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวก และตามความต้องการของตนเอง สามารถ เชื่อมโยงถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทั่วโลก เช่น วิกิพีเดียออนไลน์ รายการวิทยุ ออนไลน์ เว็บไซต์ และด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน การพัฒนาประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสาร แบบมีปฏิสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้เป็นสื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมระหว่างเครือข่ายสมาชิกผู้ใช้งาน

เพื่อการแบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ในด้านต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่าย และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถนำเสนอได้ทั้ง ภาพ เสียง วิดีโอ ข้อความต่าง ๆ และแอนิเมชัน เช่น blog, wikis, facebook, twitter, lines, instagram, youtube เป็นต้น

สรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดข้อมูลระหว่างบุคคล ผ่านสื่อ ก่อให้เกิดความเข้าใจและตอบสนองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร การสื่อสารมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ในการแสดงบทบาทต่างๆ ในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมมนุษย์ องค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดของเบอร์โล (SMCR Model) ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Source) ข่าวสาร (Message) ช่องทางในการส่ง (Chanel) และผู้รับ (Receiver) ซึ่งการสื่อสารแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบมวลชน

### 4.3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์

#### 4.3.1 ความหมายและองค์ประกอบของเครือข่ายสังคมออนไลน์

ราชบัณฑิตยสถาน (2555) อ้างใน บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร และสายสุดา ปั้นตระกูล (2561) ได้บัญญัติคำว่า "เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)" หมายถึงกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกัน โดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจจะร่วมกันทำกิจกรรมที่สนใจด้วยกัน

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และศุทธิดา ชวนวัน (2560) อ้างใน บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร และสายสุดา ปั้นตระกูล (2561) ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า เป็นช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารแบบสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การพูดคุยตอบโต้กันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร รวมไปถึงการแบ่งปันสื่อต่าง ๆ ที่สามารถส่งผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของประชากรทุกกลุ่มวัย และยังสามารถขยายฐานผู้ใช้งานที่กว้างขึ้น มนุษย์สามารถติดต่อกันผ่านโลกออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์ ตลอดจน Application ต่าง ๆ เพื่อพูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งในเชิงพาณิชย์ และลักษณะไม่แสวงหากำไร

4.3.2 ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ สุริรัชย์ วงษ์ทิพย์ (2561) ได้อธิบายว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการตามเว็บไซต์สามารถแบ่งขอบเขตตามการใช้งาน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักของการเข้าใช้งานของผู้ใช้งาน และคุณลักษณะของเว็บไซต์ที่มีร่วมกันสามารถแบ่งเป็นประเภท 5 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites) วัตถุประสงค์ในการใช้เว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยซับซ้อน โดยผู้ใช้ จะทำการเชื่อมโยงตนเองกับผู้ใช้รายอื่นๆ ซึ่งเว็บไซต์สังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม ได้แก่ Facebook Twitter และ LinkedIn ซึ่งเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์มักจะทำงานเชื่อมโยงกันโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์จะสามารถกระตุ้นผู้ใช้งานโพสต์ แบ่งปันข้อมูล และตอบสนองต่อเนื้อหาข่าวสารของผู้อื่นได้ นอกจากนี้ในการนำเสนอ ข้อมูลผ่านสื่อดังกล่าวมักอยู่ในรูปแบบของ Infographics ซึ่งเป็นการนำข้อมูล หรือความรู้มาสรุปเป็นสารสนเทศในลักษณะของกราฟิกที่ออกแบบเป็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว แล้วเข้าใจง่ายในเวลารวดเร็วและชัดเจน

2) การแบ่งปันภาพถ่ายและข้อความ (Image Sharing and Messaging Sites) ปัจจุบันนี้เป็นยุคของการตลาดดิจิทัลที่เน้นนำเสนอเนื้อหาทางสายตา ซึ่งภาพที่ปรากฏบนสังคมออนไลน์ มักจะดึงดูดความสนใจมากกว่าเผยแพร่ข้อมูล โดยการเขียน โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่อยู่ในรูปแบบการแบ่งปันรูปภาพที่ได้รับความนิยม ได้แก่ Instagram และแอปพลิเคชันการส่งข้อความภาพ เช่น Snapchat

3) การแบ่งปันวิดีโอ (Video Sharing Sites) รูปแบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการแบ่งปันวิดีโอสามารถทำได้ง่ายกว่าการนำเสนอ เนื้อหาทางผ่านสื่ออื่นๆ เนื่องจากสามารถแบ่งปันเนื้อหาหรือสื่อข้อมูลจำนวนมากๆ ได้ ซึ่งสื่อที่ได้รับความนิยมคือ YouTube และ Vimeo ซึ่งสามารถดึงดูดผู้เข้าชมได้จำนวนมากจากการนำเสนอเนื้อหาผ่านภาพเคลื่อนไหว

4) การจัดทำบล็อกทางสังคม (Social Blogging) เป็นรูปแบบของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับบล็อกทางสังคม เช่น Medium และ Tumblr

5) ชุมชนทางสังคมและสนทนา (Social Community and Discussion Sites) ชุมชนทางสังคมและการสนทนาได้เข้ามาแทนที่สื่อในรูปแบบดั้งเดิม นับเป็นหนึ่งในประเภทของสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมมากที่สุด สื่อชุมชนทางสังคมและสนทนา ได้แก่ Reddit Quora และ Yahoo!

สรุปได้ว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกัน กลุ่มบุคคลติดต่อสื่อสารกันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การพูดคุยตอบโต้กันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร รวมไปถึงการแบ่งปันสื่อต่าง ๆ ที่สามารถส่งผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ โดยประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย เครือข่ายสังคมออนไลน์ การแบ่งปันภาพถ่ายและข้อความ การแบ่งปันวิดีโอ การจัดทำบล็อกทางสังคม และชุมชนทางสังคมและสนทนา

## 5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

### 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไป สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1) สภาพทั่วไปของสมาชิก ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำงาน 2) สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิก ประกอบด้วย อายุการเป็นสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน และเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน และ 3) สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก ประกอบด้วย จำนวนแรงงานในการทำงาน ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าว จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว ผลผลิตข้าวคุณภาพดี ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว รายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว รายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ รายได้จากนอกภาคการเกษตร แหล่งเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าว และต้นทุนการผลิตข้าว

#### 5.1.1 สภาพทั่วไปของสมาชิก

สุนิตสา พรหมเดชะ (2557, น.38-41) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.23 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.40 คน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกอยู่ในกลางคน พื้นฐานการศึกษาค่อนข้างน้อยกว่าเกษตรกรทั่วไป

ปานทิพย์ วงศ์แก้ว (2556, น.147) ศึกษาศักยภาพการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตามระบบเกษตรที่เหมาะสมในเขตที่ราบเชิงเขา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า สมาชิกที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่เหมาะสม ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 50.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.09 คน ซึ่งใกล้เคียงกับส่วนสมาชิกที่ผลิตข้าวทั่วไปส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.65 คน

ชลธิชา เชี่ยวชาญ (2555, น.71) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.61 ปี จบการศึกษาดำรงหรือระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.41 คน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีพื้นฐานการศึกษาไม่สูงอาจเพราะหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับกำหนดการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษา และจัดได้ว่าเป็นขนาดของครัวเรือนที่เหมาะสม

### 5.1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิก

ชลาลัย หมวดสรทิพย์ (2556, น.92 - 93) ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน มีตำแหน่งทางสังคมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นกรรมการ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมาแล้ว 10-12 ปี

สุพัตรา สีหาหาลี (2556, น.72) ศึกษาความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สมาชิกเกือบสามในสี่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 8.42 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 26.4 ปี สมาชิกเกือบทั้งหมดเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อต้องการมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ปลูกเอง และสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตเมล็ดพันธุ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าว

### 5.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก

จิรวรรณ กมลศิลป์ (2560, น.80 - 81) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกที่ศูนย์ข้าวชุมชนได้รับรางวัล มีพื้นที่ถือครองในการทำนา เฉลี่ย 25.94 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 23.39 ไร่ มีแรงงานในการทำนากศกร เฉลี่ย 2.97 คนต่อครัวเรือน มีรายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือน ปี 2560 เฉลี่ย 2,943.19 บาทต่อไร่ มีรายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือน ปี 2560 เฉลี่ย 20,757.58 บาทต่อครัวเรือน มีรายได้รวมเฉลี่ย 92,046.06 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ปี 2560 เฉลี่ย 5,191.82 บาทต่อไร่ ส่วนสมาชิกที่ไม่ได้รับรางวัล มีพื้นที่ถือครองในการทำนา เฉลี่ย 17.05 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 6.25 ไร่ มีแรงงานในการทำนากศกร เฉลี่ย 2.05 คนต่อครัวเรือน มีรายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือน ปี 2560 เฉลี่ย 2,964.75 บาทต่อไร่ มีรายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือน ปี 2560 เฉลี่ย 22,659.38 บาทต่อครัวเรือน มีรายได้รวมเฉลี่ย 69773.75 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ปี 2560 เฉลี่ย 22,659.38 บาทต่อไร่

ศาสดา จันทร์ไตร (2557, น.70) ศึกษาการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนประมาณสองในสามมีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 46 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.06 คน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ระหว่าง 4-5 ไร่ เฉลี่ย 5.26 ไร่ สมาชิกน้อยกว่าครึ่งมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวต่อหนึ่งฤดูกาลผลิตระหว่าง 30,000 1 - 40,000 บาท มีรายจ่ายต่อหนึ่งฤดูกาลผลิตอยู่ระหว่าง 3,000 1 - 6,000 บาท สมาชิกน้อยกว่าครึ่งมีหนี้สินครัวเรือนอยู่ระหว่าง 50,000 - 100,000 บาท และเกือบทั้งหมดใช้เงินทุนหลักจากการกู้ยืม ธ.ก.ส.

## 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

กิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.45 - 46) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร ซึ่งพบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ด้วย ได้แก่ 1) ด้านกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม โดยสมาชิกมีความร่วมมือ มีความเสียสละและขยันหมั่นเพียร คณะกรรมการมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นด้านบวก มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินการ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปีละ 3 ครั้ง และจัดการบันทึกการประชุม มีการจัดทำบัญชี มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ มีแผนการเงิน มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์ฯ 2) ด้านการผลิต จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายต้องมีคุณภาพเหมาะสมกับการนำไปเป็นพันธุ์ขยายได้ มีการเตรียมดิน ใส่ปุ๋ยตรงตามระยะเวลา การเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วงเวลาเหมาะสม สามารถควบคุมน้ำในแปลงนาได้ มีการคัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าวเมล็ดพันธุ์ มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสกลนครตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี มีการตากเมล็ดพันธุ์ และมีการเก็บรักษามล็ดพันธุ์ให้อยู่ในที่ที่เหมาะสม 3) ด้านการตลาด มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวของตนเอง และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้ต้องมีความน่าเชื่อถือ ปริมาณการกระจายเมล็ดพันธุ์ให้ได้ประมาณเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้น มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีวิธีการขายทั้งเป็นเงินสด ขายเป็นเงินเชื่อ และเป็นการยืม กลุ่มเป็นตัวกลางในการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และกลุ่มมีอำนาจต่อรองราคา 4) ด้านการเรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาดูงาน มีทุนสำหรับการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้ขนาด 5 ไร่ และมีการทดลองทำด้วยตนเอง 5) กองทุนหมุนเวียน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนมีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิกหุ้นละ 100 บาท มีแผนบริหารกองทุนมีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการใช้ประโยชน์จากกองทุน มีปันผล มีการตรวจสอบบัญชีกองทุนและมีสรุปผลการดำเนินงานทุกปี

จิตติพัฒน์ จำเริญเจือ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน ซึ่งพบว่า 1) สภาพการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งและการจัดการกลุ่ม การวางแผนการผลิตและจัดทำแผนธุรกิจ การจัดการด้านการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้าการตลาด การประชาสัมพันธ์การเงิน และการทำบัญชี 2) ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีผู้นำที่ดี ความสามัคคีของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นโยบายภาครัฐการสนับสนุนจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และ 3) แนวทาง

ในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนา  
ด้านการเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่กับสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มพึ่งพากันแบบครอบครัว  
เสมือนพี่กับน้องการเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเมล็ดพันธุ์การมีตลาดรองรับที่ยั่งยืน ตลอดจนการสนับสนุน  
จากหน่วยงานภาครัฐ และการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

รัฐธนินท์ อัมมินทร์ (2556, น.84 - 94) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าว  
ชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพบว่า ด้านการตลาด  
ต้องมีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีวิธีการขาย  
หลายชนิด กลุ่มมีอำนาจการต่อรองราคา จุดอ่อนของศูนย์ คือ มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชนน้อย  
การรักษาคุณภาพและปริมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของระบบตลาดหรือความต้องการของตลาด  
ระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงปัญหาด้านราคาซึ่งเกิดจากพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนด  
สิ่งที่ศูนย์ข้าวชุมชนจะสร้างความเข้มแข็งได้นั้นจะต้องตัดพ่อค้าคนกลางออกไปจากระบบ โดยการสร้าง  
เครือข่ายการตลาดระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน ทั้งในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง  
กับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้เข้มแข็ง ด้านการคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงเมล็ดพันธุ์ ขนาดพื้นที่นา  
ของสมาชิกต้องไม่มากเกิดไป สามารถดูแลง่ายและทั่วถึง ความเหมาะสมกับแรงงานในครัวเรือน  
และการกระจายพันธุ์ พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีการกำหนดแผนในแต่ละปีชัดเจน คุณภาพเมล็ดพันธุ์  
เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือจากผู้ซื้อ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนต้องมีความเข้าใจในหลักการ และวัตถุประสงค์  
ของการจัดตั้ง การจัดสรรเวลาและภาระงาน หรือการประกอบอาชีพ การเกษตรความเชื่อมั่นในการผลิต  
และจำหน่าย สภาพทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย ความเอาใจใส่ และความละเอียดรอบคอบในการผลิต  
เมล็ดพันธุ์ข้าว

สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2552, น.263-264) ได้ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน  
ซึ่งพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนมีรูปแบบและขั้นตอนเริ่มจากการสำรวจพื้นที่  
การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนเริ่มดำเนิน การพัฒนา  
การจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติงาน  
การติดตามผลการดำเนินงาน และการประเมินผลภายหลังการพัฒนา โดยผลการดำเนินการพัฒนา  
ยังพบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนทุกศูนย์มีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แนวทางการส่งเสริม  
และพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ยั่งยืน ควรมีการส่งเสริมทั้งในระดับนโยบาย ระดับหน่วยงานและระดับ  
ท้องถิ่น (อบต.) และยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอีก 2 ด้านคือ ปัจจัยภายใน  
ได้แก่ ปัจจัยบุคคลที่เป็นประธาน/กรรมการและสมาชิก ระบบการบริหารงาน แปลงนาที่ใช้ในการผลิต  
เมล็ดพันธุ์และการเรียนรู้ของสมาชิก ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต พ่อค้าคนกลาง  
และหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและท้องถิ่น



## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร คือ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 6 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกรวมจำนวน 161 ราย (ที่มา: สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2564) โดยแสดงจำนวนประชากรดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ที่	รายชื่อศูนย์ข่าวชุมชน	จำนวนประชากร (ราย)
1	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลช้างใหญ่	30
2	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลมารวิชัย	20
3	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลสามัคคี	25
4	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลตลาดเกษียบ	30
5	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลลำตะเคียน	36
6	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลหันสัง	20
รวม		161

การวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 หาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) จากประชากรทั้งหมด 161 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง, 2557)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย  $n$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
 $N$  = ขนาดของประชากร  
 $e$  = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{[161]}{1 + ([161] (0.05)^2)} \\ &= 115 \\ \text{กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n)} &= 115 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 71.42 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหาขนาดสัดส่วนของตัวอย่าง แต่เนื่องจากประชากรในแต่ละศูนย์ข่าวชุมชนมีจำนวนสมาชิกไม่เท่ากัน จึงต้องกำหนดหาสัดส่วนประชากรในแต่ละศูนย์ข่าวชุมชน เพื่อกำหนดหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยแสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 3.2

สูตรกำหนดหาขนาดสัดส่วนของตัวอย่าง

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

โดย  $n_i$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละศูนย์ข่าวชุมชน  
 $n$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
 $N_i$  = ขนาดของประชากรในแต่ละศูนย์ข่าวชุมชน  
 $N$  = ขนาดของประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	รายชื่อศูนย์ข่าวชุมชน	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลช้างใหญ่	30	21
2	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลมารวิชัย	20	14
3	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลสามัคคี	25	19
4	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลตลาดเกรียบ	30	21
5	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลลำตะเคียน	36	26
6	ศูนย์ข่าวชุมชนตำบลหันสัง	20	14
	รวม	161	115

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละศูนย์ข้าวชุมชนดังตารางที่ 3.2 จึงนำรายชื่อสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมาจับฉลากสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple sampling) เพื่อหาข้อมูล

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ (2) วิธีการสร้างเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

### 2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำงาน 2) ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ อายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน และเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน และ 3) ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิก ได้แก่ จำนวนแรงงานในการทำงาน ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าว จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว ผลผลิตข้าวคุณภาพดี (grain) ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) รายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี (grain) รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว รายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ รายได้จากนอกภาคการเกษตร แหล่งเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าว และต้นทุนการผลิตข้าว โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อให้เลือกตอบหรือให้เติมข้อความลงในช่องว่าง มีจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบคำถามให้คะแนนระดับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type scale) มีจำนวน 25 ข้อ และกำหนดระดับคะแนนการดำเนินงาน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับการดำเนินงาน	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ประกอบด้วย ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์ และการตลาด ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชน ด้านการพัฒนา การบริหารจัดการกองทุน ด้านการพัฒนา การบริหารจัดการกองทุน ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ และด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เป็นคำถามที่ต้องการประเมินระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราติเคอร์ต (Likert type scale) มีจำนวน 30 ข้อ และกำหนดคะแนนระดับความสำเร็จในการดำเนินงาน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความสำเร็จ	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

4.1 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงาน โดยกำหนดเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบเลือกตอบ ตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type scale) มีจำนวน 25 ข้อ และกำหนดคะแนนระดับปัญหา 5 ระดับ ดังนี้

ระดับปัญหา	คะแนน
ปัญหาน้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
ปัญหาน้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ปัญหาปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
ปัญหามาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
ปัญหามากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมคุณภาพ เป็นคำถามที่ต้องการประเมินระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ การดำเนินงาน โดยกำหนดเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบ โดยให้เลือกตอบตามมาตราลิกเคอร์ต (Likert type scale) มีจำนวน 15 ข้อ และกำหนดคะแนนระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความต้องการ	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดเท่ากับ 5 คะแนน

## 2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

**2.2.1 ทบทวนวรรณกรรม** ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

**2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม** ให้สอดคล้องกับแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย

**2.2.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง**

**2.2.4 นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์** เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหา และความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ

**2.2.5 ทดสอบเครื่องมือ** โดยนำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเรียบร้อยแล้ว ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 3 ราย แล้วดำเนินการทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความตรง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 1.2 เท่ากับ 0.843 ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.950 ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.974 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.934 ซึ่งพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ดังนั้น แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ ตามที่ Jump, N. (1978, อ้างถึงใน มานิต ลาเกลียง, 2558, น.35) ได้เสนอเกณฑ์การยอมรับสำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจไว้ว่า ค่า Cronbach มากกว่าและเท่ากับ 0.7 ซึ่งค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 คน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

**3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง** ผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูล

**3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย** ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

**3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล** ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

**3.4 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ** ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 115 ชุด นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้มาดำเนินการ ดังนี้

**4.1 การตรวจสอบข้อมูล (Editing)** เมื่อได้รับแบบสัมภาษณ์คืนมาแล้ว ได้มีการตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสัมภาษณ์

**4.2 การลงรหัส (Coding)** นำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า สำหรับคำถามปลายปิด (Closed-end Question) โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์ออกเป็นส่วนๆ และสำหรับคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

**4.3 การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์** นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติ โดยวิเคราะห์จำนวน 4 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้



ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในแต่ละประเด็น

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการให้คะแนนและแปลความหมาย มีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับน้อยที่สุด  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับน้อย  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับปานกลาง  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับมาก  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีการดำเนินงานระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

3.1 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการให้คะแนนและแปลความหมาย มีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น

- คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด  
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อย  
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับปานกลาง  
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมาก  
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน กรณีในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้

- ค่าระหว่าง  $\pm 0.01 - \pm 0.20$  หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำมาก  
 ค่าระหว่าง  $\pm 0.21 - \pm 0.40$  หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำ  
 ค่าระหว่าง  $\pm 0.41 - \pm 0.60$  หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลาง  
 ค่าระหว่าง  $\pm 0.61 - \pm 0.80$  หมายถึง มีความสัมพันธ์สูง  
 ค่าระหว่าง  $\pm 0.81 - \pm 1.00$  หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงมาก

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน โดยการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นบันได (Stepwise regression)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

4.1 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการให้คะแนนและแปลความหมาย มีการให้คะแนนและแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการให้คะแนนและแปลความหมาย มีการให้คะแนน และแปลความหมายผลคะแนน โดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้น

คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อย  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับปานกลาง  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมาก  
 คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับ จำนวน 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ 1.1 สภาพทั่วไปของสมาชิก 1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิก 1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง มีจำนวน 20 ข้อ โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของสมาชิก ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำนา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของสมาชิก

n = 115

สภาพทั่วไปของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	68	59.1
หญิง	47	40.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพทั่วไปของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2) อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 30	1	0.9
31 – 40	10	8.7
41 – 50	30	26.1
51 – 60	36	31.3
มากกว่า 61	38	33.0
ค่าต่ำสุด = 28 : ค่าสูงสุด = 80 : ค่าเฉลี่ย = 55.74 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.923		
3) ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.9
ประถมศึกษา	63	54.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	16.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	20	17.4
อนุปริญญา/ปวส.	3	2.6
ปริญญาตรี	9	7.8
4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 2	39	33.9
3 – 4	45	39.1
5 – 6	22	19.1
มากกว่า 6	9	7.8
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 11 : ค่าเฉลี่ย = 3.57 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.996		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพทั่วไปของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5) ประสบการณ์ในการทำงาน (ปี)		
ต่ำกว่า 10	36	31.1
11 - 20	30	26.1
21 - 30	17	14.8
31 - 40	19	16.5
มากกว่า 41	13	11.3
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 60 : ค่าเฉลี่ย = 22.86 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14.564		

จากตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

- 1) เพศ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.1 เป็นเพศชาย และร้อยละ 40.9 เป็นเพศหญิง
- 2) อายุ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.0 มีอายุมากกว่า 61 ปี รองลงมา ร้อยละ 31.3 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 26.1 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 8.7 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 0.9 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี โดยสมาชิกมีอายุสูงสุด 80 ปี ต่ำสุด 28 ปี และมีอายุเฉลี่ย 55.74 ปี (SD = 10.923)
- 3) ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 17.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 16.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 7.8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.6 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และร้อยละ 0.9 ไม่ได้รับการศึกษา
- 4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3 - 4 ราย รองลงมา ร้อยละ 33.90 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1 – 2 ราย ร้อยละ 19.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5 - 6 ราย และร้อยละ 7.8 ราย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 ราย โดยสมาชิกมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 11 ราย ต่ำสุด 1 ราย และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 ราย (SD = 1.996)

5) ประสิทธิภาพในการทำงาน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.1 มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี รองลงมา ร้อยละ 26.1 มีประสิทธิภาพในการทำงานระหว่าง 11 - 20 ปี ร้อยละ 16.5 มีประสิทธิภาพในการทำงานระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 14.8 มีประสิทธิภาพในการทำงานระหว่าง 21 - 30 ปี และร้อยละ 11.3 มีประสิทธิภาพในการทำงาน มากกว่า 41 ปี โดยสมาชิกมีประสิทธิการทำงานสูงสุด 60 ปี ต่ำสุด 2 ปี และมีประสิทธิภาพในการทำงานเฉลี่ย 22.86 ปี (SD = 14.564)

1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิก ได้แก่ อายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน และเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพทางสังคมของสมาชิก

n = 115		
สภาพทางสังคมของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1) อายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ปี)		
ต่ำกว่า 5	73	63.5
6 - 10	36	31.3
11 - 15	6	5.2
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 12 : ค่าเฉลี่ย = 5.10 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.196		
2) การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน	80	69.6
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	14	12.2
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	14	12.2
คณะกรรมการหมู่บ้าน	13	11.3
อสม.	3	2.6
สมาชิก อบต.	2	1.7

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพทางสังคมของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3) การเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร *		
กลุ่มนาแปลงใหญ่	71	61.1
กลุ่มลูกค้า ธกส.	44	38.3
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	43	37.4
สหกรณ์การเกษตร	17	14.8
กลุ่มเกษตรอื่นๆ	10	8.7
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	2	1.7
4) การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน		
ประธาน	6	5.2
รองประธาน	4	3.5
เลขานุการ	4	3.5
ผู้ช่วยเลขานุการ	7	6.0
เหรัญญิก	1	0.9
กรรมการ	31	27.0
สมาชิก	62	53.9
5) เหตุผลการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน *		
การมีเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้	99	86.1
การได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าว	88	76.5
การมีแหล่งจำหน่ายผลผลิต	79	67.8
การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต	65	56.5
การรับสนับสนุนจากหน่วยราชการ	81	70.4
การมีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตข้าว	48	41.7
อื่นๆ	18	15.7

\* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ



จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของอายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน และเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) อายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.5 มีอายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนต่ำกว่า 5 ปี รองลงมา ร้อยละ 31.3 มีอายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนระหว่าง 6 - 10 ปี และร้อยละ 5.2 มีอายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนระหว่าง 11 - 15 ปี โดยอายุการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอายุสูงสุด 12 ปี อายุต่ำสุด 1 ปี และมีอายุเฉลี่ย 5.10 ปี (SD = 3.196)

2) การดำรงตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.6 ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน รองลงมา ร้อยละ 12.2 ตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ร้อยละ 11.3 ตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 2.6 ตำแหน่งอื่นๆ (อสม.) และร้อยละ 1.7 ตำแหน่งเป็นสมาชิก อบต.

3) การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/สถาบันเกษตรกร พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.1 เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ รองลงมา ร้อยละ 38.3 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 37.4 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 14.8 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8.7 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรอื่นๆ และร้อยละ 1.7 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4) การดำรงตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.9 ตำแหน่งเป็นสมาชิก รองลงมา ร้อยละ 27.0 ตำแหน่งเป็นกรรมการ ร้อยละ 6.0 ตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ร้อยละ 5.2 ตำแหน่งเป็นประธาน ร้อยละ 3.5 ตำแหน่งเป็นรองประธานและเลขานุการ และร้อยละ 0.9 ตำแหน่งเป็นเหรียญก

5) เหตุผลการเข้าร่วมเป็นในสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.1 ต้องการเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้ รองลงมา ร้อยละ 76.5 ต้องการได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าว ร้อยละ 70.7 ต้องการรับสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 67.8 ต้องการแหล่งจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 56.5 ต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 41.7 ต้องการอำนาจต่อรองราคาผลผลิตข้าว และร้อยละ 15.7 มีเหตุผลอื่นๆ

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก ได้แก่ จำนวนแรงงานในการทำนา ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าว จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว ผลผลิตข้าวคุณภาพดี (grain) ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) รายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี (grain) รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว รายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ รายได้จากนอกภาคการเกษตร แหล่งเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าว และต้นทุนการผลิตข้าว ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3, 4.4 และ 4.5

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก

สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1) จำนวนแรงงานในการทำนา		
1.1 แรงงานในครัวเรือน (n = 107)		
1	36	31.3
2	48	41.7
3	17	14.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 4	6	5.2
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 4 : ค่าเฉลี่ย = 1.93 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.850		
1.2 แรงงานนอกครัวเรือน/จ้างแรงงาน (n = 87)		
1	4	3.5
2	11	9.6
3	19	16.5
4	24	20.9
มากกว่า 5	29	25.2
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 10 : ค่าเฉลี่ย = 4.00 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.745		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2) ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าว (ไร่) *		
(1) พื้นที่ของตนเองหรือครอบครัว (n = 47)		
ต่ำกว่า 10	28	24.3
11 - 20	12	10.4
21 - 30	2	1.7
31 - 40	1	0.9
มากกว่า 41	4	3.5
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 78 : ค่าเฉลี่ย = 16.17 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14.890		
(2) เช่าผู้อื่น (n = 90)		
ต่ำกว่า 10	18	15.7
11 - 20	24	20.9
21 - 30	20	17.4
31 - 40	9	7.8
มากกว่า 41	19	16.5
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 70 : ค่าเฉลี่ย = 27.55 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 17.409		
3) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว (ไร่) (n = 115)		
ต่ำกว่า 10	20	17.4
11 - 20	39	33.9
21 - 30	23	20.0
31 - 40	9	7.8
มากกว่า 41	24	20.9
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 138 : ค่าเฉลี่ย = 28.17 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 20.259		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
4) ผลผลิตข้าวในฤดูกาลผลิตปี 63/64 (กิโลกรัม) *		
(1) ข้าวคุณภาพดี (grain) (n = 111)		
ต่ำกว่า 5,000	10	8.7
5,0001 - 10,000	18	15.7
10,001 - 20,000	39	33.9
20,001 - 30,000	18	15.7
มากกว่า 30,001	26	22.6
ค่าต่ำสุด = 1,350 : ค่าสูงสุด = 120,000 : ค่าเฉลี่ย = 23,624.37 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 19,561.887		
(2) เมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) (n = 36)		
ต่ำกว่า 5,000	14	12.2
5,001 - 10,000	10	8.7
10,001 - 20,000	6	5.2
20,001 - 30,000	2	1.7
มากกว่า 30,001	4	3.5
ค่าต่ำสุด = 1,100 : ค่าสูงสุด = 100,000 : ค่าเฉลี่ย = 14,316.67 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 18,694.682		
5) แหล่งเงินทุนในการผลิตข้าว *		
ของตนเอง	92	80.0
ร.ก.ส	70	60.9
นายทุน/พ่อค้า	12	10.4
กองทุนหมู่บ้าน	11	9.6
สหกรณ์การเกษตร	10	8.7
อื่น ๆ	10	8.7
ธนาคารพาณิชย์	1	0.9

\* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของจำนวนแรงงานในการทำนา จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว ผลผลิตข้าวคุณภาพดี (grain) ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) และแหล่งเงินทุนในการทำนา ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

#### 1) จำนวนแรงงานในการทำนา

(1) แรงงานในครัวเรือน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.7 มีแรงงานในครัวเรือน 2 ราย รองลงมา ร้อยละ 31.3 มีแรงงานในครัวเรือน 1 ราย ร้อยละ 14.8 มีแรงงานในครัวเรือน 3 ราย และร้อยละ 5.2 มีแรงงานในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 4 ราย โดยสมาชิกมีแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 4 ราย ต่ำสุด 1 ราย และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.93 (SD = 0.850)

(2) แรงงานนอกครัวเรือน/จ้างแรงงาน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 25.2 มีแรงงานนอกครัวเรือนมากกว่า 5 ราย รองลงมา ร้อยละ 20.9 มีแรงงานนอกครัวเรือน 4 ราย ร้อยละ 16.5 มีแรงงานนอกครัวเรือน 2 ราย ร้อยละ 9.6 มีแรงงานนอกครัวเรือน 2 และร้อยละ 3.5 มีแรงงานนอกครัวเรือน 1 ราย

#### 2) ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าว

(1) พื้นที่ผลิตข้าวของตนเองหรือครอบครัว พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 23.5 มีพื้นที่ผลิตข้าวต่ำกว่า 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 10.4 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 11 – 20 ไร่ ร้อยละ 3.5 มีพื้นที่ผลิตข้าวมากกว่า 41 ไร่ ร้อยละ 1.7 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 21 – 30 ไร่ และร้อยละ 0.9 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 31 – 40 ไร่ โดยสมาชิกมีพื้นที่ผลิตข้าวเป็นของตนเองหรือครอบครัวสูงสุด 78 ไร่ ต่ำสุด 2 ไร่ และมีพื้นที่ผลิตข้าวเฉลี่ย 16.30 (SD = 15.026)

(2) พื้นที่ผลิตข้าวเช่าผู้อื่น พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 20.9 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 11 – 20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 17.4 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 21 - 30 ไร่ ร้อยละ 16.5 มีพื้นที่ผลิตข้าวมากกว่า 41 ไร่ ร้อยละ 15.7 มีพื้นที่ผลิตข้าวต่ำกว่า 10 ไร่ และร้อยละ 7.8 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 31 – 40 ไร่ โดยสมาชิกมีพื้นที่ผลิตข้าวเป็นพื้นที่เช่าสูงสุด 70 ไร่ ต่ำสุด 2 ไร่ และมีพื้นที่ผลิตข้าวเฉลี่ย 27.55 (SD = 17.409)

3) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าว พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.9 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 11 – 20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 20.9 มีพื้นที่ผลิตข้าวมากกว่า 41 ไร่ ร้อยละ 20.0 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 21 - 30 ไร่ ร้อยละ 17.4 มีพื้นที่ผลิตข้าวต่ำกว่า 10 ไร่ และร้อยละ 7.8 มีพื้นที่ผลิตข้าวระหว่าง 31 – 40 ไร่ โดยสมาชิกมีพื้นที่ผลิตข้าวเป็นพื้นที่เช่าสูงสุด 2 ไร่ ต่ำสุด 138 ไร่ และมีพื้นที่ผลิตข้าวเฉลี่ย 28.17 (SD = 20.259)

## 4) ผลผลิตข้าวในฤดูกาลผลิตปี 2563/64

(1) ข้าวคุณภาพดี (grain) พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.9 มีผลผลิตข้าวระหว่าง 10,001 – 20,000 กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 22.6 มีผลผลิตข้าวมากกว่า 30,001 กิโลกรัม ร้อยละ 15.7 มีผลผลิตข้าวระหว่าง 5,001 – 10,000 กิโลกรัม และ 20,001 – 30,000 กิโลกรัม ร้อยละ 8.7 มีผลผลิตข้าวต่ำกว่า 5,000 กิโลกรัม โดยสมาชิกมีผลผลิตข้าวสูงสุด 120,000 กิโลกรัม ต่ำสุด 1,350 กิโลกรัม และมีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 23,624.37 กิโลกรัม (SD = 19,561.887)

(2) เมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 12.2 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำกว่า 5,000 กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 8.7 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่าง 5,0001 – 10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 5.2 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่าง 10,001 - 20,000 กิโลกรัม ร้อยละ 3.5 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากกว่า 30,001 กิโลกรัม และร้อยละ 1.7 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่าง 20,001 – 30,000 กิโลกรัม โดยสมาชิกมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสูงสุด 100,000 กิโลกรัม ต่ำสุด 1,100 กิโลกรัม และมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 14,316.67 กิโลกรัม (SD = 18,694.682)

5) แหล่งเงินทุนในการทำนา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.0 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 60.9 แหล่งเงินทุนจาก ธ.ก.ส. ร้อยละ 10.4 แหล่งเงินทุนจากนายทุนหรือพ่อค้า ร้อยละ 9.6 แหล่งเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 8.7 แหล่งเงินทุนจากสหกรณ์การเกษตรและจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ และร้อยละ 0.9 แหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์

## ตารางที่ 4.4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ รายได้ของสมาชิก

รายได้ของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประเภทรายได้ (บาท/ปี) *		
1) รายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี (grain) (n = 107)		
ต่ำกว่า 100,000	33	28.7
100,001 - 200,000	42	36.5
200,001 - 300,000	17	14.8
300,001 - 400,000	9	7.8
400,001 - 500,000	1	0.9
มากกว่า 500,001	5	4.3
ค่าต่ำสุด = 6,500 : ค่าสูงสุด = 560,000 : ค่าเฉลี่ย = 179,167.90 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 123,988.964		

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายได้ของสมาชิก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2) รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว (n = 36)		
ต่ำกว่า 100,000	23	20.0
100,001 - 200,000	8	7.0
200,001 - 300,000	3	2.6
300,001 - 400,000	1	0.9
มากกว่า 400,001	1	0.9
ค่าต่ำสุด = 7,000 : ค่าสูงสุด = 1,000,000 : ค่าเฉลี่ย = 119,744.44 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 172,580.453		
3) รายได้จากการทำงานเกษตรอื่น (n = 51)		
ต่ำกว่า 100,000	25	21.7
100,001 - 200,000	18	15.7
200,001 - 300,000	5	4.3
300,001 - 400,000	2	1.7
มากกว่า 400,001	1	0.9
ค่าต่ำสุด = 2,000 : ค่าสูงสุด = 442,800 : ค่าเฉลี่ย = 110,764.35 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 103,430.129		
4) รายได้จากนอกภาคการเกษตร (n = 27)		
ต่ำกว่า 100,000	19	16.5
100,001 - 200,000	5	4.3
200,001 - 300,000	2	1.7
มากกว่า 300,001	1	0.9
ค่าต่ำสุด = 5,000 : ค่าสูงสุด = 350,000 : ค่าเฉลี่ย = 96,962.96 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 91,049.641		

\* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละ ของรายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว รายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ และรายได้จากนอกภาคการเกษตร ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) รายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.5 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 28.7 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี ร้อยละ 14.8 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 7.8 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีระหว่าง 300,001 - 400,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.3 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีมากกว่า 500,001 บาท/ปี และร้อยละ 0.9 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีระหว่าง 400,001 - 500,000 โดยสมาชิกมีรายได้ข้าวคุณภาพดีสูงสุด 560,000 บาท/ปี ต่ำสุด 6,500 บาท/ปี และมีรายได้ข้าวคุณภาพดีเฉลี่ย 179,167.90 บาท/ปี (SD = 123,988.964)

2) รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 20.0 มีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 7.0 มีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 2.6 มีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 0.9 มีรายได้ข้าวคุณภาพดีระหว่าง 300,001 - 400,000บาท/ปีและมากกว่า 400,001 บาท/ปี โดยสมาชิกมีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวสูงสุด 1,000,000 บาท/ปี ต่ำสุด 7,000บาท/ปี และมีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 119,744.44 บาท/ปี (SD = 172,580.453)

3) รายได้จากการทำการเกษตรอื่น พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 21.7 มีรายได้การเกษตรอื่นต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 15.7 มีรายได้การเกษตรอื่นระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.3 มีรายได้การเกษตรอื่นระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 1.7 มีรายได้การเกษตรอื่นระหว่าง 300,001 - 400,000บาท/ปี และร้อยละ 0.9 มีรายได้การเกษตรอื่นมากกว่า 400,001 บาท/ปี โดยสมาชิกมีรายได้การเกษตรอื่นสูงสุด 442,800 บาท/ปี ต่ำสุด 2,000 บาท/ปี และมีรายได้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 110,764.35 บาท/ปี (SD = 103,430.129)

4) รายได้จากนอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 16.5 มีรายได้นอกการเกษตรต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 4.3 มีรายได้นอกการเกษตรระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 1.7 มีรายได้นอกการเกษตรระหว่าง 200,001 - 300,000 บาท/ปี และร้อยละ 0.9 มีรายได้นอกการเกษตรมากกว่า 300,001 บาท/ปี โดยสมาชิกมีรายได้นอกการเกษตรสูงสุด 350,000 บาท/ปี ต่ำสุด 5,000 บาท/ปี และมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 96,962.96 บาท/ปี (SD = 91,049.641)



ตารางที่ 4.5 สรุปค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิก

รายการต้นทุนการผลิตข้าว	ค่าต่ำสุด (บาท/ไร่)	ค่าสูงสุด (บาท/ไร่)	ค่าเฉลี่ย	SD
1) ค่าเมล็ดพันธุ์ (n = 115)	48	4,500	500.51	393.872
2) ค่าปุ๋ยเคมี (n = 115)	300	9,800	927.14	875.58
3) ค่าปุ๋ยอินทรีย์ (n = 19)	18	1,500	265.10	371.683
4) ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช (n = 112)	50	300	307.55	375.496
5) ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง (n = 110)	40	2,600	425.80	369.363
6) ค่าเตรียมดิน (n = 115)	120	9,400	587.10	996.432
7) ค่าจ้างปลูก (n = 113)	10	1,000	94.00	148.905
8) ค่าจ้างฉีดสารเคมี (n = 112)	4	3,040	259.01	392.673
9) ค่าจ้างเก็บเกี่ยว (n = 115)	30	5,000	492.55	582.097
10) ค่าเช่าที่นา (n = 92)	100	15,000	1,132.66	1,512.687
11) ค่าอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (n = 92)	14	4,500	607.18	574.512
<b>รวมต้นทุนเฉลี่ย</b>			<b>5,598.60</b>	

จากตารางที่ 4.5 สรุปค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า สมาชิกมีต้นทุนรวม 5,598.60 บาท/ไร่ โดยมีต้นทุนมากที่สุด คือ ค่าเช่าที่นา เฉลี่ย 1,132.66 บาท/ไร่ รองลงมา คือ ค่าปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 927.14 บาท/ไร่ ค่าอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เฉลี่ย 607.18 บาท/ไร่ ค่าเตรียมดิน เฉลี่ย 587.10 บาท/ไร่ ค่าเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 500.51 บาท/ไร่ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 492.55 บาท/ไร่ ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง เฉลี่ย 425.80 บาท/ไร่ ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช เฉลี่ย 307.55 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยอินทรีย์ เฉลี่ย 265.10 บาท/ไร่ ค่าจ้างฉีดสารเคมีเฉลี่ย 259.01 บาท/ไร่ และค่าจ้างปลูกเฉลี่ย 94.00 บาท/ไร่ ตามลำดับ

## ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านการประสานงาน และ 5) ด้านการควบคุมคุณภาพ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดเพื่อให้เลือกตอบในช่องว่าง มีจำนวน 25 ข้อ โดยมีผลการศึกษาดังตารางที่ 4.6 และ 4.7

ตารางที่ 4.6 สรุปการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

n = 115			
ประเด็นการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการวางแผน	4.23	0.462	มาก
2) ด้านการประสานงาน	4.22	0.500	มาก
3) ด้านการควบคุมคุณภาพ	4.15	0.517	มาก
4) ด้านการดำเนินงาน	4.12	0.546	มาก
5) ด้านการบริหารจัดการ	4.00	0.481	มาก
<b>รวม</b>	<b>4.14</b>		<b>มาก</b>

จากตารางที่ 4.6 สรุปได้ว่า สมาชิกมีการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 คือ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23, 4.22, 4.15, 4.12 และ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

ประเด็นการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการบริหารจัดการ			
- กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม	4.04	0.718	มาก
- กำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร	4.14	0.591	มาก
- กำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร	3.50	0.680	ปานกลาง
- คัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม	4.14	0.591	มาก
- กำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับร่วมกัน	4.18	0.586	มาก
2) ด้านการวางแผน			
- วางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต	4.32	0.555	มาก
- กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน	4.22	0.578	มาก
- กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดพันธุ์	4.21	0.504	มาก
ตรงตามความต้องการของตลาด			
- กำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และตามลักษณะสภาพภูมิอากาศ	4.24	0.571	มาก
- ประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่	4.17	0.596	มาก
แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์			
- ดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย	4.23	0.519	มาก
3) ด้านการดำเนินงาน			
- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์	4.32	0.864	มากที่สุด
- กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.17	0.620	มาก
- จัดโครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์	3.72	0.822	ปานกลาง
- ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.16	0.634	มาก
- ประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	4.23	0.608	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	(SD)	แปลผล
4) ด้านการประสานงาน			
- ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน	4.20	0.565	มาก
- ประสานงานระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด	4.16	0.586	มาก
- บูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด	4.12	0.595	มาก
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกัน	4.14	0.620	มาก
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น	4.21	0.600	มาก
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ			
- คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม	4.21	0.538	มาก
- ตรวจสอบและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว	4.16	0.630	มาก
- ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว	4.20	0.580	มาก
- ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบงานควบคุมที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ	4.17	0.581	มาก

จากตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น ระดับปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ กำหนดโครงสร้างกลุ่มเกษตรกรเปียบ ข้อบังคับร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.18, S.D. = 0.586) รองลงมา คือ กำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารและคัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.591) กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 4.04, S.D. = 0.718) และกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร (ค่าเฉลี่ย = 3.50, S.D. = 0.680) ตามลำดับ

2) ด้านการวางแผน พบว่า สมาชิกมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ วางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.32, S.D. = 0.555) รองลงมา คือ กำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและตามลักษณะสภาพภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.571) ดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (ค่าเฉลี่ย = 4.23, S.D. = 0.519) กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน (ค่าเฉลี่ย = 4.22, S.D. = 0.578) กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.504) และประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.596) ตามลำดับ

3) ด้านการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ระดับมาก 3 ประเด็น และระดับปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.32, S.D. = 0.864) รองลงมา คือ ประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.23, S.D. = 0.608) กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.620) ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.634) และจัดโครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.72, S.D. = 0.822) ตามลำดับ

4) ด้านการประสานงาน พบว่า สมาชิกมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.600) รองลงมา คือ ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย = 4.20, S.D. = 0.565) ประสานงานระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.586) เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.620) และบูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด(ค่าเฉลี่ย = 4.12, S.D. = 0.595) ตามลำดับ

5) ด้านการควบคุมคุณภาพ พบว่า สมาชิกมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.21, S.D. = 0.538) รองลงมา คือ ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.20, S.D. = 0.580) ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบงานควบคุมที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ(ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.581) และตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.630) ตามลำดับ

### ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

#### 3.1 ความคิดเห็นต่อปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ

1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว 3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด 4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชน 5) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว 6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน 7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้และ 8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบในช่องว่าง มีจำนวน 30 ข้อ มีผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.8 และ 4.9

ตารางที่ 4.8 สรุปความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115			
ประเด็นความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม	4.34	0.496	มากที่สุด
2) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.29	0.619	มากที่สุด
3) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน	4.25	0.498	มาก
4) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน)	4.18	0.499	มาก
5) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.14	0.558	มาก
6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน	4.13	0.595	มาก
7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้	4.12	0.523	มาก
8) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด	4.04	0.612	มาก
<b>รวม</b>	<b>4.19</b>		<b>มาก</b>

จากตารางที่ 4.8 สรุปได้ว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 โดยมีปัจจัยความสำเร็จ ด้านการพัฒนากลุ่ม และการบริหารกลุ่ม และด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และ 4.29 ตามลำดับ รองลงมาคือความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด มีค่าเฉลี่ย 4.25, 4.18, 4.14, 4.13, 4.12 และ 4.04 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสำเร็จในการดำเนินงาน  
ของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

ประเด็นความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว			
- เลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วม อยู่ใกล้แหล่งน้ำ และไม่เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนจนเกินไป	4.06	0.653	มาก
- ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลง ใช้วิธีการ ปลูกเป็นแถวด้วยวิธีนาดำหรือนาหยอดหรือโรยเป็นแถว	4.37	0.811	มากที่สุด
- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยชั้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่ เชื่อถือได้ที่ได้การรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแปลงพันธุ์	4.57	0.609	มากที่สุด
- ตัดพันธุ์ปนใน 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะแตกกอ ระยะ ตั้งท้อง และระยะออกรวง	4.44	0.808	มากที่สุด
- ทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวดทุกครั้งก่อนการเก็บเกี่ยว	4.46	0.639	มากที่สุด
- ลดต้นทุนการผลิต โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและใช้ปุ๋ย อินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรไล่แมลงแทน	3.98	0.772	มาก
2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว			
- ตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม เพื่อติดตามการ ตรวจแปลงให้ได้มาตรฐานไม่มีพันธุ์ปน โดยมีเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจแปลงด้วย	4.15	0.610	มาก
- จัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องคัด ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถเกี่ยวนวดข้าว เครื่องอบลด ความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัสดุรองตากข้าว กระจกอบบรรจุ และเครื่องเย็บกระสอบ	4.13	0.656	มาก
- สุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของสมาชิกแต่ละราย ส่งวิเคราะห์คุณภาพก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน	4.14	0.687	มาก



ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็นความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด			
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	4.13	0.614	มาก
- ประชาสัมพันธ์การกระจายเมล็ดพันธุ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว และเลือกใช้วิธีการกระจายพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เช่น การขายแลกเปลี่ยน ให้อืม หรือเงินเชื่อ	3.98	0.688	มาก
- ตั้งกรรมการดูแลการกระจายพันธุ์และการตลาด รวมทั้งการจัดการพันธมิตรในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก	4.03	0.712	มาก
4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน			
- พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน และสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน	4.31	0.654	มาก
- ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนกับชุมชน และระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน	4.28	0.669	มาก
- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ	4.30	0.649	มาก
5) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม			
- ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และจัดประชุมติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	4.65	0.593	มากที่สุด
- คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเสียสละมาบริหารงานในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในเลือกตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก	4.19	0.634	มากที่สุด
- ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้	4.13	0.669	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็นความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
5) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม (ต่อ)			
- สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.59	0.620	มากที่สุด
- สมาชิกมีส่วนในการกำหนดนโยบาย แผน และเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	4.14	0.661	มาก
6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน			
- เพิ่มเงินกองทุน จากแหล่งเงินทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้นหรือกู้ยืม	3.98	0.908	มาก
- บริหารกองทุนที่มีระบบตรวจสอบความโปร่งใสได้ รวมทั้งมีการปันผลให้แก่สมาชิก	4.23	0.636	มาก
- วางแผนการบริหารเงินกองทุนในด้านต่างๆ และการส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืม	4.24	0.643	มาก
- จัดสรรงบประมาณจากเงินกองทุนเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิก	4.07	0.645	มาก
7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้			
- แปลงนาสำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิตและฝึกฝนทักษะความชำนาญ	4.11	0.618	มาก
- ศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และมีการสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน ให้สมาชิกทราบ	4.13	0.554	มาก
8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่			
- สมรรถนะและความพร้อมในการปฏิบัติงาน	4.08	0.548	มาก
- จัดเวทีชุมชนให้ศูนย์ฯ ระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทางวิธีการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.03	0.561	มาก
- การสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว ในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด	4.07	0.617	มาก
- ศูนย์ข้าวชุมชนจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน	4.57	0.664	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น และระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยขึ้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแปลงพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.57, S.D. = 0.609) รองลงมา คือ การทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวขนาดทุกครั้งก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.46, S.D. = 0.639) การตัดพันธุ์ปนใน 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้อง และระยะออกรวง (ค่าเฉลี่ย = 4.44, S.D. = 0.808) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลง ใช้วิธีการปลูกเป็นแถวด้วยวิธีนาดำหรือนาหยอดหรือโรยเป็นแถว (ค่าเฉลี่ย = 4.37, S.D. = 0.811) การเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วม อยู่ใกล้แหล่งน้ำ และไม่เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนจนเกินไป (ค่าเฉลี่ย = 4.06, S.D. = 0.653) และการลดต้นทุนการผลิตโดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง (ค่าเฉลี่ย = 3.98, S.D. = 0.772) ตามลำดับ

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น และระดับน้อย 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม เพื่อติดตามการตรวจแปลงให้ได้มาตรฐาน ไม่มีพันธุ์ปน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจแปลงด้วย (ค่าเฉลี่ย = 4.15, S.D. = 0.610) รองลงมา คือ การสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของสมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.687) และการจัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องตัดทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถเกี่ยวขนาดข้าว เครื่องอบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัสดุรองตากข้าว กระสอบบรรจุ และเครื่องเย็บกระสอบ (ค่าเฉลี่ย = 2.80, S.D. = 0.1.171) ตามลำดับ

3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี (ค่าเฉลี่ย = 4.13, S.D. = 0.614) รองลงมา คือ การตั้งกรรมการดูแลการกระจายพันธุ์และการตลาด รวมทั้งการจัดหาพันธมิตรในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก (ค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.712) และประชาสัมพันธ์การกระจายเมล็ดพันธุ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวและเลือกใช้วิธีการกระจายพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินเชื่อ (ค่าเฉลี่ย = 3.98, S.D. = 0.688) ตามลำดับ

4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข่าวชุมชนมีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย มากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนและสร้างความเข้าใจ ในแนวทาง การดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.31, S.D. = 0.654) รองลงมา คือ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย = 4.30, S.D. = 0.649) และส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนกับชุมชนและระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.28, S.D. = 0.669) ตามลำดับ

5) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข่าวชุมชนมีความสำเร็จ ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น และระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย มากไปน้อย ได้แก่ การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข่าวชุมชนให้สมาชิก ทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และจัดประชุมติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย = 4.65, S.D. = 0.593) รองลงมา คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 4.59, S.D. = 0.620) คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเสียสละมาบริหารงานในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ โดยสมาชิกมีส่วนร่วม ในเลือกตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย = 4.44, S.D. = 0.703) สมาชิกมีส่วนในการกำหนด นโยบายแผน และเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.661) และการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ (ค่าเฉลี่ย = 4.13, S.D. = 0.669) ตามลำดับ

6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข่าวชุมชนมีความสำเร็จ ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผน การบริหารเงินกองทุนในด้านต่างๆ และการส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืม (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.643) รองลงมา คือ การบริหารกองทุนที่มีระบบตรวจสอบความโปร่งใสได้ รวมทั้งมีการปันผลให้แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย = 4.23, S.D. = 0.636) การจัดสรรงบประมาณจากเงินกองทุนเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย = 4.07, S.D. = 0.645) และการเพิ่มเงินกองทุน จากแหล่งเงินทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้น หรือกู้ยืม (ค่าเฉลี่ย = 3.98, S.D. = 0.908) ตามลำดับ

7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข่าวชุมชนมีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การศึกษาดูงาน กับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และมีการสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน ให้สมาชิกทราบ (ค่าเฉลี่ย = 4.13, S.D. = 0.554) รองลงมา คือ การมีแปลงนาสำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และฝึกฝนทักษะความชำนาญ (ค่าเฉลี่ย = 4.11, S.D. = 0.618) ตามลำดับ

8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สมาชิกเห็นว่า ศูนย์ข่าวชุมชนความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น และระดับมาก 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ศูนย์ข่าวชุมชนจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.57, S.D. = 0.664) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถนะและความพร้อมในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.08, S.D. = 0.548) การสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ย = 4.07, S.D. = 0.617) และการจัดเวทีชุมชนให้ศูนย์ฯ ระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทางวิธีการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.561) ตามลำดับ

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยการใช้ค่าวิเคราะห์สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างการดำเนินงาน (ตัวแปรอิสระ) กับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน (ตัวแปรตาม) ทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางใดกับตัวแปรตาม และมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด ซึ่งหากค่า p-value (Sig.) มีค่าน้อยกว่า 0.01 หรือ 0.05 แสดงว่าปฏิเสธสมมติฐานหลัก ( $H_0$ ) และยอมรับสมมติฐานรอง ( $H_1$ ) นั่นหมายความว่าตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หรือ 0.05 โดยมีผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.10

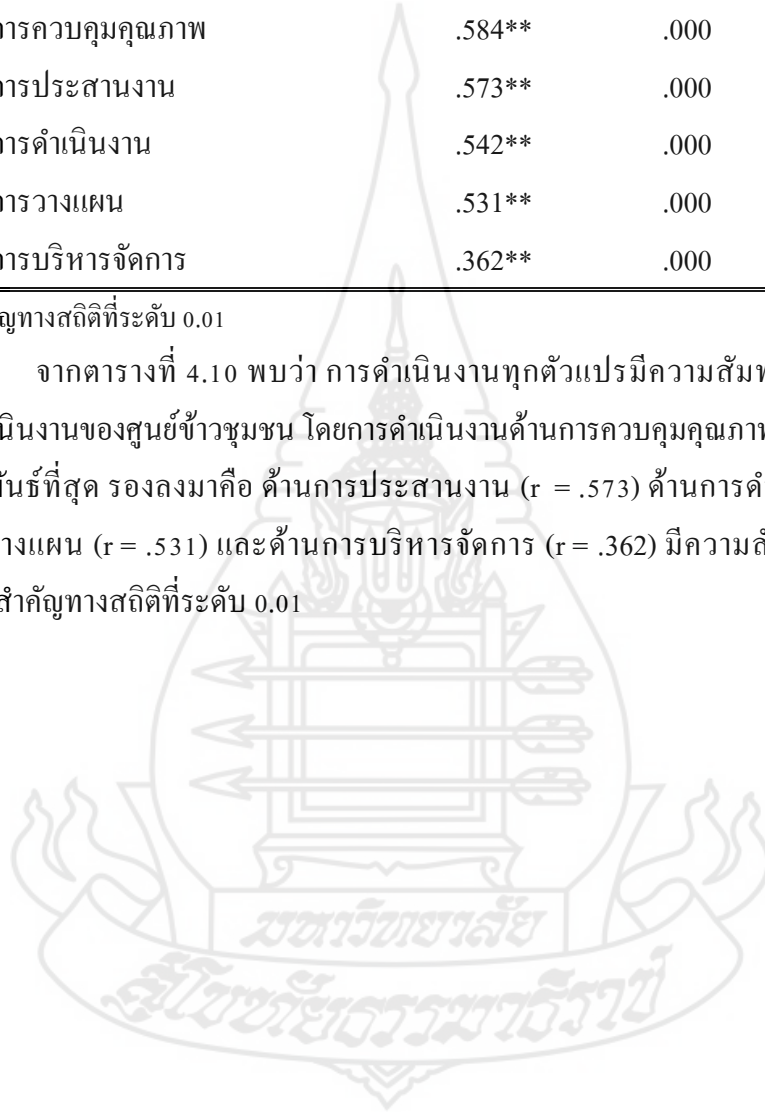
ตารางที่ 4.10 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงาน  
ของศูนย์ข่าวชุมชน

n = 115

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์
1) ด้านการควบคุมคุณภาพ	.584**	.000	ปานกลาง
2) ด้านการประสานงาน	.573**	.000	ปานกลาง
3) ด้านการดำเนินงาน	.542**	.000	ปานกลาง
4) ด้านการวางแผน	.531**	.000	ปานกลาง
5) ด้านการบริหารจัดการ	.362**	.000	ต่ำ

\*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.10 พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน โดยการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .584$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานงาน ( $r = .573$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .542$ ) ด้านการวางแผน ( $r = .531$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .362$ ) มีความสัมพันธ์ระดับต่ำสุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01



ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 8 ด้าน

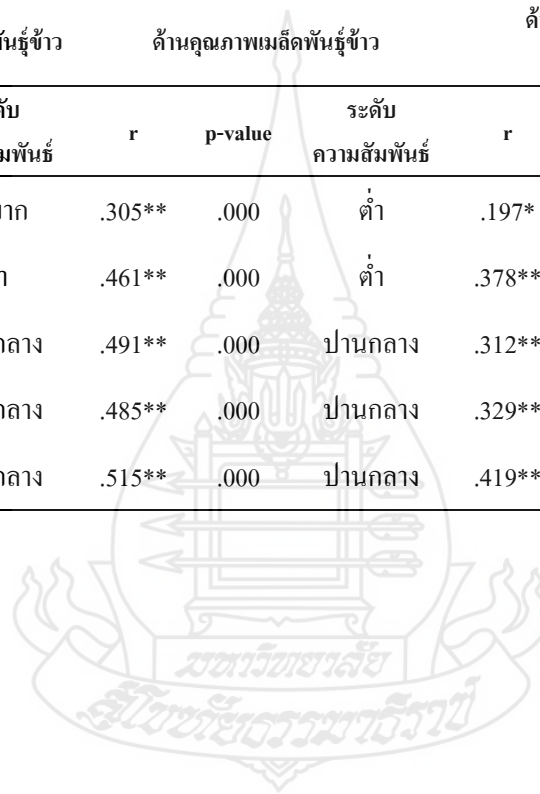
n = 115

ตัวแปร	ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว			ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว			ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด			ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน		
	r	p-value	ระดับ	r	p-value	ระดับ	r	p-value	ระดับ	r	p-value	ระดับ
			ความสัมพันธ์			ความสัมพันธ์			ความสัมพันธ์			ความสัมพันธ์
1) ด้านการบริหารจัดการ	.179*	.028	ต่ำมาก	.305**	.000	ต่ำ	.197*	.018	ต่ำมาก	.238**	.005	ต่ำ
2) ด้านการวางแผน	.332**	.000	ต่ำ	.461**	.000	ต่ำ	.378**	.000	ต่ำ	.392**	.000	ต่ำ
3) ด้านดำเนินงาน	.404**	.000	ปานกลาง	.491**	.000	ปานกลาง	.312**	.000	ต่ำ	.333**	.000	ต่ำ
4) ด้านการประสานงาน	.437**	.000	ปานกลาง	.485**	.000	ปานกลาง	.329**	.000	ต่ำ	.410**	.000	ปานกลาง
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ	.425**	.000	ปานกลาง	.515**	.000	ปานกลาง	.419**	.000	ปานกลาง	.387**	.000	ต่ำ

หมายเหตุ 1. \*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. \* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. r หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์



ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ตัวแปร	ด้านการพัฒนากลุ่ม และการบริหารกลุ่ม			ด้านการพัฒนา การบริหารจัดการกองทุน			ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้			ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่		
	r	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์	r	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์	r	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์	r	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์
	1) ด้านการบริหารจัดการ	.391**	.000	ต่ำ	.346**	.000	ต่ำ	.346**	.000	ต่ำ	.416**	.000
2) ด้านการวางแผน	.543**	.000	ต่ำ	.464**	.000	ปานกลาง	.464**	.000	ปานกลาง	.448**	.000	ปานกลาง
3) ด้านดำเนินงาน	.587**	.000	ต่ำ	.497**	.000	ปานกลาง	.497**	.000	ปานกลาง	.424**	.000	ปานกลาง
4) ด้านการประสานงาน	.594**	.000	ปานกลาง	.514**	.000	ปานกลาง	.514**	.000	ปานกลาง	.426**	.000	ปานกลาง
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ	.525**	.000	ต่ำ	.505**	.000	ปานกลาง	.505**	.000	ปานกลาง	.508**	.000	ปานกลาง

หมายเหตุ 1. \*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. \* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. r หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์





จากตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย 8 ด้าน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยการดำเนินงานด้านการประสานงาน ( $r = .437$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .425$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .404$ ) ด้านการวางแผนมี ( $r = .332$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .179$ ) มีความสัมพันธ์ระดับต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .515$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานงาน ( $r = .485$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .491$ ) และด้านการวางแผน ( $r = .461$ ) ด้านการบริหารจัดการ ( $r = .305$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด โดยการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .419$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ( $r = .378$ ) ด้านการประสานงาน ( $r = .329$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .312$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .197$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยการดำเนินงานด้านการประสานงาน ( $r = .410$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ( $r = .392$ ) ด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .387$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .333$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .238$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5) ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการพัฒนาและการบริหารกลุ่ม โดยการดำเนินงานด้านการประสานงาน ( $r = .594$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ( $r = .587$ ) ด้านการวางแผน ( $r = .543$ ) ด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .525$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .391$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน โดยการดำเนินงานด้านการประสานงาน ( $r = .514$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .505$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .497$ ) ด้านการวางแผน ( $r = .464$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .346$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยการดำเนินงานด้านการประสานงาน ( $r = .514$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .505$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .497$ ) ด้านการวางแผน ( $r = .464$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .346$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ พบว่า การดำเนินงานทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ ( $r = .508$ ) มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ( $r = .448$ ) ด้านการประสานงาน ( $r = .426$ ) ด้านการดำเนินงาน ( $r = .424$ ) และด้านการบริหารจัดการ ( $r = .416$ ) มีระดับความสัมพันธ์ต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

### 3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงาน (ตัวแปรอิสระ) กับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ตัวแปรตาม) ว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างมีการผันแปรของตัวแปรตามได้ ซึ่งกำหนดตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา คือ ด้านการบริหารจัดการ ( $X_1$ ) ด้านการวางแผน ( $X_2$ ) ด้านดำเนินงาน ( $X_3$ ), ด้านการประสานงาน ( $X_4$ ) และด้านการควบคุมคุณภาพ ( $X_5$ ) การคำนวณใช้วิธี Stepwise regression ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน  
ของศูนย์ข้าวชุมชน

ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	1.636	.294		5.556	.000**
ด้านการควบคุมคุณภาพ (X <sub>5</sub> )	.315	.081	.369	3.909	.000**
ด้านการประสานงาน (X <sub>4</sub> )	.298	.083	.337	3.570	.001**

R=.639 ,Adjusted R<sup>2</sup>=.398, SEE = 0.34335 , F = 38.715

\*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, \*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า การดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ (X<sub>5</sub>) และด้านการประสานงาน (X<sub>4</sub>) สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้ร้อยละ 39.8 (R<sup>2</sup> = 0.398) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานได้ ดังนี้

สมการรูปคะแนนดิบ คือ

$$\text{ความสำเร็จในการดำเนินงาน} = 1.636 + 0.315 (X_5) + 0.298 (X_4)$$

สมการรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$(Z_{\text{ความสำเร็จในการดำเนินงาน}}) = 0.369 (Z_{X_5}) + 0.337 (Z_{X_4})$$

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในตารางที่ 4.12 แสดงว่ามีตัวแปรอิสระ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สรุปได้ว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 2 ปัจจัย (p>0.05) ได้แก่ ด้านการควบคุมคุณภาพและด้านการประสานงาน

#### ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

4.1 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านการประสานงาน และ 5) ด้านการควบคุมคุณภาพ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบในช่องว่าง มีจำนวน 25 ข้อ โดยมีผลการศึกษา ดังตาราง 4.13 และ 4.14

ตารางที่ 4.13 สรุปภาพรวมปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115			
ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการควบคุมคุณภาพ	2.09	0.828	น้อยที่สุด
2) ด้านการบริหารจัดการ	1.94	0.643	น้อยที่สุด
3) ด้านการวางแผน	1.84	0.787	น้อยที่สุด
4) ด้านการประสานงาน	1.74	0.835	น้อยที่สุด
5) ด้านการดำเนินงาน	1.61	0.885	น้อยที่สุด
<b>รวม</b>	<b>1.84</b>		<b>น้อยที่สุด</b>

แปลผล 1.00-1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 = ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 สรุปได้ว่า สมาชิกมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 โดยมีปัญหาด้านการควบคุมคุณภาพมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.09 รองลงมาคือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย 1.94, 1.94, 1.84, 1.74 และ 1.61 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการบริหารจัดการ			
- กำหนดคุณสมบัติของสมาชิก และคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม	1.34	0.804	น้อยที่สุด
- กำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร	1.37	0.809	น้อยที่สุด
- กำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่ง	3.51	1.195	มาก
- คัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม	2.03	1.112	น้อย
- กำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับ	1.47	0.872	น้อยที่สุด
2) ด้านการวางแผน			
- วางแผนงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต	1.67	0.905	น้อยที่สุด
- กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน	1.63	0.872	น้อยที่สุด
- กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดพันธุ์	2.83	1.306	มาก
ตรงตามความต้องการของตลาด			
- กำหนดช่วงเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า	1.64	0.890	น้อยที่สุด
และสภาพภูมิอากาศ			
- ประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิต	1.62	0.893	น้อยที่สุด
เมล็ดพันธุ์			
- ดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และ	1.64	0.890	น้อยที่สุด
เป้าหมายขององค์กร			
3) ด้านการดำเนินงาน			
- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแล	1.63	0.986	น้อยที่สุด
แปลงพันธุ์			
- กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	1.61	0.952	น้อยที่สุด
- จัดโครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์	1.58	0.858	น้อยที่สุด
- ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	1.63	0.986	น้อยที่สุด
- ประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	1.62	0.976	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
4) ด้านการประสานงาน			
- ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน	1.54	0.939	น้อยที่สุด
- ประสานงานระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด	1.48	0.940	น้อยที่สุด
- บูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด	2.56	1.193	ปานกลาง
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนด้วยกัน	1.50	0.912	น้อยที่สุด
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น	1.65	1.1163	น้อยที่สุด
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ			
- คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม	1.77	1.020	น้อยที่สุด
- ตรวจสอบและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว	1.90	0.908	น้อย
- ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว	1.87	1.005	น้อยที่สุด
- ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการงานและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ	2.85	1.194	มาก

จากตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ระดับน้อย 1 ประเด็น และระดับน้อยที่สุด 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่ง (ค่าเฉลี่ย = 3.51, S.D. = 1.195) รองลงมา คือ การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 2.03, S.D. = 1.112) การกำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับ (ค่าเฉลี่ย = 1.47, S.D. = 0.872) กำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร (ค่าเฉลี่ย = 1.37, S.D. = 0.809) และการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกและคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 1.34, S.D. = 0.804) ตามลำดับ

2) ด้านการวางแผน พบว่า สมาชิกมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น และระดับน้อยที่สุด 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย = 2.83, S.D. = 1.306) รองลงมา คือ การวางแผนงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 1.67, S.D. = 0.905) กำหนดช่วงเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า ตรงตามสภาพภูมิอากาศและดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร (ค่าเฉลี่ย = 1.64, S.D. = 0.890) กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน (ค่าเฉลี่ย = 1.63, S.D. = 0.872) และการประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 1.62, S.D. = 0.893) ตามลำดับ

3) ด้านการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์และติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 1.63, S.D. = 0.986) รองลงมา คือ การประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 1.62, S.D. = 0.976) กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 1.61, S.D. = 0.952) และจัดโครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 1.58, S.D. = 0.858) ตามลำดับ

4) ด้านการประสานงาน พบว่า สมาชิกมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น และระดับน้อยที่สุด 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ บูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด (ค่าเฉลี่ย = 2.56, S.D. = 0.940) รองลงมา คือ การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 1.65, S.D. = 1.163) การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย = 1.54, S.D. = 0.939) การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน (ค่าเฉลี่ย = 1.50, S.D. = 0.912) และการประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด (ค่าเฉลี่ย = 1.48, S.D. = 0.940) ตามลำดับ

5) ด้านการควบคุมคุณภาพ พบว่า สมาชิกมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ระดับน้อย 1 ประเด็น และระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการงานและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ (ค่าเฉลี่ย = 2.85, S.D. = 1.194) รองลงมา คือ การตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 1.90, S.D. = 0.908) การควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 1.87, S.D. = 1.005) และการคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 1.77, S.D. = 1.020) ตามลำดับ

#### 4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านการประสานงาน และ 5) ด้านการควบคุมคุณภาพ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบในช่องว่าง มีจำนวน 15 ข้อ โดยมีผลการศึกษาดังตาราง 4.15 และ 4.16



ตารางที่ 4.15 สรุปภาพรวมข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการบริหารจัดการ	4.12	0.832	มากที่สุด
2) ด้านการวางแผน	4.17	0.736	มาก
3) ด้านการดำเนินงาน	4.14	0.635	มากที่สุด
4) ด้านการประสานงาน	4.32	0.606	มากที่สุด
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ	4.10	0.738	น้อย
<b>รวม</b>	<b>4.17</b>		<b>มากที่สุด</b>

แปลผล 1.00-1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 = ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.15 สรุปได้ว่า สมาชิกมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 โดยมีข้อเสนอแนะด้านการประสานงานมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.32 รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการควบคุมคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 4.17, 4.14, 4.12, และ 4.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1) ด้านการบริหารจัดการ			
- คณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน	4.07	0.758	มาก
- การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีระบบ	4.18	1.056	มากที่สุด

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
2) ด้านการวางแผน			
- การศึกษาและเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	4.10	0.783	มาก
- การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม	4.35	1.085	มากที่สุด
- วางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน	4.11	0.792	มาก
- การมีแผนการช่วยเหลือและฟื้นฟูให้สมาชิก กรณีที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ	4.16	0.696	มาก
3) ด้านการดำเนินงาน			
- การต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ข้าวชุมชน	4.60	0.686	มากที่สุด
- การจัดการด้านการตลาดให้มีการเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ข้าวชุมชน เช่น การจำหน่ายให้บริษัทเอกชน หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากข้าว	4.16	0.721	มาก
- การวัดความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	3.67	0.943	ปานกลาง
4) ด้านการประสานงาน			
- ประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง	4.17	0.729	มาก
- ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตและสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	4.24	0.670	มาก
- ประสานงานกับเครือข่ายในจังหวัดในด้านการผลิตและการกระจายพันธุ์	4.47	0.809	มากที่สุด
- การเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและผู้ประกอบการในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น	4.41	0.867	มากที่สุด

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ			
- การจัดให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ	4.09	0.749	มาก
- การจัดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.10	0.799	มาก

จากตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น และระดับมาก 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีระบบ (ค่าเฉลี่ย = 4.18, S.D. = 1.056) รองลงมา คือ คณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.07, S.D. = 0.758) ตามลำดับ

2) ด้านการวางแผน พบว่า สมาชิกมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น และระดับมาก 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 4.35, S.D. = 1.085) รองลงมา คือ การมีแผนการช่วยเหลือและฟื้นฟูให้สมาชิกกรณีที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.696) วางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.11, S.D. = 0.792) และการศึกษาและเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.10, S.D. = 0.783) ตามลำดับ

3) ด้านการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ระดับมาก 1 ประเด็น และระดับปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.60, S.D. = 0.686) รองลงมา คือ การจัดการด้านการตลาดให้มีการเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ข้าวชุมชน เช่น การจำหน่ายให้บริษัทเอกชน หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.16, S.D. = 0.721) และการวัดความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 3.67, S.D. = 0.943) ตามลำดับ

4) ด้านการประสานงาน พบว่า สมาชิกมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น และระดับมาก 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การประสานงานกับเครือข่ายในจังหวัดในด้านการผลิตและการกระจายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.809) รองลงมา คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและผู้ประกอบการในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.41, S.D. = 0.867) การประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตและสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.670) และการประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 4.17, S.D. = 0.729) ตามลำดับ

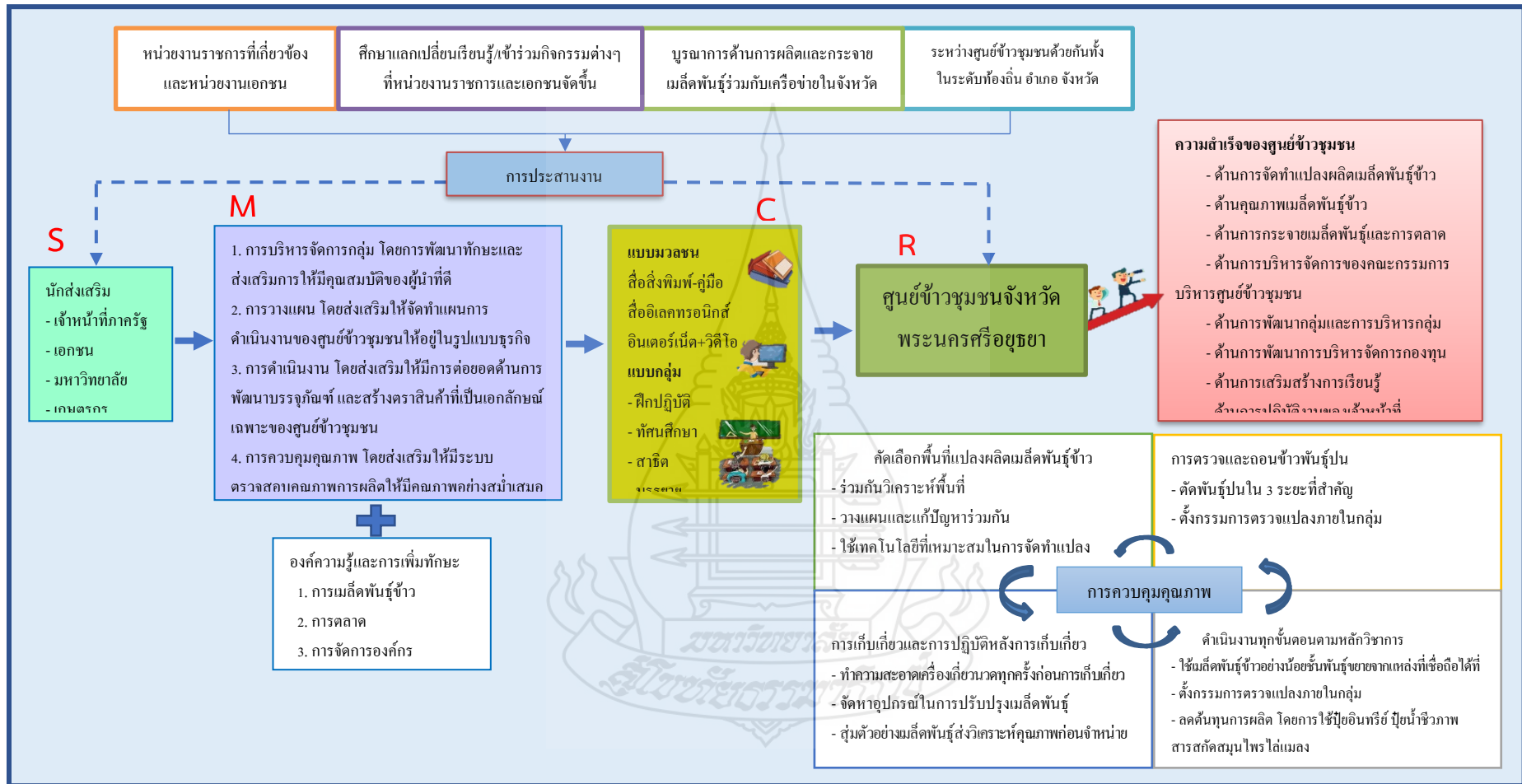
5) ด้านการควบคุมคุณภาพ พบว่า สมาชิกมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การจดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย = 4.10, S.D. = 0.799) รองลงมา คือ การจัดให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.749) ตามลำดับ

## ตอนที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 – 4 ประกอบด้วย การดำเนินงาน ความสำเร็จ ปัญหาและข้อเสนอ ในการสังเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 4.17 และนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร และใช้แบบจำลองการสื่อสาร ของ เดวิด เบอ์โร โด ในการสร้างกรอบแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ดังภาพที่ 4.1

ตารางที่ 4.17 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ประเด็นประเด็นปัญหา	แนวทางในการส่งเสริมศูนย์ข้าวชุมชน	วิธีการ
<b>ด้านการบริหารจัดการ</b>	1. วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อย่างมีระบบ	1. แบบบุคคลต่อบุคคล โดยให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/เอกชน/ มหาวิทยาลัย/เกษตรกรผู้นำ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้ 1) ลงพื้นที่เยี่ยมไร่นาและ บ้านของเกษตรกร
ขาดการกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ และการคัดเลือก คณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม	2. คณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการเข้ารับการฝึกอบรม การลงพื้นที่ดูแปลง/กลุ่มที่มี ศักยภาพ ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนา สมรรถนะ	2) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริม มาติดต่อที่สำนักงาน 3) การติดต่อทางโทรศัพท์
<b>ด้านการวางแผน</b>	3. การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอด กิจกรรมการผลิตในกลุ่ม	2. แบบกลุ่ม โดยใช้วิธีการ ประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงาน
การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ ในแต่ละชนิดพันธุ์ยังไม่ตรงตามความ ต้องการของตลาด	4. ประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ สร้างความ เข้าใจ ชี้แจงเรื่องการเงินให้สมาชิกทราบและ รับรู้ร่วมกัน จัดสรรสวัสดิการสมาชิก	3. แบบมวลชน โดยใช้เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ภาพโฆษณา หรือโปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การจัด นิทรรศการ และการใช้สื่อ สมัยใหม่
<b>ด้านการดำเนินงาน</b>	5. การมีแผนการช่วยเหลือและฟื้นฟูให้ สมาชิกกรณีที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ	
การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์และติดตาม การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวค้อยข้างน้อย	6. การต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และ สร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ ศูนย์ข้าวชุมชน	
<b>ด้านการประสานงาน</b>	7. ประสานงานกับเครือข่ายในจังหวัดในด้าน การผลิตและการกระจายพันธุ์	
บูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด และการเปิด โอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิก ได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงาน ราชการและเอกชนจัดขึ้นค้อยข้างน้อย	8. การจัดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว	
<b>ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>	9. การจัดให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการ ผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ	



ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถสรุป ดังนี้

นักส่งเสริม เป็นสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานงานราชการ เอกชน มหาวิทยาลัย และเกษตรกรผู้นำ โดยอาจบูรณาการร่วมกันในการทำหน้าที่นำข้อมูลข่าวสาร ให้กับสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ผู้รับสาร) ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่นักส่งเสริมนำไปถ่ายทอด ให้กับผู้รับสาร จะเป็นเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยประเด็น ที่ต้องดำเนินการส่งเสริมเป็นอันดับแรกคือ (1) การบริหารจัดการกลุ่ม โดยการพัฒนาทักษะ และส่งเสริมผู้นำให้มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี (2) การวางแผน โดยส่งเสริมให้จัดทำแผนการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชนให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ (3) การดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้มีการต่อยอดด้านการพัฒนา บรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ข้าวชุมชน และ (4) การควบคุมคุณภาพ โดยส่งเสริมให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ สำหรับเนื้อหาความรู้ ที่เกี่ยวกับการเมล็ดพันธุ์ข้าว การตลาด และการจัดการองค์กร ให้พิจารณานักส่งเสริมส่งเสริมองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะเพิ่มเติมตามความต้องการของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ให้กับผู้รับสารของนักส่งเสริมจะผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น (1) สื่อแบบมวลชน ได้แก่ สื่อ สิ่งพิมพ์ที่เป็นคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นอินเทอร์เน็ตและวิดีโอทัศน์ (2) สื่อแบบกลุ่ม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษา การสาธิต และบรรยาย ทั้งนี้ นักส่งเสริมและผู้รับสารต้องมีการประสานงาน กันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำให้คำปรึกษาในการการดำเนินงาน มีการติดตามประเมินผล การดำเนินงานรวมไปถึงการร่วมกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกกิจกรรมของกลุ่มด้วย เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จต่อไป

## บทที่ 5

### สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

#### 1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

##### 1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
- 1.1.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 1.1.3 เพื่อศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
- 1.1.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

##### 1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

**1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย** คือ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563 กิจกรรมหลักการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 6 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกรวมจำนวน 161 ราย (ที่มา: สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2564) และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง, 2557) ได้จำนวน 115 ราย



**1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

**1.2.3 ทดสอบความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัย** คือ ทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความตรง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.843 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.950 ตอนที่ 4.1 เท่ากับ 0.974 และตอนที่ 4.2 เท่ากับ 0.934

**1.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม** โดยเก็บข้อมูลสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 แห่ง รวมจำนวน 115 ราย

**1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล** โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

### 1.3 ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

#### 1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1) สภาพทั่วไปของสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.1 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.74 ปี ร้อยละ 54.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 ราย และสมาชิกส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำนา เฉลี่ย 22.86 ปี **สภาพทางสังคม** พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเป็นระยะเวลา เฉลี่ย 5.10 ปี ไม่มีตำแหน่งในชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน และเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นในสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเนื่องจากต้องการเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้ **สภาพทางเศรษฐกิจ** พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในการทำนาแบ่งเป็น แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.93 ราย แรงงานนอกครัวเรือนหรือจ้างแรงงาน เฉลี่ย 4.00 ราย มีลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้ในการผลิตข้าวแยกเป็นพื้นที่ของตนเองหรือครอบครัว เฉลี่ย 16.17 ไร่ และพื้นที่เช่าเฉลี่ย 27.55 ไร่ โดยจำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าวทั้งหมด เฉลี่ย 28.17 ไร่ ซึ่งได้ผลผลิตข้าว ในฤดูกาลผลิตปี 2563/64 แบ่งเป็นข้าวคุณภาพดี เฉลี่ย 23,624.37 กิโลกรัม เมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 14,316.67 กิโลกรัม ส่วนใหญ่

ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองในการทำนา สมาชิก มีรายได้จากการประกอบอาชีพประกอบด้วย จากการขายข้าวคุณภาพดี เฉลี่ย 179,167.90 บาท/ปี จากการขายเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 119,744.44 บาท/ปี จากการทำการเกษตรอื่น เฉลี่ย 110,764.35 บาท/ปี และรายได้จากนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 96,962.96 บาท/ปี ใช้ต้นทุนในการผลิตข้าว เฉลี่ย 5,598.60 บาท/ไร่ โดยเป็นค่าเช่าที่นามากที่สุด เฉลี่ย 1,132.66 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 927.14 บาท/ไร่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เฉลี่ย 607.18 บาท/ไร่ ค่าเตรียมดิน เฉลี่ย 587.10 บาท/ไร่ ค่าเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 500.51 บาท/ไร่ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 492.55 บาท/ไร่ ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง เฉลี่ย 425.80 บาท/ไร่ ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช เฉลี่ย 307.55 บาท/ไร่ ค่าจ้างฉีดสารเคมี เฉลี่ย 259.01 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยอินทรีย์ เฉลี่ย 265.10 และค่าจ้างปลูก เฉลี่ย 94.00 บาท/ไร่

**1.3.2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน** พบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การกำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับร่วมกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร โดยสมาชิกในกลุ่ม การกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม ระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร **ด้านการวางแผน** พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 6 ประเด็น คือ วางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต การกำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและตามลักษณะสภาพภูมิอากาศ การดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด และการประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ **ด้านการดำเนินงาน** พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์ ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การประเมินและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การจัด โครงการหรือกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์ **ด้านการประสานงาน** พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น คือ การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน การประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน และการบูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด **ด้านการควบคุมคุณภาพ** พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม การควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์

และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว การดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบงานควบคุมที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ และการตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว

### 1.3.3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

1) ความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพและการบริหารกลุ่ม และด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมากที่สุด รองลงมา คือ ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านการพัฒนา การบริหารจัดการกองทุน ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด

(1) ความสำเร็จด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็นใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยขึ้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่เชื่อถือได้ที่ได้การรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแปลงพันธุ์มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น ลดต้นทุนการผลิตโดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง น้อยที่สุด

(2) ความสำเร็จด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม เพื่อติดตามการตรวจแปลงให้ได้มาตรฐานไม่มีพันธุ์ปน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจแปลงด้วย มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น จัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องคัดทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถเกี่ยวนวดข้าว เครื่องอบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าว หรือวัสดุรองตากข้าว กระจอบบรรจุ และเครื่องเย็บกระจอบ น้อยที่สุด

(3) ความสำเร็จด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น ประชาสัมพันธ์การกระจายเมล็ดพันธุ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว และเลือกใช้วิธีการกระจายพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินเชื่อ น้อยที่สุด

(4) ความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนและสร้างความเข้าใจในแนวทาง การดำเนินงาน มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนกับชุมชนและระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน น้อยที่สุด

(5) ความสำเร็จด้านการพัฒนาการปกครองและการบริหารกลุ่ม สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข่าวชุมชนให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และจัดประชุมติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ น้อยที่สุด

(6) ความสำเร็จด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น วางแผนการบริหารเงินกองทุนในด้านต่างๆ และการส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืม มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น เพิ่มเงินกองทุน จากแหล่งเงินทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้นหรือกู้ยืม น้อยที่สุด

(7) ปัจจัยความสำเร็จด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และมีการสรุปและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานให้สมาชิกทราบ มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น แปรลงนสำหรับการเรียนรู้ อบรม สานิตและฝึกฝนทักษะความชำนาญ น้อยที่สุด

(8) ความสำเร็จด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ศูนย์ข่าวชุมชน จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น จัดเวทีชุมชนให้ศูนย์ฯ ระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข่าว น้อยที่สุด

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน สามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานมีผลต่อความสำเร็จทุกด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน โดยการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ มีระดับความสัมพันธ์ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานงาน ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผน และด้านการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า การดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ และด้านการประสานงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จได้ร้อยละ 39.8 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นๆ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน และด้านดำเนินงาน ไม่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

#### 1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

##### 1) ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

(1) สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมี ปัญหาด้านการควบคุมคุณภาพ มากที่สุด รองลงมา คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านดำเนินงาน

(2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น กำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่ง เป็นปัญหามากที่สุด

(3) ปัญหาด้านการวางแผน อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดพันธุ์ ตรงตามความต้องการของตลาด เป็นปัญหามากที่สุด

(4) ปัญหาการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์ และติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสมาชิกไม่ได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆ ในกลุ่ม เป็นปัญหามากที่สุด

(5) ปัญหาการประสานงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น บูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด เป็นปัญหามากที่สุด

(6) ปัญหาการควบคุมคุณภาพ อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการงาน และการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ เป็นปัญหามากที่สุด

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

(1) ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะด้านการประสานงานมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการควบคุมคุณภาพ

(2) ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีระบบ มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็นคณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน น้อยที่สุด

(3) ข้อเสนอแนะด้านการวางแผน สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น การศึกษาและเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน น้อยที่สุด

(4) ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงาน สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น การต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ข้าวชุมชน มากที่สุด และมีความคิดเห็นในการวัดความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง น้อยที่สุด

(5) ข้อเสนอแนะด้านการประสานงาน สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น การเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและผู้ประกอบการในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็นประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง น้อยที่สุด

(6) ข้อเสนอแนะด้านการควบคุมคุณภาพ สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในประเด็น การจดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มากที่สุด และมีความคิดเห็นในประเด็น การจัดให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ น้อยที่สุด

## 2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

### 2.1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

**2.1.1 สภาพทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน** ร้อยละ 59.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 40.9 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.7 ปี สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 ราย และมีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 22.86 ปี ซึ่งการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน ยังอยู่ในช่วงวัยกลางคน วัยทำงาน ยังมีแรงมีกำลังในการทำงาน พร้อมทั้งจะพัฒนาและดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน ได้ ถึงแม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาไม่สูงมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานทิพย์ วงศ์แก้ว (2556, น.147) ที่ได้ศึกษาศักยภาพการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตามระบบเกษตรที่เหมาะสมในเขตที่ราบเชิงเขา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า สมาชิกที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่เหมาะสม ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุเฉลี่ย 50.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.09 คน ซึ่งใกล้เคียงกับส่วนสมาชิกที่ผลิตข้าวทั่วไปส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.65 คน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ชลธิชา เชี่ยวชาญ (2555, น.71) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.61 ปี จบการศึกษาต่ำกว่าหรือระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.41 คน ดังนั้น แสดงให้เห็นว่า สมาชิกยังอยู่ในช่วงวัยกลางคน วัยทำงาน ยังมีแรงมีกำลังในการทำงาน และระดับการศึกษาไม่ใช่ปัญหาหรือข้อจำกัดในการพัฒนาและดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน

**2.1.2 สภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน** มีเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน คือ ต้องการเมล็ดข้าวพันธุ์ดี ไว้ใช้ ส่วนใหญ่มีเข้าร่วมเป็นสมาชิกต่ำกว่า 5 ปี ไม่มีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และส่วนใหญ่นอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนแล้ว ยังเป็นสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา สีหาหาลี (2556, น.72) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สมาชิกเกือบทั้งหมดเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อต้องการมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ไว้ปลูกเอง แตกต่างจาก ชลาลัย หมวดสรทิพย์ (2556, น.92 - 93) ที่ได้ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดประทุมธานี พบว่า คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน มีตำแหน่งทางสังคมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งในศูนย์มาแล้ว 10 - 12 ปี

แสดงให้เห็นว่า การมีตำแหน่งหรือไม่มีตำแหน่งทางสังคม หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรอื่น ไม่ใช่ข้อจำกัดและไม่ส่งผลต่อการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

**2.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน** มีแรงงานในการทำนาแบ่งเป็น แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 1.93 ราย แรงงานนอกครัวเรือนหรือจ้างแรงงาน เฉลี่ย 4.00 ราย มีพื้นที่ ในการผลิตข้าวเป็นของตนเองหรือครอบครัว เฉลี่ย 16.17 ไร่ และพื้นที่เช่า เฉลี่ย 27.55 ไร่ โดยพื้นที่ ในการผลิตข้าวทั้งหมด เฉลี่ย 28.17 ไร่ ในฤดูกาลผลิตปี 2563/64 มีผลผลิตข้าว แบ่งเป็นข้าวคุณภาพดี เฉลี่ย 23,624.37 กิโลกรัม เมล็ดพันธุ์ข้าว เฉลี่ย 14,316.67 กิโลกรัม มีรายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี เฉลี่ย 179,167.90 บาท/ปี จากการขายเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 119,744.44 บาท/ปี จากการทำการเกษตรอื่น เฉลี่ย 110,764.35 บาท/ปี และรายได้จากนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 96,962.96 บาท/ปี จากข้อมูลจะเห็นว่า รายได้จากขายเมล็ดพันธุ์ข้าวมีสัดส่วนที่สูงกว่ารายได้จากการขายข้าวคุณภาพดี เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วน ของผลผลิตข้าวคุณภาพกับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีสัดส่วนแตกต่างกันค่อนข้างสูง ส่วนต้นทุนในการผลิตข้าว ของสมาชิก เฉลี่ย 5,598.60 บาท/ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับ จีวรธรรม กมลศิลป์ (2560, น.80 - 81) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกที่ศูนย์ข้าวชุมชน ได้รับรางวัล มีต้นทุนการผลิตข้าว ปี 2560 เฉลี่ย 5,191.82 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ สมาชิกยังใช้แหล่ง เงินทุนของตนเองในการทำนา แตกต่างจาก ศาสตรา จันทรไทร (2557, น.70) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติ ตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม พบว่า สมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชนเกือบทั้งหมดใช้เงินทุนหลักจากการกู้ยืม ธ.ก.ส.

## 2.2 ตำแหน่งงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนสมาชิกมีการดำเนินงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการและประสานงาน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จ ที่จะเกิดขึ้นในองค์กรใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยอาศัยคณะกรรมการ บริหารกลุ่มที่มีความเป็นผู้นำที่ดี มีความสามารถในวางแผนการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาการทำงาน ของสมาชิก การประสานงานกับเครือข่าย และคณะกรรมการบริหารกลุ่มกับสมาชิกต้องมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของกลุ่มด้วย นอกจากนี้ การดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือก พื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม การตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว การควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว โดยการดำเนินงานทุกขั้นตอนจะต้องมีระบบงานควบคุม ที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.45 - 46) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหาร



จัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร โดยพบว่า การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้วย ได้แก่ 1) ด้านกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกจะต้องให้ความร่วมมือ คณะกรรมการมีวิสัยทัศน์ มีแผนการดำเนินการ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการผลิต มีพื้นที่แปลงพันธุ์ มีการคัดพันธุ์เป็นอย่างดี มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าวเมล็ดพันธุ์ มีการส่งตัวอย่างให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสกลนครตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี 3) ด้านการตลาด มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้มีความน่าเชื่อถือ 4) ด้านการเรียนรู้ สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาคูงาน 5) กองทุนหมุนเวียน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนมีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน มีปันผล มีการตรวจสอบบัญชีกองทุนและมีสรุปผลการดำเนินงานทุกปี

### 2.3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3.1 ความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว 3) ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด 4) ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน 5) ด้านการพัฒนาชุมชนและการบริหารกลุ่ม 6) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน 7) ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ และ 8) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่พิจารณารายด้านพบว่า มีความสำเร็จในการดำเนินงานมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาชุมชนและการบริหารกลุ่ม เกิดจากการที่ศูนย์ข้าวชุมชนมีคณะกรรมการบริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเสียสละมาบริหารงานในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ รวมถึงมีการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และจัดประชุมติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เกิดจากการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยชั้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่เชื่อถือได้ที่ได้การรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแปลงพันธุ์ การตัดพันธุ์ปนใน 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้อง และระยะออกรวง และการทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวดทุกครั้งก่อนการเกี่ยวเกี่ยว ซึ่งแตกต่างจากจิตติพัฒน์ จำเริญเจือ (2557, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ความยั่งยืน พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ความยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาด้านการเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่กับสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มพึ่งพากันแบบครอบครัวเสมือนพี่กับน้องการเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเมล็ดพันธุ์การมีตลาดรองรับที่ยั่งยืน ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

**2.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน** มีจำนวน 2 ปัจจัย คือ 1) การดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพ โดยการคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว จะทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนสามารถรักษาคุณภาพ สร้างความน่าเชื่อถือ ให้กลุ่มลูกค้าได้ และ 2) การดำเนินงานด้านการประสานงาน โดยการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการ และสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น รวมถึงการประสานงาน กับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชนอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนเกิดการสร้างเครือข่าย เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจาก รัฐฉินท์ อัมมินทร (2556, น.84 - 94) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าด้านการตลาด ที่มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ ภายในชุมชน มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด มีวิธีการขายหลายชนิด การใช้กลุ่มเป็นตัวกลาง ในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านนาชุมมีความเข้มแข็ง

### 3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะใน 3 ประเด็น ดังนี้

#### 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

##### 3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้เกี่ยวข้อง

1) ภาพรวมความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากยังพบ ปัญหาด้านการควบคุมคุณภาพมากที่สุด คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในทุกขั้นตอน ยังขาดระบบการจัดการและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ ดังนั้น คณะกรรมการบริหารหรือสมาชิกจึงต้องมีการศึกษาอบรมเพิ่มเติม อาจใช้วิธีคัดเลือกตัวแทนกลุ่ม ที่มีความสนใจ โดยจะต้องกลับมาถ่ายทอดให้สมาชิก และสามารถวางระบบการจัดการสำหรับการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในเป็นไปตามหลักวิชาการได้

2) ด้านการควบคุมคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น โดยคณะกรรมการกลุ่ม/ผู้นำต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น สอบถามความต้องการการได้รับความรู้ของสมาชิกเพื่อให้ตรงตามความต้องการ จัดการประชุมที่น่าสนใจ จัดสวัสดิการให้สมาชิกอย่างทั่วถึง

3) ด้านการประสานงาน ศูนย์ข่าวชุมชนควรมีการติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ และเครือข่ายศูนย์ข่าวชุมชนเพิ่มมากขึ้น ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและก่อให้เกิดความเข้มแข็ง

### 3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ศูนย์ข่าวชุมชนเป็นกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการข้าว เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่อาจไม่เพียงพอ จึงควรประสานงานหรือบูรณาการร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการลงพื้นที่ติดตามและร่วมกิจกรรมกับกลุ่มให้เกิดความต่อเนื่อง

2) กรมการข้าวควรเพิ่มหลักสูตรฝึกอบรมในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การตลาด ให้ศูนย์ข่าวชุมชน โดยเลือกใช้สื่อแบบผสมผสาน มีการบรรยาย ฝึกปฏิบัติ สาธิต เพื่อให้ได้เห็นภาพและได้ทดลองทำ โดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) หน่วยงานภาครัฐควรมีการประสานงานกับหน่วยงานเอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือดูแลถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงาน

### 3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ในกลุ่มอื่นๆ หรือในภูมิภาคอื่น

2) ควรมีการศึกษาศูนย์ข่าวชุมชนในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้คนชุมชนร่วมในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

3) ควรมีการศึกษาตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข่าวชุมชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีความยั่งยืนต่อไป



บรรณานุกรม

## บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2557). คู่มือโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนปี 2557. กรุงเทพมหานคร.
- กรมการข้าว. (2560). ระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิวธรรมดาการพิมพ์.
- กรมการข้าว. (2563). โครงการยกระดับศูนย์ข้าวชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีและมีมาตรฐาน. กรมการข้าว, กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ชุมชน. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้นจาก <http://farmer.doae.go.th>
- กิตติพงษ์ รุ่งงาม . (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.
- กมลรัตน์ นิมพาลี. (2554). การวิเคราะห์การถดถอย. สืบค้นจาก <https://krupumbiokamonrat.files.wordpress.com/>
- จิตติพัฒน์ จำเริญเจือ. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- จิรวรรณ กมลศิลป์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.
- เฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ (2563). “แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.
- ชลาลัย หมวดสรทิพย์. (2556). ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.

- ชลธิชา เชี่ยวชาญ. (2555). *ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เจ็ดพงษ์ ชีระจิตต์. (2563). “การใช้การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร, สายสุดา ปั้นตระกูล. (2561). *การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านวิชาการสู่ผู้ดูแลเด็กเล็ก. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.*
- ปานทิพย์ วงษ์แก้ว. (2556). *ศักยภาพการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมในเขตที่ราบเชิงเขา จังหวัดพิจิตร โลก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาส่งเสริมการเกษตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- พนัส หันนาคินทร์. (2544). *หลักการบริหารการ โรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2563). “แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนา*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- มานน เชี่ยวประจวบ. (2557). *การจัดการการดำเนินงาน. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.*
- รัฐชนันท์ อัมมินทร. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภอลำลูกกา จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *การวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- ศาสดา จันทร์ไตร. (2557). *การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สัจจา บรรจงศิริ. (2552). *การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน* (วิทยาศาสตร์คุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.

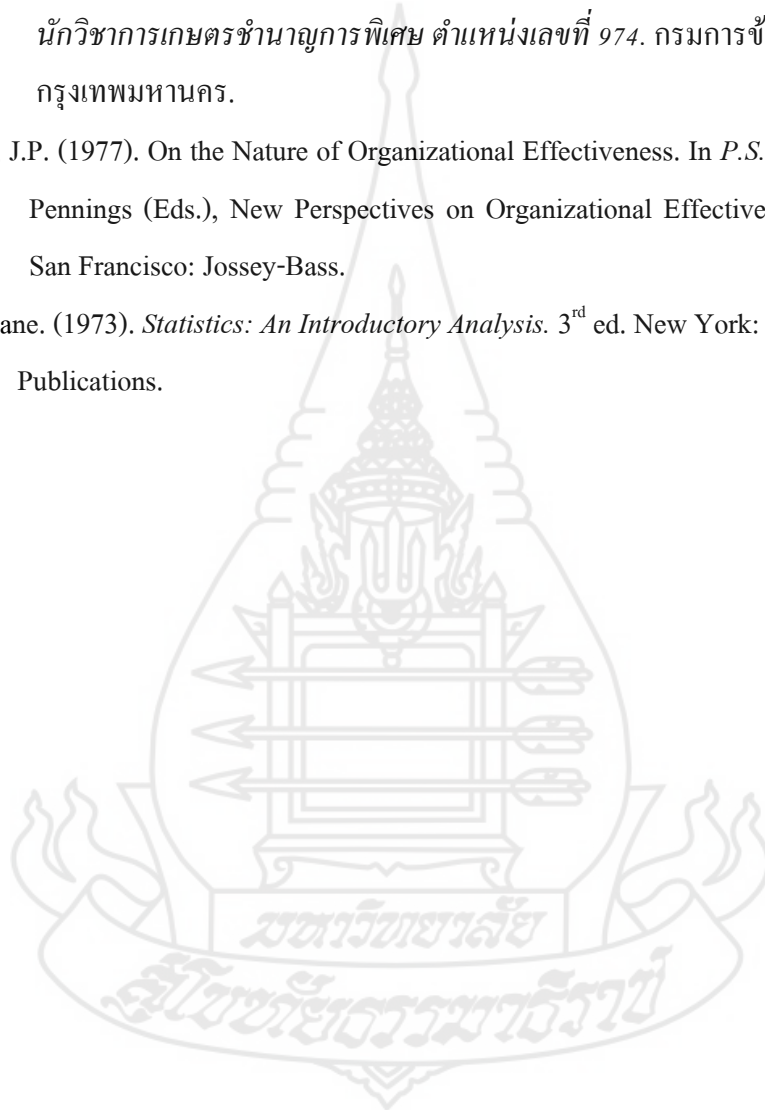
- สุนิตสา พรหมเดชะ. (2557). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริม การเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุพัตรา สีหาหาลี. (2556). *ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้ โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุริรัช วงษ์ทิพย์. (2561). *เครือข่ายสังคมออนไลน์. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ เพื่อดึงดูดผู้บริโภคในยุคดิจิทัล*. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร.
- สมยศ นาวิการ. (2550). *การบริหาร. การบริหารโดยวัตถุประสงค์ (MBO) การตัดสินใจของผู้บริหาร แบบมีส่วนร่วม, QC. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์บรรณกิจ (1991) จำกัด.*
- สมคิด บางโม. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิทย์พัฒนา.
- เสนาะ ดิยาวี. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2563). *บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2563). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้นจาก <https://www.http://osthailand.nic.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร*. สืบค้นจาก <http://www.oae.go.th/view/1/ภาวะการเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงาน/TH-TH>.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว. (2564). *โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทยด้านการผลิต ปี 2563 – 2567*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว. (2562). *แผนปฏิบัติการระยะ 20 ปี ของกรมการข้าว (พ.ศ. 2561 – 2580)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2564). *สถิติจำนวนประชากร*. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว. (2563). *คู่มือดำเนินงานกิจกรรมหลักเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2563*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว. (2555). *ศูนย์ข้าวชุมชนฐานการพัฒนาการผลิตข้าวเชิงชุมชนที่ยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัทนิเวศรรวมคา การพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

อุมา ประสิทธิ์วัฒนเสรี. (2564). “รายงานผลการดำเนินงาน เรื่อง ผลการประเมินศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ปี 2563” ใน เอกสารประกอบการประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งเลขที่ 974. กรมการข้าว, กรุงเทพมหานคร.

Campbell, J.P. (1977). On the Nature of Organizational Effectiveness. In *P.S. Goodman and J.M. Pennings (Eds.), New Perspectives on Organizational Effectiveness* (pp. 145-150). San Francisco: Jossey-Bass.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3<sup>rd</sup> ed. New York: Harper and Row Publications.







ภาคผนวก



ภาคผนวก ก  
เครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศรีบูรุษย์ธรรมราชา

## แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

\*\*\*\*\*

## คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้
  - 1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
  - 1.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
  - 1.3 เพื่อศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
  - 1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
  - 1.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
2. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะใช้ในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากท่านตอบคำถามทุกข้อตรงตามความจริงที่ปฏิบัติและตรงตามความคิดเห็นของท่าน
3. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น
4. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 12 หน้า ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
  - ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
  - ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
  - ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
    - 4.1 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
    - 4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
5. คำตอบที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ

อรพิน นิชันานู

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

**ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน**

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บ ( )  
หน้าข้อความที่ต้องการและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ในแบบสัมภาษณ์

**ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป**

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง
2. อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา
 

( ) 1) ไม่ได้เรียนหนังสือ	( ) 2) ประถมศึกษา
( ) 3) มัธยมศึกษาตอนต้น	( ) 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
( ) 5) อนุปริญญา/ปวส.	( ) 6) ปริญญาตรี
( ) 7) อื่น ๆ (ระบุ).....	
4. สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดจำนวน..... คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
5. ท่านมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นระยะเวลา..... ปี

**ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม**

6. ท่านเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมาแล้ว.....ปี
7. ท่านดำรงตำแหน่งใดบ้างในหมู่บ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 

( ) 1) ไม่มีตำแหน่งใดๆ	( ) 2) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
( ) 3) สมาชิก อบต.	( ) 4) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน
( ) 5) คณะกรรมการหมู่บ้าน ( ) 6) อื่น ๆ (ระบุ).....	
8. ท่านเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตรใดบ้าง นอกจากเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 

( ) 1) กลุ่มนาแปลงใหญ่	( ) 2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
( ) 3) สหกรณ์การเกษตร	( ) 4) กลุ่มลูกค้า ธกส.
( ) 5) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ( ) 6) อื่น ๆ (ระบุ).....	
9. ท่านดำรงตำแหน่งใดในศูนย์ข่าวชุมชน
 

( ) 1) ประธาน	( ) 2) รองประธาน
( ) 3) เลขานุการ	( ) 4) เกร็ดญิก
( ) 5) ประชาสัมพันธ์	( ) 6) กรรมการ
( ) 7) สมาชิก ( ) 8) อื่นๆ (ระบุ).....	

10. เหตุผลที่ท่านเข้าร่วมเป็นในสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ต้องการมีเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้  
 ( ) 2. ต้องการได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าวมากขึ้น  
 ( ) 3. ต้องการมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูง  
 ( ) 4. ต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร  
 ( ) 5. ต้องการรับสนับสนุนจากหน่วยราชการ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี  
 ( ) 6. ต้องการมีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตข้าว  
 ( ) 7. อื่นๆ (ระบุ).....

**ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ**

11. แรงงานที่ช่วยท่านทำนาในฤดูกาลผลิตปี 63/64

- ( ) 1) แรงงานในครัวเรือน จำนวน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)  
 ( ) 2) แรงงานนอกครัวเรือน จำนวน.....คน (จ้างแรงงาน)

12. จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าวฤดูกาลผลิตปี 63/64 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1) ที่ดินของตนเองหรือครอบครัว จำนวน.....ไร่  
 ( ) 2) เช่าผู้อื่น จำนวน.....ไร่  
 ( ) 3) อื่นๆ ระบุ..... จำนวน.....ไร่

13. ผลผลิตข้าว (grain) รวมในฤดูกาลผลิตปี 63/64 จำนวน.....กิโลกรัม

14. ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) รวมในฤดูกาลผลิตปี 63/64 จำนวน.....กิโลกรัม

15. รายได้จากการขายข้าวเปลือก (ไม่รวมเมล็ดพันธุ์ข้าว) รวมในฤดูกาลผลิตปี 63/64 เป็นเงิน.....บาท/ปี

16. รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว (seed) รวมในฤดูกาลผลิตปี 63/64 เป็นเงิน.....บาท/ปี

17. รายได้จากการทำการเกษตรอื่นๆ รวมทั้งหมดเป็นเงิน.....บาทต่อปี

18. รายได้จากนอกภาคการเกษตร รวมทั้งหมดเป็นเงิน.....บาทต่อปี

19. แหล่งเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการทำนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1) ของตนเอง ( ) 2) นายทุน/พ่อค้า  
 ( ) 3) ธ.ก.ส ( ) 4) สหกรณ์การเกษตร  
 ( ) 5) ธนาคารพาณิชย์ ( ) 6) กองทุนหมู่บ้าน  
 ( ) 7) อื่นๆ (ระบุ).....

## 20. ต้นทุนการผลิตข้าวในฤดูกาลผลิตปี 63/64

รายการค่าใช้จ่าย	จำนวนเงินค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด (บาท)
1) ค่าเมล็ดพันธุ์	
2) ค่าปุ๋ยเคมี	
3) ค่าปุ๋ยอินทรีย์	
4) ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช	
5) ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง	
6) ค่าเตรียมดิน	
7) ค่าจ้างปลูก	
8) ค่าจ้างฉีดสารเคมี	
9) ค่าจ้างเก็บเกี่ยว	
10) ค่าเช่านา	
11) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ระบุ).....	

## ตอนที่ 2 การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามแต่ละข้อ ให้ผู้ตอบพิจารณาคำถามแล้วแสดงระดับความเห็นด้วยต่อดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนของท่านในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

(1) = เห็นด้วยน้อยที่สุด                      (2) = เห็นด้วยน้อย                      (3) = เห็นด้วยปานกลาง

(4) = เห็นด้วยมาก                              (5) = เห็นด้วยมากที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ

ประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความเห็นต่อการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>					
1.1 มีการกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม					
1.2 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารที่ชัดเจนและโปร่งใส					
1.3 มีการกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารที่แน่นอน					
1.4 มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม					
1.5 มีการกำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกิดจากการตกลงร่วมกัน					

ประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความเห็นต่อการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
<b>2. ด้านการวางแผน</b>					
2.1 มีการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิตทุกปี					
2.2 มีการกำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กันอย่างชัดเจน					
2.3 มีการกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด					
2.4 มีการกำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และตามลักษณะสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตมีคุณภาพดี					
2.5 มีการประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ร่วมกับสมาชิก					
2.6 มีการดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม					
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>					
3.1 มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นอย่างดี					
3.2 มีการกำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของข้าวพันธุ์ที่จะผลิต					
3.3 มีการจัดการโครงการ หรือจัดฝึกอบรมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์					
3.4 มีแผนการติดตามและการดำเนินการติดตามการทำงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างสม่ำเสมอ					
3.5 มีการประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทุกปี					

ประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความเห็นต่อการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>					
4.1 มีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง					
4.2 มีการประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด					
4.3 มีการบูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด					
4.4 มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน					
4.5 มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดขึ้น					
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>					
5.1 มีการคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม					
5.2 มีการตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว					
5.3 มีการควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว					
5.4 การดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการงานและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ					



**ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน**

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบข้อมูลพิจารณาคำถามแล้วให้คะแนนระดับความสำคัญ  
ต่อปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) = สำคัญน้อยที่สุด

(2) = สำคัญน้อย

(3) = สำคัญปานกลาง

(4) = สำคัญมาก

(5) = สำคัญมากที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ

ประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความสำคัญ				
	1	2	3	4	5
<b>1. ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว</b>					
1.1 การเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วม อยู่ใกล้แหล่งน้ำ และไม่เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนจนเกินไป					
1.2 การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลง และเลือกใช้วิธีการปลูกเป็นแถว โดยวิธีปักดำ หรือหยอด หรือโรยเป็นแถว					
1.3 การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยชั้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแปลงพันธุ์					
1.4 การตัดหรือถอนถอนพันธุ์ข้าววนใน 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้อง และระยะออกรวง					
1.5 การทำความสะอาดเครื่องเกี่ยววนทุกครั้งก่อนการเก็บเกี่ยว					
1.6 การลดต้นทุนการผลิต โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม หรือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยน้ำชีวภาพ หรือสารสกัดสมุนไพรไล่แมลง					
<b>2. ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว</b>					
2.1 การตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม เพื่อติดตามการตรวจแปลงให้ได้มาตรฐานไม่มีพันธุ์ปน โดยมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมตรวจแปลงด้วย					
2.2 การจัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยว เช่น เครื่องคัดทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถเกี่ยววนดข้าว เครื่องอบลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัสดุรองตากข้าว กระจอบบรรจุ และเครื่องเย็บกระจอบ					
2.3 การสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของสมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพก่อน จำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน					

ประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความสำคัญ				
	1	2	3	4	5
<b>3. ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด</b>					
3.1 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี					
3.2 การประชาสัมพันธ์การกระจายเมล็ดพันธุ์ (ตลาด) ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวันแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว และเลือกใช้วิธีการกระจายพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินเชื่อ					
3.3 การตั้งกรรมการดูแลการกระจายพันธุ์และการตลาด รวมทั้งการจัดหาพันธมิตรในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก					
<b>4. ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน</b>					
4.1 การพัฒนาสมรรถนะและความโปร่งใสของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน					
4.2 การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนกับเกษตรกรในชุมชน และมีความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน					
4.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนอย่างสม่ำเสมอ					
<b>5. ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม</b>					
5.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนมีการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ วัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน ให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และมีการจัดประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ					
5.2 การมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความรู้ความสามารถมีความเสียสละเข้ามาบริหารงานในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในเลือกตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกอื่นๆ					
5.3 การปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ ตลอดจนประเมินผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ					
5.4 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
5.5 สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน และเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน					

ประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความสำคัญ				
	1	2	3	4	5
<b>6. ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน</b>					
6.1 การจัดการเพิ่มเงินกองทุน จากแหล่งเงินทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้นหรือกู้ยืมที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกก่อนทุกครั้ง					
6.2 การบริหารกองทุนที่มีระบบตรวจสอบความโปร่งใสได้ รวมทั้งมีการปันผลให้แก่สมาชิก					
6.3 การวางแผนการบริหารเงินกองทุนในด้านต่าง ๆ และการส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					
6.4 การจัดสรรงบประมาณจากเงินกองทุนเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิก					
<b>7. ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้</b>					
7.1 การจัดให้มีแปลงนาสาธิต สำหรับการเรียนรู้ ฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติทักษะความชำนาญด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี					
7.2 การนำสมาชิกออกไปศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และให้มีการกลับมาสรุป รวมทั้งถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน ให้สมาชิกอื่นๆ ทราบ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของศูนย์ข้าวชุมชนต่อไป					
<b>8. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน)</b>					
8.1 สมรรถนะและความพร้อมของเจ้าหน้าที่เมื่อลงพื้นที่ในการปฏิบัติงาน					
8.2 เจ้าหน้าที่ได้จัดเวทีชุมชนให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีโอกาสเพื่อระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว					
8.3 เจ้าหน้าที่ช่วยให้มีการสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด					
8.4 การส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มสามารถจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ในกลุ่ม					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

4.1 ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านประเด็นปัญหาให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาแล้วแสดงความคิดเห็นว่า หากการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนของท่านมีปัญหาจะมีประเด็นปัญหาใดบ้าง โดยให้ใส่คะแนนระดับของปัญหา ดังนี้

(1) = ปัญหาน้อยที่สุด

(2) = ปัญหาน้อย

(3) = ปัญหาปานกลาง

(4) = ปัญหามาก

(5) = ปัญหามากที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ

ประเด็นปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	มีปัญหาระดับใด				
	1	2	3	4	5
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>					
1.1 การกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม					
1.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารที่ชัดเจนและโปร่งใส					
1.3 การกำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารที่แน่นอน					
1.4 การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม					
1.5 การกำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกิดจากการตกลงร่วมกัน					
<b>2. ด้านการวางแผน</b>					
2.1 การวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิตทุกปี					
2.2 การกำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กันอย่างชัดเจน					
2.3 การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์แต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด					
2.4 การกำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และตามลักษณะสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตมีคุณภาพดี					
2.5 การประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ร่วมกับสมาชิก					
2.6 การดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม					

ประเด็นปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	มีปัญหาในระดับใด				
	1	2	3	4	5
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>					
3.1 การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์เป็นอย่างดี					
3.2 การกำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของข้าวพันธุ์ที่จะผลิต					
3.3 การจัดการโครงการ หรือจัดฝึกอบรมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์					
3.4 แผนการติดตามและการดำเนินการติดตามการทำงานของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างสม่ำเสมอ					
3.5 การประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทุกปี					
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>					
4.1 การประสานงานกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง					
4.2 การประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด					
4.3 การบูรณาการด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด					
4.4 การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน					
4.5 การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐหรือเอกชนจัดขึ้น					
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>					
5.1 การคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม					
5.2 การตรวจและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว					
5.3 การควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว					
5.4 การดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการงานและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ					

#### 4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านประเด็นข้อเสนอแนะให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาแล้วแสดงระดับของความเห็น ดังนี้

- (1) = เห็นด้วยน้อยที่สุด      (2) = เห็นด้วยน้อย      (3) = เห็นด้วยปานกลาง  
(4) = เห็นด้วยมาก      (5) = เห็นด้วยมากที่สุด

ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ

ข้อเสนอแนะ	ระดับความเห็นด้วย				
	1	2	3	4	5
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>					
1.1 คณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน					
1.2 ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีระบบ					
<b>2. ด้านการวางแผน</b>					
2.1 ควรมีการศึกษาและเรียนรู้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน					
2.2 ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอดกิจกรรมการผลิตในกลุ่ม					
2.3 ควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน					
2.4 ควรมีการมีแผนการช่วยเหลือและฟื้นฟูให้สมาชิก กรณีที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ					
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>					
3.1 ควรมีการต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ข้าวชุมชน					
3.2 ควรมีการจัดการด้านการตลาดให้มีการเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ข้าวชุมชน เช่น การจำหน่ายให้บริษัทเอกชน หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากข้าว					
3.3 ควรมีการวัดความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง					
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>					
4.1 ควรประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง					
4.2 ควรประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตและสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณอย่างต่อเนื่อง					
4.3 ควรประสานงานกับเครือข่ายในจังหวัดในด้านการผลิตและการกระจายพันธุ์					
4.4 ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและผู้ประกอบการในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น					
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>					
5.1 ควรมีการจัดให้มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ					
5.2 ควรมีการจดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว					

ภาคผนวก ข  
ตารางผลการวิเคราะห์



ตารางภาคผนวกที่ 1 แสดงค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต้นทุน  
การผลิตข้าวรวมของสมาชิก

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	SD
ต้นทุนการผลิตข้าวรวม (บาท) (n = 115 )	155,000	510,280	125,754.97	88,875.658
1. ค่าเมล็ดพันธุ์ (n = 115)	1,200	62,100	12,782.96	8,978.336
2. ค่าปุ๋ยเคมี (n = 115)	3,000	82,800	22,711.88	15,052.557
3. ค่าปุ๋ยอินทรีย์ (n = 19)	500	17,750	5,194.74	4,636.357
4. ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช (n = 112)	1,000	180,000	8,489.82	17,773.483
5. ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง (n = 110)	540	82,800	11,400.95	12,793.641
6. ค่าเตรียมดิน (n = 115)	1,500	94,000	12,301.83	10,689.413
7. ค่าจ้างปลูก (n = 113)	300	71,000	2,646.73	6,935.401
8. ค่าจ้างฉีดสารเคมี (n = 112)	150	76,000	6,898.39	9,129.945
9. ค่าจ้างเก็บเกี่ยว (n = 115)	1,500	55,200	11,706.61	8,687.846
10. ค่าเช่าที่นา (n = 92)	900	120,000	31,521.20	25,057.810
11. ค่าอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (n = 92)	500	60,000	14,604.68	11,985.827
<b>รวมต้นทุนเฉลี่ย</b>			<b>140,259.79</b>	

ตารางภาคผนวกที่ 2 แสดงค่าจำนวนและร้อยละ ต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิก

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิตข้าว (บาท) (n = 115 )		
ต่ำกว่า 200,000	97	84.3
200,0001 – 300,000	12	10.4
300,0001 – 400,000	4	3.5
400,0001 – 500,000	1	0.9
มากกว่า 500,0001	1	0.9

ค่าต่ำสุด = 155,000 : ค่าสูงสุด = 510,280 : ค่าเฉลี่ย = 125,754.97 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 88,875.658

**รายการต้นทุนการผลิต**

ค่าเมล็ดพันธุ์ (n = 115 )

ต่ำกว่า 500	107	93.0
501 - 1,000	7	6.1
มากกว่า 1,001	1	0.9

ค่าต่ำสุด = 1,200 : ค่าสูงสุด = 62,100 : ค่าเฉลี่ย = 12,782.96 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8,978.336



## ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าน้ำยเคมี (n = 115)		
ต่ำกว่า 500	8	7.0
501 - 1,000	89	77.4
มากกว่า 1,001	18	15.7
ค่าต่ำสุด = 3,000 : ค่าสูงสุด = 82,800 : ค่าเฉลี่ย = 22,711.88 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 15,052.557		
ค่าน้ำยอินทรีย์ (n = 19)		
ต่ำกว่า 500	5	4.3
501 - 1,000	11	9.6
มากกว่า 1,001	3	2.6
ค่าต่ำสุด = 500 : ค่าสูงสุด = 17,750 : ค่าเฉลี่ย = 5,194.74 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4,636.357		
ค่าสารเคมีควบคุมและกำจัดวัชพืช (n = 112)		
ต่ำกว่า 100	7	6.1
101 - 500	98	85.2
มากกว่า 501	7	6.1
ค่าต่ำสุด = 3,000 : ค่าสูงสุด = 82,800 : ค่าเฉลี่ย = 22,711.88 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 15,052.557		
ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง (n = 110)		
ต่ำกว่า 100	16	13.9
101 - 500	67	58.3
มากกว่า 501	26	22.6
ค่าต่ำสุด = 540 : ค่าสูงสุด = 82,800 : ค่าเฉลี่ย = 11,400.95 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12,793.641		
ค่าเตรียมดิน (n = 115)		
ต่ำกว่า 100	85	73.9
101 - 500	27	23.5
มากกว่า 501	3	2.6
ค่าต่ำสุด = 1,500 : ค่าสูงสุด = 94,000 : ค่าเฉลี่ย = 12,301.83 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10,689.413		

## ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ค่าจ้างปลูก (n = 113)		
ต่ำกว่า 100	106	92.2
101 - 500	3	2.6
มากกว่า 501	4	3.5
ค่าต่ำสุด = 300 : ค่าสูงสุด = 71,000 : ค่าเฉลี่ย = 2,646.73 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6,935.401		
ค่าจ้างฉีดสารเคมี (n = 112)		
ต่ำกว่า 100	40	34.8
101 - 500	70	60.9
มากกว่า 501	2	1.7
ค่าต่ำสุด = 150 : ค่าสูงสุด = 76,000 : ค่าเฉลี่ย = 6,898.39 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9,129.945		
ค่าจ้างเก็บเกี่ยว (n = 115)		
ต่ำกว่า 400	105	91.3
401 - 800	8	7.0
มากกว่า 801	2	1.7
ค่าต่ำสุด = 1,500 : ค่าสูงสุด = 55,200 : ค่าเฉลี่ย = 11,706.61 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8,687.846		
ค่าเช่านา (n = 92)		
ต่ำกว่า 500	14	12.2
501 - 1,000	54	47.0
มากกว่า 1,001	24	20.9
ค่าต่ำสุด = 900 : ค่าสูงสุด = 120,000 : ค่าเฉลี่ย = 31,521.20 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 25,057.810		
ค่าอื่น ๆ ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (n = 92)		
ต่ำกว่า 100	52	45.2
101 - 500	34	29.6
มากกว่า 500	6	5.2
ค่าต่ำสุด = 500 : ค่าสูงสุด = 60,000 : ค่าเฉลี่ย = 14,604.68 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11,985.827		

ตารางภาคผนวกที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินงาน  
ของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>							
- กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิก เข้ากลุ่ม	1 (.9)	3 (2.6)	12 (10.4)	73 (63.5)	26 (22.6)	4.04 (0.718)	มาก
- กำหนดบทบาทหน้าที่คณะ กรรมการบริหาร	- (-)	2 (1.7)	7 (6.1)	79 (68.7)	27 (23.5)	4.14 (0.591)	มาก
- กำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการบริหาร	- (-)	- (-)	70 (60.9)	33 (28.7)	12 (10.4)	3.50 (0.680)	ปานกลาง
- คัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิก ในกลุ่ม	1 (.9)	- (-)	7 (6.1)	81 (70.4)	26 (22.6)	4.14 (0.591)	มาก
- กำหนดโครงสร้างกลุ่ม ฤดูระเบียบ ข้อบังคับร่วมกัน	- (-)	1 (.9)	8 (7.0)	75 (65.2)	31 (27.0)	4.18 (0.586)	มาก
<b>2. ด้านการวางแผน</b>							
- วางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้า ก่อนการผลิต	0 (0.0)	1 (0.9)	2 (1.7)	71 (61.7)	41 (35.7)	4.32 (0.555)	มาก
- กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่ สัมพันธ์กัน	0 (0.0)	1 (0.9)	6 (5.2)	74 (64.3)	34 (29.6)	4.22 (0.578)	มาก
- กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ แต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการ ของตลาด	0 (0.0)	1 (0.9)	2 (1.7)	84 (73.0)	28 (24.3)	4.21 (0.504)	มาก
- กำหนดช่วงเวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่ เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และตาม ลักษณะสภาพภูมิอากาศ	0 (0.0)	2 (1.7)	2 (1.7)	77 (67.0)	34 (29.6)	4.24 (0.571)	มาก
- ประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและ คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์	0 (0.0)	2 (1.7)	6 (5.2)	77 (67.0)	30 (26.1)	4.17 (0.596)	มาก
- ดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมาย	0 (0.0)	1 (0.9)	2 (1.7)	81 (70.4)	31 (27.0)	4.23 (0.519)	มาก

## ตารางภาคผนวกที่ 3 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>							
- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์	2 (1.7)	3 (2.6)	9 (7.8)	43 (37.4)	58 (50.4)	4.32 (0.864)	มากที่สุด
- กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว	0 (0.0)	3 (2.6)	5 (4.3)	77 (67.0)	30 (26.1)	4.17 (0.620)	มาก
- จัดโครงการหรือกิจกรรม ให้ความรู้แก่สมาชิกในการผลิตเมล็ดพันธุ์	0 (0.0)	2 (1.7)	53 (46.1)	35 (30.4)	25 (21.7)	3.72 (0.822)	ปานกลาง
- ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0 (0.0)	2 (1.7)	9 (7.8)	72 (62.6)	32 (27.8)	4.16 (0.634)	มาก
- ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	0 (0.0)	1 (0.9)	8 (7.0)	70 (60.9)	36 (31.3)	4.23 (0.608)	มาก
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>							
- ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่ เกี่ยวข้องและหน่วยงานเอกชน	0 (0.0)	2 (1.7)	3 (2.6)	80 (69.6)	30 (26.1)	4.20 (0.565)	มาก
- ประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด	0 (0.0)	2 (1.7)	6 (5.2)	79 (68.7)	28 (24.3)	4.16 (0.586)	มาก
- บูรณาการด้านการผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ร่วมกับเครือข่ายใน จังหวัด	0 (0.0)	2 (1.7)	8 (7.0)	79 (86.7)	29 (22.6)	4.12 (0.595)	มาก
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไป ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน ด้วยกัน	0 (0.0)	3 (2.6)	6 (5.2)	78 (67.8)	28 (24.3)	4.14 (0.620)	มาก
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการ และเอกชนจัดขึ้น	0 (0.0)	2 (1.7)	5 (4.3)	78 (67.8)	28 (24.3)	4.21 (0.600)	มาก

## ตารางภาคผนวกที่ 3 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>							
- คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม	0 (0.0)	1 (0.9)	4 (3.5)	80 (69.6)	30 (26.1)	4.21 (0.538)	มาก
- ตรวจสอบและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว	0 (0.0)	2 (1.7)	9 (7.8)	73 (63.5)	31 (27.0)	4.16 (0.630)	มาก
- ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว	0 (0.0)	1 (0.9)	7 (6.1)	75 (65.2)	32 (27.8)	4.20 (0.580)	มาก
- ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบงานควบคุมที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ	0 (0.0)	2 (1.7)	5 (4.3)	79 (68.7)	29 (25.2)	4.17 (0.581)	มาก

## ตารางภาคผนวกที่ 4 แสดงจำนวน ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>1. ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว</b>							
- เลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เสี่ยงต่อภาวะน้ำท่วม อยู่ใกล้แหล่งน้ำ และไม่เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนจนเกินไป	- (-)	4 (3.5)	9 (7.8)	78 (67.8)	24 (20.9)	4.06 (0.653)	มาก
- ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลงใช้วิธีการปลูกเป็นแถวด้วยวิธีนาดำหรือนาหยอดหรือโรยเป็นแถว	1 (0.9)	2 (1.7)	12 (10.4)	38 (33.0)	62 (53.9)	4.37 (0.811)	มากที่สุด
- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยชั้นพันธุ์ขยายจากแหล่งที่เชื่อถือได้ที่ได้การรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแปลงพันธุ์	- (-)	1 (0.9)	39 (33.9)	39 (33.9)	71 (61.7)	4.57 (0.609)	มากที่สุด
- ตัดพันธุ์ปนใน 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้อง และระยะออกรวง	- (-)	3 (2.6)	14 (12.2)	27 (23.5)	71 (61.7)	4.44 (0.808)	มากที่สุด

## ตารางภาคผนวกที่ 4 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>1. ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (ต่อ)</b>							
- ทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวดทุก ครั้งก่อนการเก็บเกี่ยว	-	-	9	44	62	4.46	มากที่สุด
- ลดต้นทุนการผลิต โดยการลดการใช้ ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	(-)	(-)	(7.8)	(38.3)	(53.9)	(0.639)	
- ลดต้นทุนการผลิต โดยการลดการใช้ สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง	-	4	17	67	26	3.98	มาก
	(-)	(3.5)	(14.8)	(58.3)	(22.6)	(0.772)	
<b>2. ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว</b>							
- ตั้งกรรมการตรวจแปลงภายในกลุ่ม เพื่อติดตามการตรวจแปลงให้ได้ มาตรฐานไม่มีพันธุ์ปน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องร่วมตรวจแปลงด้วย	-	2	8	76	29	4.15	มาก
- จัดหาอุปกรณ์ในการปรับปรุงเมล็ด พันธุ์ เช่น เครื่องคัดทำความสะอาดเมล็ด พันธุ์ข้าว รถเกี่ยวนวดข้าว เครื่องอบลด ความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัสดุรองตาก ข้าว กระสอบบรรจุ และเครื่องเย็บ กระสอบ	(-)	(1.7)	(7.0)	(66.1)	(25.2)	(0.610)	
- สุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของ สมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพ ก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน	-	2	12	70	31	4.13	มาก
	(-)	(1.7)	(10.4)	(60.9)	(27.0)	(0.656)	
- สุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ของ สมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพ ก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน	-	3	11	68	33	4.14	มาก
	(-)	(2.6)	(9.6)	(59.1)	(28.7)	(0.687)	
<b>3. ด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์และการตลาด</b>							
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิด และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ดำเนินการผลิตและกำหนดเป้าหมาย การกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	-	2	9	76	28	4.13	มาก
- ประชาสัมพันธ์การกระจายเมล็ดพันธุ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หรือการจัดงานวัน แลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว และเลือกใช้วิธีการ กระจายพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เช่น การ ขายแลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินเชื่อ	(-)	(1.7)	(7.8)	(66.1)	(24.3)	(0.614)	
- ตั้งกรรมการดูแลการกระจายพันธุ์และ การตลาด รวมทั้งการจัดหาพันธมิตรในการ รับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก	-	4	16	73	22	3.98	มาก
	(-)	(3.5)	(13.9)	(63.5)	(19.1)	(0.688)	
	-	5	12	72	26	4.03	มาก
	(-)	(4.3)	(10.4)	(62.6)	(22.6)	(0.712)	

## ตารางภาคผนวกที่ 4 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>4. ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ</b>							
<b>บริหารศูนย์ข่าวชุมชน</b>							
- พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน	-	3	3	64	45	4.31 (0.654)	มาก
- ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข่าวชุมชนกับชุมชนและระหว่างศูนย์ข่าวชุมชน	1 (0.9)	2 (1.7)	2 (1.7)	69 (60.0)	41 (35.7)	4.28 (0.669)	มาก
- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ	- (-)	3 (2.6)	3 (2.6)	66 (57.4)	43 (37.4)	4.30 (0.649)	มาก
<b>5. ด้านการพัฒนากลุ่มและการบริหารกลุ่ม</b>							
- ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข่าวชุมชนให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าใจตรงกัน และจัดประชุมติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	- (-)	1 (0.9)	4 (3.5)	29 (25.2)	81 (70.4)	4.65 (0.593)	มากที่สุด
- คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถมีความเสียสละมาบริหารงานในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และตรวจสอบได้ โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในเลือกตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก	- (-)	3 (2.6)	5 (4.3)	45 (39.1)	62 (53.9)	4.44 (0.703)	มากที่สุด
- ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้	- (-)	3 (2.6)	10 (8.7)	71 (61.7)	31 (27.0)	4.13 (0.669)	มาก
- สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง	- (-)	2 (1.7)	2 (1.7)	37 (32.2)	74 (64.3)	4.59 (0.620)	มากที่สุด
- สมาชิกมีส่วนในการกำหนดนโยบาย แผน และเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน	1 (0.9)	1 (0.9)	9 (7.8)	74 (64.3)	30 (26.1)	4.14 (0.661)	มาก

## ตารางภาคผนวกที่ 4 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>6. ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน</b>							
- เพิ่มเงินกองทุน จากแหล่งเงินทุน เช่น การระดมทุน ขายหุ้นหรือกู้ยืม	1 (0.9)	12 (10.4)	6 (5.2)	65 (56.5)	31 (27.0)	3.98 (0.908)	มาก
- บริหารกองทุนที่มีระบบตรวจสอบความโปร่งใสได้ รวมทั้งมีการปันผลให้แก่สมาชิก	1 (0.9)	1 (0.9)	4 (3.5)	74 (64.3)	35 (30.4)	4.23 (0.636)	มาก
- วางแผนการบริหารเงินกองทุนในด้านต่างๆ และการส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืม	1 (0.9)	1 (0.9)	4 (3.5)	72 (62.6)	37 (32.2)	4.24 (0.643)	มาก
- จัดสรรงบประมาณจากเงินกองทุนเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิก	0 (0.0)	3 (2.6)	11 (9.6)	76 (66.1)	37 (32.2)	4.07 (0.645)	มาก
<b>7. ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้</b>							
- เปลี่ยนนาสำหรับการเรียนรู้ อบรม สาทิต และฝึกฝนทักษะความชำนาญ	0 (0.0)	3 (2.6)	7 (6.1)	79 (68.7)	26 (22.6)	4.11 (0.618)	มาก
- ศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ และมีการสรุปและถอดบทเรียนจากกรณีศึกษา งาน ให้สมาชิกทราบ	0 (0.0)	1 (0.9)	8 (7.0)	81 (70.4)	25 (21.7)	4.13 (0.554)	มาก
<b>8. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่</b>							
- สมรรถนะและความพร้อมในการปฏิบัติงาน	0 (0.0)	3 (2.6)	4 (3.5)	89 (77.4)	19 (16.5)	4.08 (0.548)	มาก
- จัดเวทีชุมชนให้ศูนย์ฯ ระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการผลิต และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว	0 (0.0)	3 (2.6)	7 (6.1)	88 (76.5)	17 (14.8)	4.03 (0.561)	มาก
- การสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด	0 (0.0)	3 (2.6)	9 (7.8)	80 (69.6)	23 (20.0)	4.07 (0.617)	มาก
- ศูนย์ข้าวชุมชนจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน	- (-)	2 (1.7)	5 (4.3)	34 (29.6)	74 (64.3)	4.57 (0.664)	มากที่สุด



ตารางภาคผนวกที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาการดำเนินงาน  
ของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>							
- กำหนดคุณสมบัติของสมาชิก และคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่ม	90 (78.3)	18 (15.7)	3 (2.6)	1 (0.9)	3 (2.6)	1.34 (0.804)	น้อยที่สุด
- กำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหาร	87 (75.7)	21 (18.3)	3 (2.6)	1 (0.9)	3 (2.6)	1.37 (0.809)	น้อยที่สุด
- กำหนดคุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่ง	11 (9.6)	11 (9.6)	24 (20.9)	46 (40.0)	23 (20.0)	3.51 (1.195)	มาก
- คัดเลือกคณะกรรมการบริหารโดยสมาชิกในกลุ่ม	39 (33.9)	56 (48.7)	6 (5.2)	6 (5.2)	8 (7.0)	2.03 (1.112)	น้อย
- กำหนดโครงสร้างกลุ่ม กฎระเบียบ ข้อบังคับ	78 (67.8)	29 (25.2)	2 (1.7)	3 (2.6)	3 (2.6)	1.47 (0.872)	น้อยที่สุด
<b>2. ด้านการวางแผน</b>							
- วางแผนงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการผลิต	58 (50.4)	47 (40.9)	4 (3.5)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.67 (0.905)	น้อยที่สุด
- กำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดที่สัมพันธ์กัน	60 (52.2)	46 (40.0)	3 (2.6)	3 (2.6)	3 (2.6)	1.63 (0.872)	น้อยที่สุด
- กำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดพันธุ์ตรงตามความต้องการของตลาด	24 (20.9)	29 (25.2)	13 (11.3)	41 (35.7)	8 (7.0)	2.83 (1.306)	มาก
- กำหนดช่วงเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และสภาพภูมิอากาศ	59 (51.3)	48 (41.7)	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.64 (0.890)	น้อยที่สุด
- ประชุมวางแผนการจัดทำแปลงและคัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์	61 (53.0)	46 (40.0)	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.62 (0.893)	น้อยที่สุด
- ดำเนินงานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร	59 (51.3)	48 (41.7)	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.64 (0.890)	น้อยที่สุด

## ตารางภาคผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>							
- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ ในการปฏิบัติดูแลแปลงพันธุ์	68 (59.1)	35 (30.4)	3 (2.6)	5 (4.3)	4 (3.5)	1.63 (0.986)	น้อยที่สุด
- กำหนดรายละเอียดของแผนการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวพันธุ์	67 (58.3)	38 (33.0)	2 (1.7)	4 (3.5)	4 (3.5)	1.61 (0.952)	น้อยที่สุด
- จัดโครงการหรือกิจกรรม ให้ความรู้แก่สมาชิก ในการผลิตเมล็ดพันธุ์	65 (56.5)	41 (35.7)	4 (3.5)	2 (1.7)	3 (2.6)	1.58 (0.858)	น้อยที่สุด
- ติดตามการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว	61 (53.0)	46 (40.0)	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.63 (0.986)	น้อยที่สุด
- ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	66 (57.4)	37 (32.2)	5 (4.3)	2 (1.7)	5 (4.6)	1.62 (0.976)	น้อยที่สุด
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>							
- ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานเอกชน	74 (64.3)	31 (27.0)	3 (2.6)	3 (2.6)	4 (3.5)	1.54 (0.939)	น้อยที่สุด
- ประสานงานระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด	79 (68.7)	29 (25.2)	0 (0.00)	2 (1.7)	5 (4.3)	1.48 (0.940)	น้อยที่สุด
- บูรณาการด้านการผลิต และกระจายเมล็ด พันธุ์ร่วมกับเครือข่ายในจังหวัด	28 (24.3)	24 (20.9)	44 (38.3)	9 (7.8)	10 (8.7)	2.56 (1.193)	ปานกลาง
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไป ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกัน	76 (66.1)	30 (26.1)	3 (2.6)	2 (1.7)	4 (3.5)	1.50 (0.912)	น้อยที่สุด
- เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไป เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการและ เอกชนจัดขึ้น	74 (64.3)	28 (24.3)	1 (0.9)	3 (2.6)	9 (7.8)	1.65 (1.163)	น้อยที่สุด
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>							
- คัดเลือกพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ เหมาะสม	57 (49.6)	41 (35.7)	10 (8.7)	1 (0.9)	6 (5.2)	1.77 (1.020)	น้อยที่สุด
- ตรวจสอบและถอนข้าวพันธุ์ปนเพื่อคงความ บริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว	40 (34.8)	56 (48.7)	12 (10.4)	4 (3.5)	3 (2.6)	1.90 (0.908)	น้อย
- ควบคุมการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการ เก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ด พันธุ์ และการเกิดข้าวพันธุ์ปนหลังการเก็บเกี่ยว	51 (44.3)	39 (33.9)	18 (15.7)	3 (2.6)	4 (3.5)	1.87 (1.005)	น้อยที่สุด
- ดำเนินงานทุกขั้นตอนมีระบบการจัดการ งานและการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักวิชาการ	20 (17.4)	24 (20.9)	31 (27.0)	33 (28.7)	7 (6.1)	2.85 (1.194)	มาก

ตารางภาคผนวกที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อเสนอแนะ  
ในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

n = 115

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>1. ด้านการบริหารจัดการ</b>							
- คณะกรรมการและสมาชิกควรได้รับการ เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและ สร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน	2 (1.7)	1 (0.9)	14 (12.2)	68 (59.1)	30 (26.1)	4.07 (0.758)	มาก
- การประเมินผลการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อย่างมีระบบ	2 (1.7)	12 (10.4)	7 (6.1)	36 (31.3)	58 (50.4)	4.18 (1.056)	มากที่สุด
<b>2. ด้านการวางแผน</b>							
- การศึกษาและเรียนรู้การดำเนินงานของ ศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน	2 (1.7)	0 (0.0)	18 (15.7)	60 (52.2)	35 (30.4)	4.10 (0.783)	มาก
- การจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าว ชุมชน ให้อยู่ในรูปแบบธุรกิจ เพื่อต่อยอด กิจกรรมการผลิตในกลุ่ม	2 (1.7)	12 (10.4)	6 (5.2)	19 (16.5)	76 (66.1)	4.35 (1.085)	มากที่สุด
- วางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง คณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน	2 (1.7)	0 (0.0)	18 (15.7)	58 (50.4)	37 (32.2)	4.11 (0.792)	มาก
- การมีแผนการช่วยเหลือและฟื้นฟูให้ สมาชิก กรณีที่ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ	1 (0.9)	1 (0.9)	11 (9.6)	68 (59.1)	34 (29.6)	4.16 (0.696)	มาก
<b>3. ด้านการดำเนินงาน</b>							
- การต่อยอดด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของศูนย์ข้าวชุมชน	1 (0.9)	0 (0.0)	7 (6.1)	28 (24.3)	79 (68.7)	4.60 (0.686)	มากที่สุด
- การจัดการด้านการตลาดให้มีการเพิ่ม ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ข้าวชุมชน เช่น การจำหน่ายให้กับวิทยุเอกชน หรือการ แปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากข้าว	1 (0.9)	0 (0.0)	16 (13.9)	61 (53.0)	37 (32.2)	4.16 (0.721)	มาก
- การวัดความสำเร็จตามแผนการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง	1 (0.9)	6 (5.2)	52 (45.2)	27 (23.5)	29 (25.2)	3.67 (0.943)	ปานกลาง

## ตารางภาคผนวกที่ 6 (ต่อ)

รายการ	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
	1	2	3	4	5		
<b>4. ด้านการประสานงาน</b>							
- ประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง	1 (0.9)	1 (0.9)	13 (11.3)	62 (53.9)	38 (33.0)	4.17 (0.729)	มาก
- ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตและสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	1 (0.9)	1 (0.9)	6 (5.2)	68 (59.1)	39 (33.9)	4.24 (0.670)	มาก
- ประสานงานกับเครือข่ายในจังหวัดในด้านการผลิตและการกระจายพันธุ์	1 (0.9)	2 (1.7)	11 (9.6)	29 (25.2)	72 (62.6)	4.47 (0.809)	มากที่สุด
- การเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและผู้ประกอบการในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น	1 (0.9)	5 (4.3)	8 (7.0)	33 (28.7)	68 (59.1)	4.41 (0.867)	มากที่สุด
<b>5. ด้านการควบคุมคุณภาพ</b>							
- การจัดทำมีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ	1 (0.9)	2 (1.7)	15 (13.0)	64 (55.7)	33 (28.7)	4.09 (0.749)	มาก
- การจัดบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	1 (0.9)	3 (2.6)	16 (13.9)	58 (50.4)	37 (32.2)	4.10 (0.799)	มาก

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวอรพิน นิษานาญ
วัน เดือน ปีเกิด	2 ตุลาคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาพืชไร่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2556
สถานที่ทำงาน	สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตร

